

ΕΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ΜΕΤΕΝΕΧΘΕΙΣΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΡΑΦΟΜΕΝΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ

ΥΠΟ

Μ. Ι. ΒΡΑΤΣΑΝΟΥ

Δ. Φ. Καὶ πρῶην Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου.

ΜΕΤΑ ΔΥΟ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ Β΄.

ΤΕΥΧΟΣ Β΄.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΠΑΡΑ ΤΩ ΕΚΔΟΤΗ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΩ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ | ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

14 ΟΔΟΣ ΝΙΚΗΣ 14

63 ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 63.

1888

Κοινωνία
ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΑΝΑΒΑΣΙΣ

1885-608

ΜΕΤΕΝΕΧΘΕΙΣΑ *Περί*

ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΑΦΟΜΕΝΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ

π

ΥΠΟ

Μ. Ι. ΒΡΑΤΣΑΝΟΥ

Λευθονκού τού εν Ἀθηνῶν Διδασκαλείου

ΜΕΤΑ ΔΥΟ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ Β΄.

—
ΤΕΥΧΟΣ Β΄.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΠΑΡΑ ΤΩΙ ΕΚΔΟΤΗΙ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΩΙ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

14 ΟΔΟΣ ΝΙΚΗΣ 14

63 ΟΔΟΣ ΕΡΜΟΥ 63

—
1885

ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ΟΙΣ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΗΝ

Πᾶν ἀντίτυπον μὴ φέρον τὴν ὑπογραφήν μου προέρ-
χεται ἐκ κλειψιτυπίας καὶ καταδιώκεται κατὰ τὸν νόμον.

M. I. Βρατσάνης

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

1. Ὅσα μὲν λοιπὸν εἰς τὴν μετὰ τοῦ Κύρου ἀνά-
θασιν οἱ Ἕλληνες ἔπραξαν μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα
μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου συνέβησαν ἐν καιρῷ τῆς
εἰρήνης, ὅτε ἐπανήρχοντο οἱ Ἕλληνες μετὰ τοῦ Τισσα-
φέρνους, ταῦτα ἔχουσι φανερωθῆ εἰς τὰ προηγούμενα
βιβλία.

2. Ἀφοῦ δὲ οἱ στρατηγοὶ εἶχον συλληφθῆ καὶ οἱ
ἀκολουθήσαντες αὐτοὺς ἐκ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν στρα-
τιωτῶν εἶχον ἀπολεσθῆ, εἰς μεγάλην βέβαια ἀπορίαν
εὐρίσκοντο οἱ Ἕλληνες, σκεπτόμενοι, ὅτι ἦσαν εἰς τὸ
κέντρον τοῦ Περσικοῦ βασιλείου, πανταχοῦ δὲ κύκλῳ
αὐτῶν ἦσαν πολλὰ ἔθνη καὶ πολλαὶ πόλεις πολέμιαι,
οὐδεὶς δὲ πλέον ἔμελλε νὰ προμηθεύσῃ εἰς αὐτοὺς τροφίμα
πρὸς ἀγοράν, ἀπέειχον δὲ τῆς Ἑλλάδος περισσότερα τῶν
δέκα χιλιάδων σταδίων, δὲν εἶχον δὲ οὐδένα γινώσκοντα
τὴν ὁδόν, ἐνεπόδιζον δὲ αὐτοὺς ποταμοὶ ἀδιάβατοι,

οἵτινες ἦσαν εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ, τῆς φερούσης εἰς τὴν πατρίδα των, εἶχον δὲ προδώσει αὐτοὺς καὶ οἱ μετὰ τοῦ Κύρου ἐκστρατεύσαντες βάρβαροι, ἦσαν δὲ ἐγκαταλειμμένοι μόνον χωρὶς οὐδὲ ἓνα ἰππέα σύμμαχον νὰ ἔχωσιν, ὥστε ἦτο πολὺ φανερόν, ὅτι νικῶντες μὲν, οὐδένα ἠδύναντο νὰ φονεύσωσι, νικηθέντες δέ, οὐδεὶς ἤθελε μείνει ἐξ αὐτῶν.

3. Ταῦτα διαλογιζόμενοι καὶ εἰς λύπην εὐρισκόμενοι, ὀλίγοι μὲν τούτων ἔφαγον τὴν ἐσπέραν, ὀλίγοι δὲ ἀνῆψαν πῦρ, πολλοὶ δὲ δὲν ἦλθον τὴν νύκτα ταύτην νὰ φυλάξωσιν, ἀνεπαύοντο δὲ ὅπου ἕκαστος κατὰ τύχην εὐρίσκετο, μὴ δυνάμενοι νὰ κοιμῶνται ὑπὸ λύπης καὶ πόθου πατρίδων, γονέων, γυναικῶν, τέκνων, τοὺς ὁποίους ἐνόμιζον, ὅτι δὲν θέλουσιν ἰδεῖ. Εἰς τοιαύτην μὲν λοιπὸν κατάστασιν εὐρισκόμενοι πάντες ἀνεπαύοντο.

4. Ἦτο δὲ εἰς τὸν στρατὸν Ξενοφῶν Ἀθηναῖος, ὁ ὁποῖος συνηκολούθει χωρὶς νὰ ἦνε μῆτε στρατηγός, μῆτε λοχαγός, μῆτε στρατιώτης, ἀλλ' ὁ Πρόξενος, ὦν φίλος αὐτοῦ ἀρχαῖος, ἐκάλεσεν αὐτόν, μὲ σκοπὸν, ἐὰν ἤθελεν ἐλθεῖ, νὰ τον καταστήσῃ φίλον τοῦ Κύρου, περὶ τοῦ ὁποίου αὐτὸς ἔλεγεν, ὅτι τὸν νομίζει ὠφελιμώτερον εἰς ἑαυτὸν τῆς πατρίδος.

5. Ὁ Ξενοφῶν λοιπὸν ἀναγνοὺς τὴν ἐπιστολὴν, ζητεῖ συμβουλὴν παρὰ τοῦ Σωκράτους περὶ τῆς ὁδοιπορίας. Καὶ ὁ Σωκράτης ὑποπτέυσας, μήπως τὸ νὰ γίνῃ φίλος τοῦ Κύρου θὰ ἦνε αἰτία κατηγορίας αὐτοῦ ἐκ μέρους τῆς πόλεως, διότι ἐφαίνετο ὁ Κύρος, ὅτι προθύμως ἐβοήθησε τοὺς Λακεδαιμονίους κατὰ τῶν Ἀθηναίων, συμβουλεύει τὸν Ξενοφῶντα, ἀφοῦ ἔλθῃ εἰς τοὺς Δελφούς, νὰ ζητήσῃ συμβουλὴν παρὰ τοῦ θεοῦ περὶ τῆς ὁδοιπορίας.

6. Ἐλθὼν δὲ ὁ Ξενοφῶν ἠρώτησε τὸν Ἀπόλλωνα,

εἰς τῖνα θεὸν ἂν ἐθυσίαζε καὶ προσήχετο, θὰ ἐξετέλει τὴν ὁδοιπορίαν, τὴν ὁποίαν μελετᾷ, κάλλιστα καὶ ἄριστα, καὶ θὰ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του σώως καὶ εὐτυχῆς.

7. Καὶ ὁ Ἀπόλλων ἔδωκε χρησμὸν εἰς αὐτόν, εἰς τίνας θεοὺς ἔπρεπε νὰ προσφέρῃ θυσίαν. Ἀφοῦ δὲ ἐπα- νῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, λέγει τὸν χρησμὸν εἰς τὸν Σωκράτην· οὗτος δὲ ἀκούσας τὸν χρησμὸν, ἐμέμφοτο αὐτόν, διότι δὲν ἠρώτα κατὰ πρῶτον τοῦτο, ποῖον δηλαδὴ εἶνε συμφερότερον εἰς αὐτόν νὰ ὁδοιπορῇ ἢ νὰ μείνῃ, ἀλλ' ἀποφασίσας αὐτὸς ὁ ἴδιος, ὅτι πρέπει νὰ ὁδοιπορῇ ἠρώτα περὶ τούτου, πῶς θὰ ἦτον δυνατὸν εἰς αὐτόν νὰ πορευθῇ κάλλιστα. Ἐπειδὴ ὁμως τοιοῦτο- τρόπως ἠρώτησας, πρέπει, εἶπε, νὰ πράττης ταῦτα, ὅσα ὁ θεὸς διέταξεν. ✕

8. Ὁ μὲν λοιπὸν Ξενοφῶν τότε, ἀφοῦ ἐθυσίασεν εἰς τοὺς θεοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ θεὸς τὸν διέταξε, ἀπέπλευε, καὶ προφθάνει εἰς τὰς Σάρδεις τὸν Πρόξενον καὶ Κῦρον, ἐνῶ ἤδη ἐμελλαν νὰ ἀρχίζωσι τὴν πρὸς τὰ ἄνω πορείαν καὶ συνεστάθη εἰς τὸν Κῦρον.

9. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε προθυμίαν ὁ Πρόξενος νὰ μείνῃ ὁ Ξενοφῶν, καὶ ὁ Κῦρος συνεπροθυμεῖτο εἰς τοῦτο· εἶπε δὲ ὁ Κῦρος, ὅτι εὐθὺς ὅταν τελειώσῃ ἡ ἐκστρατεία, ἀμέσως θέλει ἀποστείλει αὐτὸν ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα του. Ἐλέγετο δέ, ὅτι ἡ ἐκστρατεία ἦτο κατὰ τῶν Πισιδῶν.

10. Ἐξεστράτευε μὲν λοιπὸν τότε ὁ Ξενοφῶν ὄχι ἐξαπατηθεὶς ὑπὸ τοῦ Προξένου, διότι δὲν ἤξευρεν οὔτε οὗτος τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως ἐκστρατείαν, οὔτε ἄλλος οὐδεὶς ἐκ τῶν Ἑλλήνων, πλὴν τοῦ Κλεάρχου· ὅτε ὁμως ἦλθον εἰς Κιλικίαν, τότε πλέον ἐφαίνετο εἰς πάντα φα-

νερόν, ὅτι ἡ ἐκστρατεία ἦτο κατὰ τοῦ βασιλέως. Φοβούμενοι δὲ τὸν κόπον τῆς ὁδοῦ καὶ μὴ θέλοντες, ὅμως πολλοὶ αἰσχυνόμενοι καὶ ἀλλήλους καὶ τὸν Κύρον ἠκολούθησαν μετ' αὐτοῦ. Τούτων εἰς ἦτο καὶ ὁ Ξενοφῶν.

11. Ἐν τοιαύτῃ δὲ δυσκόλῳ θέσει ἐλυπεῖτο μὲν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ κοιμηθῇ· ἀφοῦ δὲ τὸν ἐπῆρεν ὁ ὕπνος ὀλίγον, εἶδεν ὄνειρον. Τῷ ἐφάνη δηλαδὴ ὅτι, ἀφοῦ ἐγένετο βροντή, ἔπεσε κεραυνὸς εἰς τὴν πατρικὴν τοῦ οἰκίαν, καὶ διὰ τούτου πᾶσα ἔλαμπε.

12. Καταπεφοβισμένος δὲ εὐθύς ἐξύπνησε, καὶ τὸ ὄνειρον ἀφ' ἐνὸς μὲν μέρους ἔκρινε καλόν, διότι, εὐρισκόμενος εἰς ταλαιπωρίας καὶ μεγάλους κινδύνους, εἶδε φῶς μέγα ἐκ τοῦ Διός· ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἐφοβεῖτο, μήπως δὲν ἤθελε δυνηθῆ νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς χώρας τοῦ βασιλέως, ἀλλ' ἐμποδισθῇ πανταχόθεν ὑπὸ τινων δυσκολιῶν, διότι ἐκ τοῦ Διὸς τοῦ βασιλέως ἐφαίνετο εἰς αὐτόν, ὅτι εἶνε τὸ ὄνειρον, καὶ τὸ πῦρ ἔλαμπεν τριγύρω.

13. Ὅποιαν δὲ τινα σημασίαν ἔχει τὸ νὰ ἴδω τοιοῦτον ὄνειρον, δύναται τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τῶν συμβάντων μετὰ τὸ ὄνειρον. Διότι συμβαίνουνσι τὰ ἐξῆς· Εὐθύς ἀφοῦ ἐσηκώθη, πρῶτον μὲν τῷ ἐπέρχεται τοιαύτη σκέψις. Τί κείτομαι; ἐνῶ ἡ νύξ προχωρεῖ· ἅμα δὲ γίνῃ ἡμέρα, πρέπει νὰ ἔλθωσιν οἱ ἐχθροί. Ἐὰν δὲ ὑποπέσωμεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως, τί ἐμποδίζει νὰ ἀποθάνωμεν μετ' ὕβρεως, ἀφοῦ πρότερον ἴδωμεν πάντα τὰ σκληρότατα καὶ πάθωμεν πάντα τὰ τρομερώτατα; Πῶς δὲ θὰ ἀποκρούσωμεν τὸν ἐχθρόν, οὐδεὶς προετοιμάζεται, οὐδὲ φροντίζει, ἀλλὰ κειτόμεθα, ὡσάν νὰ ἦνε ἐπιπετραμμένον νὰ ἡσυχάζωμεν.

14. Ἐγὼ λοιπὸν ποίας πόλεως στρατηγὸν περιμένω νὰ πράξῃ ταῦτα; Ποίαν δὲ ἡλικίαν πρέπει ἐγὼ νὰ πε-

ριμείνω νὰ ἔλθῃ εἰς ἑμαυτὸν; Διότι βεβαίως δὲν θέλω πλέον γείνει πρεσβύτερος, ἐὰν ταύτην τὴν ἡμέραν προδώσω ἑμαυτὸν εἰς τοὺς πολεμίους.

15. Ἐπειτα σηκόνεται καὶ συναθροίζει πρῶτον τοὺς λοχαγοὺς τοῦ Προξένου. Ἄφοῦ δὲ συνῆλθον, εἶπεν εἰς αὐτούς· « Ἐγώ, ὦ ἄνδρες λοχαγοί, οὔτε νὰ κοιμηθῶ δύναμαι, καθὼς ἴσως οὐδ' ὑμεῖς, οὔτε νὰ κείτωμαι πλέον, βλέπων εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρισκόμεθα.

16. » Διότι οἱ πολέμιοι προδήλως δὲν ἐκήρυξαν πρότερον τὸν πόλεμον καθ' ἡμῶν, ἢ ὅτε ἐβεβαιώθησαν, ὅτι εἶνε καλῶς πρὸς τοῦτον προητοιμασμένοι, ἐξ ἡμῶν δὲ οὐδεὶς παντάπασι φροντίζει, πῶς θέλομεν ἀγωνισθῆ κατ' αὐτῶν ὅσον τὸ δυνατόν κάλλιστα. †

17. » Καὶ ὅμως ἂν ὑποχωρήσωμεν καὶ ὑποταχθῶμεν εἰς τὸν βασιλέα, τί θέλομεν πάθει παρ' ἀνθρώπου, ὁ ὅποιος καὶ τοῦ ὁμομητρίου καὶ ὁμοπατρίου ἀδελφοῦ, καὶ ἀποθαμένου πλέον, ἀφοῦ ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα, ἐκρέμασεν ἐπὶ σταυροῦ; Ἡμεῖς δέ, οἱ ὅποιοι οὐδένα ἔχομεν κηδεμόνα, ἐστρατεύσαμεν δὲ κατ' αὐτοῦ ἐπὶ σκοπῷ νὰ καταστήσωμεν αὐτὸν δοῦλον ἀντὶ βασιλείας, καὶ νὰ φονεύσωμεν, ἂν ἠθέλομεν δυνηθῆ, τί νομίζετε, ὅτι δυνάμεθα νὰ πάθωμεν;

18. » Ἀρά γε δὲν θέλει μετέλθει καθ' ἡμῶν πᾶν εἶδος ἐσχάτης σκληρότητος, ἵνα προξενήσῃ φόβον εἰς πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοῦ νὰ μὴ στρατεύωσιν ποτε κατ' αὐτοῦ; Πρέπει λοιπὸν νὰ μεταχειρισθῶμεν ὅλα τὰ μέσα νὰ μὴ πέσωμεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν ἐκείνου.

19. » Ἐγὼ μὲν λοιπὸν ἕως ὅτου μὲν ἦτον εἰρήνη, δὲν ἔπαυον νὰ κλαίω τὴν τύχην ἡμῶν καὶ νὰ μακαρίζω τὸν βασιλέα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, διότι ἔβλεπον ὀπόσῃ μὲν χώραν καὶ ὀποίαν ἔχουσιν, ὀπόσα δὲ ἄφθονα τὰ πρὸς

τὸν βίον ἀναγκαῖα, ὁπόσους δὲ ὑπηρέτας, ὁπόσα δὲ κτήνη, χρυσίον καὶ ἐνδύματα.

20. »Καὶ πάλιν ὅποτε διελογιζόμεν τὴν κατάστασιν τῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν, ὅτι οὐδὲν ἀγαθὸν ἡμεῖς εἶχομεν, ἐὰν δὲν ἡγοράζομεν, ἤξευρον δὲ προσέτι ὅτι ὀλίγοι εἶχον χρήματα πρὸς ἀγοράν, δεύτερον δὲ ὅτι ἡμποδιζόμεθα ἕνεκα τῶν ὄρκων νὰ προμηθευώμεθα τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα κατ' ἄλλον τρόπον, εἰμὴ διὰ χρημάτων, δὲν ἔπαυον νὰ κλαίω τὴν κακὴν ἡμῶν τύχην. Ταῦτα λοιπὸν συλλογιζόμενος ἐνίστε, ἐφοβούμεν τὴν εἰρήνην μᾶλλον, ἢ τώρα τὸν πόλεμον.

21. »Ἐπειδὴ ὅμως ἐκεῖνοι διέλυσαν τὴν εἰρήνην, μοὶ φαίνεται, ὅτι ἔχει διαλυθῆ καὶ ἡ ὕβρις ἐκείνων καὶ ἡ ὑπόψια ἡμῶν. Διότι τώρα πλέον τὰ ἀγαθὰ ταῦτα κείνται εἰς τὸ μέσον ὡς ἄθλα, εἰς ἐκείνους ἐξ ἡμῶν τῶν δύο, οἵτινες ἤθελον ἀναδειχθῆ ἀνδρειότεροι· ἀγωνοθέται δὲ εἶνε οἱ θεοί, οἱ ὅποιοι φυσικῶς θὰ ἦνε μεθ' ἡμῶν.

22. »Διότι οὗτοι ἔχουσιν ἐπιορκήσει, ἐνῶ ἡμεῖς, εἰ καὶ ἐβλέπομεν πολλὰ ἀγαθὰ, σταθερῶς ἀπείχομεν αὐτῶν ἕνεκα τῶν πρὸς τοὺς θεοὺς ὄρκων· ὥστε μοὶ φαίνεται, ὅτι δυνάμεθα νὰ ἀναλάβωμεν τὸν ἀγῶνα μὲ πολὺ μεγαλύτερον θάρρος, ἢ μὲ ὅσον οἱ βάρβαροι.

23. »Πρὸς τούτοις δὲ ἔχομεν καὶ σώματα ἰσχυρότερα τούτων, ὥστε νὰ ὑποφέρωμεν καὶ ψύχη καὶ καύσοντας καὶ κόπους· ἔχομεν δὲ καὶ ψυχὰς γενναιοτέρας μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν· οἱ δὲ ἄνθρωποι καὶ πληγόνονται καὶ ἀποθνήσκουσιν εὐκολώτερον ἡμῶν, ἐὰν οἱ θεοὶ παρέχωσιν εἰς ἡμᾶς νίκην, καθὼς καὶ πρότερον.

24. »Ἄλλ' ἴσως ὅμως καὶ ἄλλοι ἔχουσι τὰ αὐτὰ φρονήματα· δι' ὄνομα λοιπὸν τῶν θεῶν, ἅς μὴ προσμένωμεν ἄλλους νὰ ἔλθωσιν εἰς ἡμᾶς, ἵνα μᾶς παρακινή-

σωσιν εἰς ἔνδοξα ἔργα, ἀλλ' ἡμεῖς ἄς ἀρχίσωμεν νὰ προ-
τρέψωμεν καὶ τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ἀρετὴν. Φάνητε, ὅτι
εἶσθε ἄριστοι λοχαγοί, καὶ στρατηγικώτατοι στρατηγοί.

25. »Καὶ ἐγὼ δέ, ἐὰν ὑμεῖς θέλετε νὰ παρακινήτε
τοὺς ἄλλους πρὸς ταῦτα, θέλω νὰ σᾶς ἀκολουθήσω.
Ἐὰν δὲ ὑμεῖς μὲ κατατάξητε εἰς τὴν τάξιν τῶν στρα-
τηγῶν, δὲν προφασίζομαι διόλου τὴν ἡλικίαν μου, ἀλλὰ
καὶ νομίζω, ὅτι ἔχω ἀκμαίας τὰς δυνάμεις μου νὰ ἀπο-
μακρύνω ἀπ' ἑμαυτοῦ τὰ κακά.» †

26. Ὁ μὲν Ξενοφῶν εἶπε ταῦτα, οἱ δὲ λοχαγοὶ
ἀκούσαντες τοὺς λόγους του, τὸν παρεκίνησαν νὰ γίνῃ
στρατηγός, πάντες, πλὴν Ἀπολλωνίδου τινὸς μιμου-
μένου τὴν διάλεκτον τῶν Βοιωτῶν· οὗτος δὲ εἶπεν, ὅτι
φλυαρεῖ ὅστις λέγει, ὅτι δύναται κατ' ἄλλον τρόπον νὰ
σωθῆ, ἢ ἀφοῦ, ἂν ἤθελε δυνηθῆ, πείσῃ τὸν βασιλέα εἰς
τοῦτο, καὶ συνάμα ἤρχιζε νὰ λέγῃ τὰς δυσκολίας.

27. Ἄλλ' ὁ Ξενοφῶν διακόψας αὐτὸν ὠμίλησε κατὰ
τὸν ἐξῆς τρόπον· «ὦ παραδοξώτατε ἄνθρωπε, σὺ καὶ
βλέπων δὲν ἐννοεῖς καὶ ἀκούων δὲν ἐνθυμεῖσαι. Καὶ
ὅμως ἦσο βέβαια ἐκεῖ μετὰ τούτων, ὅτε ὁ βασιλεὺς,
μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου ὑψηλοφρονήσας διὰ τοῦτο
ἔστειλε πρέσβεις καὶ διέταπτεν ἡμᾶς νὰ παραδίδωμεν
τὰ ὄπλα.

28. »Ἐπειδὴ δὲ ἡμεῖς δὲν τὰ παρεδώκαμεν, ἀλλ'
ὀπλισθέντες ἤλθομεν καὶ ἐστρατοπεδεύσαμεν πλησίον
αὐτοῦ, τί δὲν ἔπραξε, πέμπων πρέσβεις καὶ ζητῶν τὴν
εἰρήνην καὶ παρέχων τροφάς, ἕως ὅτου ἐπέτυχε νὰ
κάμῃ εἰρήνην;

29. »Καὶ ὅτε πάλιν οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί, καθὼς
καὶ σὺ τῶρα συμβουλευεῖς, ἦλθον ἄνευ ὀπλων εἰς λόγους
μετ' αὐτῶν, ἐπειδὴ ἐπίστευσαν εἰς τοὺς ὄρκους, δὲν

δαίρονται τώρα εκείνοι και δὲν κεντοῦνται, και δὲν ὑβρίζονται, και οὔτε νὰ ἀποθάνωσι δύνανται οἱ ταλαίπωροι, ἂν και πολύ, καθὼς νομίζω, ἐπιθυμοῦσι τὸν θάνατον; Ταῦτα δὲ πάντα εἰ και εἰξεύρεις, λέγεις ὁμως ὅτι φλυαροῦσιν ὅσοι συμβουλευοῦσι νὰ ἀποκρούσωσι τὴν ἐπίθεσιν αὐτῶν, παρακινεῖς δὲ και πάλιν νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν βασιλέα νὰ ζητήσωμεν ἄδειαν παρ' αὐτοῦ;

30. » Ἐγὼ δέ, ὦ ἄνδρες, φρονῶ, νὰ ἀπομακρύνωμεν τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἀπὸ τοῦ μέσου ἡμῶν, και ἀφοῦ ἀφαιρέσωμεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἀξίωμα τοῦ λοχαγοῦ και φορτώσωμεν εἰς τοὺς ὤμους του σκεύη, νὰ τὸν μεταχειρίζομεθα ὡς τοιοῦτον. Διότι οὗτος και τὴν πατρίδα καταισχύνει και πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι, Ἕλληνας ὦν, εἶνε τοιοῦτος.»

31. Τότε διακόψας τὸν λόγον Ἀγασίας ὁ Στυμφάλιος, εἶπεν· « Ἄλλ' οὗτος οὔτε μὲ τὴν Βοιωτίαν ἔχει νὰ κάμη παντάπασιν, οὔτε μὲ τὴν Ἑλλάδα, διότι ἐγὼ τὸν εἶδον, καθὼς Λυδόν, ὅτι ἔχει τετραπημένα και τὰ δύο του ὦτα.» Και ἀληθῶς τοῦτο εἶχεν οὕτως. Τοῦτον μὲν λοιπὸν ἐδίωξαν.

32. Οἱ δὲ ἄλλοι μεταβάντες εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ ἐκάλουν τὸν στρατηγόν, ὁποίας δὲ τάξεως ὁ στρατηγὸς εἶχεν ἀπολεσθῆ, ἐκάλουν τὸν ὑποστράτηγον, ὅπου δὲ πάλιν ὁ λοχαγὸς ἦτο σῶος, τὸν λοχαγόν.

33. Ἀφοῦ δὲ πάντες συνηθροίσθησαν, ἐκάθητο εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος τῆς φυλακῆς, και ἔγειναν οἱ συναχθέντες στρατηγοὶ και λοχαγοὶ περὶ τοὺς ἑκατόν. Ἐνῶ δὲ ἐγίνοντο ταῦτα, ἦτο σχεδὸν μεσονύκτιον.

34. Τότε Ἰερώνυμος Ἡλεῖος, ὦν πρεσβύτατος τῶν λοχαγῶν τοῦ Προξένου, ἤρχιζε νὰ ὁμιλῇ ὡς ἐξῆς·

« Ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες στρατηγοὶ και λοχαγοὶ, βλέποντες

τὴν παροῦσαν κατάστασιν, ἐκρίναμεν καλὸν νὰ συνέλθω-
μεν καὶ νὰ καλέσωμεν καὶ ὑμᾶς, ἵνα συσκεφθῶμεν ὅ,τι
ὠφέλιμον ἠέλομεν δυνηθῆ. Λέγε δέ, εἶπε, καὶ σύ, ὦ
Ξενοφῶν, ὅσα εἶπας καὶ πρὸς ἡμᾶς.» Τότε ὁ Ξενοφῶν
ὠμίλησε τοιοῦτοτρόπως·

35. « Δὲν εἶναι χρεῖα νὰ ἐκθέσω τὴν παροῦσαν ἡμῶν
θέσιν, διότι πάντες γνωρίζομεν αὐτήν, ὅτι δηλαδὴ ὁ
βασιλεὺς καὶ ὁ Τισσαφέρνης ὅσους ἐξ ἡμῶν ἠδυνήθησαν,
τοὺς ἔχουσι συλλάβει, τοὺς δ' ἄλλους ἡμᾶς φανερόν
εἶνε ὅτι ἐπιβουλεύουσιν, ὥστε, ἂν δύνανται, νὰ μᾶς
καταστρέψωσιν. Ἡμεῖς ὅμως, νομίζω, πρέπει νὰ μετα-
χειρισθῶμεν πάντα τρόπον, ὥστε νὰ μὴ πέσωμεν εἰς τὰς
χεῖρας τῶν βαρβάρων, ἀλλὰ μάλλον, ἂν εἶνε δυνατόν,
ἐκεῖνοι νὰ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν. †

36. » Ἡξεύρετε λοιπὸν καλῶς, ὅτι ὑμεῖς ὄντες το-
σοῦτοι, ὅσοι τώρα ἔχετε συνέλθει, ἔχετε μεγίστην ἐπιρροὴν
εἰς τοὺς στρατιώτας. Διότι οὗτοι πάντες πρὸς ὑμᾶς
ἀποβλέπουσι, καὶ ἂν μὲν βλέπουσιν ὑμᾶς ὄντας ἀθύμους,
πάντες θέλουσιν εἶναι δειλοί, ἐὰν δὲ ἡμεῖς αὐτοὶ φανερά
προετοιμάζεσθε κατὰ τῶν πολεμίων, καὶ τοὺς ἄλλους
παρακινεῖτε νὰ ἐτοιμάζωνται, μάθετε καλῶς, ὅτι θὰ
ἀκολουθήσωσιν ὑμᾶς καὶ θὰ πασχίσωσι νὰ σας μιμῶνται.

37. » Ἴσως δὲ εἶνε καὶ δίκαιον νὰ διαφέρητε κατὰ
τι αὐτῶν. Διότι ὑμεῖς μὲν εἴσθε στρατηγοί, ὑμεῖς δὲ
ταξίαρχαι καὶ λοχαγοί, καὶ ὅτε ἦτον εἰρήνη, ὑμεῖς ἐλαμ-
βάνετε πλείονα τούτων χρήματα καὶ τιμᾶς· καὶ τώρα
λοιπὸν, ἀφοῦ εἶνε πόλεμος, πρέπει ὑμεῖς νὰ φανῆτε ἰκα-
νώτεροι τῶν πολλῶν καὶ εἰς τὸ νὰ ἦσθε πρῶτοι καὶ εἰς
τὰς συμβουλάς καὶ εἰς τοὺς κόπους, ἂν παρουσιασθῆ
πουθενὰ ἀνάγκη πρὸς τοῦτο.

28. » Καὶ τώρα μὲν πρῶτον νομίζω, ὅτι ὑμεῖς με-

γάλως ἤθέλετε ὠφελῆσαι τὸ στράτευμα, ἂν ἤθέλετε φροντίσει ὅπως ἀντὶ τῶν φονευθέντων ὅσον τὸ δυνατὸν τάχιστα ἀντικατασταθῶσι στρατηγοὶ καὶ λοχαγοί. Διότι ἄνευ στρατηγῶν δὲν δύναται νὰ γίνῃ οὐδὲν οὔτε ἀγαθόν, οὔτε ὠφέλιμον, ἵνα ὁμιλήσω συντόμως, οὐδαμοῦ, ἐν δὲ καιρῷ πολέμου ὅλως διόλου. Διότι ἡ μὲν εὐταξία εἶνε φανερόν, ὅτι σώζει τὸ στράτευμα, ἡ δὲ ἀταξία πολλοὺς πολλακίς ἔχει ἐξολοθρεύσει.

39. » Ἀφοῦ δὲ διορίσητε ὅσους πρέπει ἄρχοντας, ἂν καὶ τοὺς ἄλλους ἔπειτα στρατιώτας συναθροίζητε καὶ ἐνθαρρύνητε, νομίζω ὅτι ὑμεῖς πολὺ ἐγκαίρως θέλετε ἐργασθῆ.

40. » Διότι τώρα μὲν ἴσως καὶ ὑμεῖς αἰσθάνεσθε, ὅτι ἄνευ διαθέσεως ἤλθον νὰ λάβωσι τὰ ὅπλα των, ἄνευ διαθέσεως νὰ φυλάξωσι τὰς φυλακὰς, ὥστε, ἐὰν εὐρίσκονται εἰς τοιαύτην κατάστασιν, δὲν γνωρίζω, εἰς τί ἤθελέ τις τοὺς μεταχειρισθῆ, ἐὰν εἶνε ἀνάγκη εἴτε ἐν καιρῷ ἡμέρας, εἴτε ἐν καιρῷ νυκτός.

41. » Ἐὰν δὲ τις στρέψῃ τὸν νοῦν των, ὥστε νὰ μὴ σκέπτωνται τοῦτο μόνον, τὸ τί δηλαδὴ θέλουσι πάθει, ἀλλὰ καὶ τὸ τί δύνανται νὰ πράξωσι, πολὺ περισσότερον θέλουσιν ἐγκαρδιωθῆ.

42. » Διότι γνωρίζετε βεβαίως, ὅτι οὔτε πλῆθος εἶνε, οὔτε ἰσχύς ἡ προξενούσα τὴν νίκην εἰς τὸν πόλεμον, ἀλλ' ὅσοι ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν, πορεύονται κατὰ τῶν ἐχθρῶν μὲ μεγάλην μεγαλοψυχίαν, εἰς τούτους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν ἀντιστέκουσιν οἱ ἐχθροί.

43. » Παρατηρῶ δὲ πρὸς τούτοις καὶ τοῦτο, ὃ ἄνδρες, ὅτι ὅσοι μὲν προσπαθοῦσι νὰ φυλάξωσι κατὰ πάντα τρόπον τὴν ζωὴν των ἐν καιρῷ πολέμου, οὔτοι

μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ κακῶς καὶ αἰσχυρῶς ἀποθνήσκουσιν, ὅποσοι δὲ γνωρίζουσιν, ὅτι ὁ θάνατος εἶνε κοινὸς εἰς πάντας, καὶ ἄφρευκτος εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀγωνίζονται δὲ περὶ τούτου πῶς νὰ ἀποθνήσκωσι καλῶς, τούτους βλέπω μάλιστα, ὅτι φθάνουσιν εἰς τὸ γῆρας, καὶ διέρχονται τὸν βίον αὐτῶν εὐδαιμονέστερον.

44. »Ταῦτα δὲ καὶ ὑμεῖς τώρα ἀφοῦ καλῶς ἐμάθετε, πρέπει ἐν ταύτῃ τῇ περιστάσει, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὕρισκόμεθα, καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ νὰ ἦσθε ἄνδρες ἀγαθοί, καὶ τοὺς ἄλλους νὰ παρακινήτε νὰ γίνωσιν.» Ὁ μὲν λοιπὸν Ξενοφῶν εἰπὼν ταῦτα ἐσιώπησεν.†

45. Μετὰ δὲ τοῦτον εἶπεν ὁ Χειρίσοφος· « Ἄλλὰ πρότερον μὲν, ὧ Ξενοφῶν, τόσον μόνον σὲ ἐγνώριζον, ὅσον ἤκουον ὅτι εἶσαι Ἀθηναῖος, τώρα δὲ καὶ σὲ ἐπαινῶ δι' ὅσα λέγεις καὶ πράττεις, καὶ ἐπεθύμουν νὰ ἦσαν ὅσον τὸ δυνατόν πλεῖστοι τοιοῦτοι, διότι κοινὴ ἤθελεν εἶναι ἡ ὠφέλεια.

46. »Καὶ τώρα, εἶπε, μὴ βραδύνετε. ὧ ἄνδρες, ἀλλ' ὑπάγετε καὶ ἐκλέξατε ἄρχοντας, καὶ ἀφοῦ ἐκλέξητε, ἔλθετε εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου καὶ φέρετε καὶ τοὺς ἐκλεχθέντας, ἔπειτα ἐκεῖ συγκαλοῦμεν καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας· ἃς ἦνε δὲ πλησίον ἡμῶν, εἶπε, καὶ Τολμίδης ὁ κῆρυξ.»

47. Καὶ ταῦτα εἰπὼν εὐθὺς ἐσηκώθη, ἵνα μὴ γίνηται βραδύτης, ἀλλ' ἐκτελῶνται τὰ ἀποφασισθέντα. Ὅθεν ἐξελέχθησαν ἄρχοντες ἀντὶ μὲν Κλεάρχου, Τιμασίας ὁ Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Σωκράτους Ξανθικλῆς ὁ Ἀχαιοῦς, ἀντὶ δὲ τοῦ Ἀγίου Κλεάνωρ ὁ Ἀρχάς, ἀντὶ δὲ τοῦ Μένωνος Φιλήσιος ὁ Ἀχαιοῦς, ἀντὶ δὲ τοῦ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

1. Ἀφοῦ δὲ εἶχον ἐκλέξει αὐτούς, ἤρχισε σχεδὸν καὶ νὰ φωτίζῃ ἡ ἡμέρα καὶ οἱ ἄρχοντες ἤλθον εἰς τὸ μέσον τοῦ στρατοπέδου. Καὶ ἐφάνη καλὸν εἰς αὐτούς, ἀφοῦ θέσῃσι φύλακας ἔμπροσθεν τοῦ στρατοπέδου, νὰ συναθροίσωσι τοὺς στρατιώτας. Ἀφοῦ δὲ καὶ οἱ ἄλλοι στρατιῶται συνήλθον, ἐσηκώθη πρῶτος Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος, καὶ ὠμίλησεν οὕτως·

2. «ὦ ἄνδρες στρατιῶται, εἶνε δύσκολος ἡ παρούσα ἡμῶν κατάστασις, διότι ἐστερήθημεν τοιούτων στρατηγῶν καὶ λοχαγῶν καὶ στρατιωτῶν, πρὸς δὲ τούτοις καὶ διότι οἱ περὶ τὸν Ἀριαῖον, οἵτινες ἦσαν πρότερον σύμμαχοι ἡμῶν, μᾶς ἔχουσι προδώσει.

3. » Ἐνεκα ὁμῶς τῶν παρόντων καιρῶν πρέπει νὰ γινώμεθα ἄνδρες γενναῖοι καὶ νὰ μὴ ὑποχωρῶμεν, ἀλλὰ νὰ προσπαθῶμεν διὰ παντὸς δυνατοῦ τρόπου, πῶς θέλομεν σωθῆ ἑνδόξως νικῶντες· ἐὰν δὲ δὲν εἶνε δυνατὸν τοῦτο, νὰ ἀποθνήσκωμεν τοῦλάχιστον ἑνδόξως, καὶ νὰ μὴ πέσωμέν ποτε ζῶντες εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν. Διότι στοχάζομαι, ὅτι ἡμεῖς θέλομεν πάθει τοιαῦτα, ὅποια εὐχομαι νὰ προξενήσωσιν οἱ θεοὶ εἰς τοὺς ἐχθρούς.»

4. Μετὰ τοῦτον ἠγέρθη Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος καὶ ὠμίλησε τοιουτοτρόπως· «Βέβαια βλέπετε μὲν, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦ βασιλέως τὴν ἐπιτορλίαν καὶ τὴν ἀσέβειαν· βλέπετε δὲ καὶ τοῦ Τισσαφέρους τὴν ἀπιστίαν, ὅστις λέγων, ὅτι εἶνε γείτων τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι πολὺ ἐπεθύμει νὰ μας σώσῃ καὶ διὰ ταῦτα αὐτὸς ὁμόσας εἰς ἡμᾶς καὶ αὐτὸς δώσας τὴν δεξιάν του, ἔπειτα αὐτὸς ὁ

ἴδιος ἀπατήσας συνέλαβέ τοὺς στρατηγούς καὶ οὐδὲ τὸν Δία τὸν Ξένιον ἠύλαβήθη, ἀλλ' ἀφοῦ ἐκάλεσε τὸν Κλέαρχον δι' αὐτῶν τούτων τῶν μέσων, ἔξαπατήσας τοὺς ἄνδρας ἐφόνευσεν.

5. » Ὁ δὲ Ἀριαῖος, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς ἠθέλομεν νὰ καταστήσωμεν βασιλέα, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἐδώκαμεν καὶ ἐλάβομεν ἐνόρκους διαβεβαιώσεις νὰ μὴ προδώσωμεν ἀλλήλους, καὶ οὗτος, οὔτε τοὺς θεοὺς φοβηθεῖς, οὔτε τὸν ἀποθανόντα Κύρον σεβασθεῖς, ἐνῶ παρ' αὐτοῦ, ὅτε ἔζη, ἔλαβε τόσας τιμὰς, τώρα ἀποσυρθεῖς, ἠνώθη μετὰ τῶν μεγαλειτέρων ἐχθρῶν τοῦ Κύρου, καὶ προσπαθεῖ νὰ κακοποιῇ ἡμᾶς τοὺς φίλους τοῦ Κύρου. ✕

6. » Ἀλλὰ τούτους μὲν εἶθε οἱ θεοὶ νὰ τιμωρήσωσιν, ἡμεῖς δὲ βλέποντες ταῦτα πρέπει νὰ μὴ ἀπατηθῶμεν ποτὲ πλέον ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ μαχόμενοι ὅσον δυνάμεθα γενναϊότατα νὰ ὑποφέρωμεν, ὅ,τι φαίνεται ἀρεστὸν εἰς τοὺς θεοὺς.»

7. Μετὰ δὲ τούτον ἐγείρεται ὁ Ξενοφῶν ὠπλισμένος πρὸς πόλεμον ὅσον ἐδύνατο κάλλιστα, νομίζων, ὅτι εἴτε νίκην δίδουσιν οἱ θεοί, ἀρμόζει ὁ κάλλιστος στολισμὸς εἰς τὴν νίκην, εἴτε ὅμως ἡ χρεία τὸ ἀπαιτεῖ νὰ ἀποθάνῃ τις, πάλιν ὀρθὸν εἶνε νὰ ἀποθνήσκῃ τις ἔχων τοὺς ὠραισιότατους στολισμούς, ὧν ἐγένεεν ἄξιος ἤρχισε δὲ νὰ ὀμιλῇ τοιοῦτοτρόπως·

8. « Τὴν μὲν τῶν βαρβάρων ἐπιτοκίαν καὶ ἀπιστίαν διηγῆθη ὁ Κλεάνωρ, ἠξεύρετε δὲ καὶ ὑμεῖς, νομίζω. Ἐὰν μὲν λοιπὸν σκεπτώμεθα φιλικῶς μετ' αὐτῶν νὰ πορευώμεθα, εἶνε ἀνάγκη νὰ δοκιμάσωμεν πολὺν φόβον, βλέποντες ὅποια ἔχουσι πάθει καὶ οἱ στρατηγοί, οἱ ὅποιοι ἔχοντες ἐμπιστοσύνην παρέδωκαν ἑαυτοὺς εἰς τούτους· εἰάν ὅμως σκεπτώμεθα μετὰ τῶν ὀπλων νὰ

τιμωρήσωμεν αὐτούς, δι' ὅσα κακὰ ἔχουσι πράξει εἰς ἡμᾶς, καὶ τοῦ λοιποῦ νὰ βαδίζωμεν παντοιοτρόπως πολεμοῦντες αὐτούς, ἔχομεν μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν πολλὰς καὶ καλὰς ἐλπίδας σωτηρίας.»

9. Ἐνῶ δὲ ὁ Ξενοφῶν ἔλεγε τοῦτο, ἑπταρνίσθη τις καὶ ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται, πάντες συγχρόνως προσεκύνησαν τὸν θεόν· καὶ ὁ Ξενοφῶν εἶπε· «Μοὶ φαίνεται καλόν, ὦ ἄνδρες, ὅτι ἐπειδὴ εἰς ἡμᾶς, περὶ σωτηρίας συνδιαλεγόμενους, ἐφάνη οἰωνὸς ἀπὸ τοῦ Διὸς τοῦ σωτήρος, νὰ τάξωμεν εἰς τὸν θεὸν τοῦτον, ὅτι θὰ θυσιάσωμεν εἰς αὐτὸν θυσίαν πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν, ὅπου ἂν κατὰ πρῶτον φθάσωμεν εἰς χώραν φιλικήν, νὰ εὐχηθῶμεν δὲ συγχρόνως, ὅτι θὰ προσφέρωμεν τὸ κατὰ δύναμιν θυσίας καὶ εἰς τοὺς ἄλλους θεοὺς· καὶ εἰς ὅποιον, εἶπε, φαίνονται ταῦτα καλὰ, ἅς ὑψώσῃ τὴν χεῖρα·» καὶ ὑψωσαν ἅπαντες τὴν χεῖρά των. Μετὰ ταῦτα δὲ νύχηθησαν καὶ ἐπαιάνισαν. Ἀφοῦ δὲ ἐξεπλήρωσαν καλῶς τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς χρέη των, ἤρχισε πάλιν ὁ Ξενοφῶν νὰ ὁμιλῇ οὕτως·

10. «Ἐτυχε νὰ λέγω, ὅτι ἔχομεν πολλὰς καὶ καλὰς ἐλπίδας νὰ σωθῶμεν. Διότι πρῶτον μὲν ἡμεῖς φυλάττομεν τοὺς ὄρκους τῶν θεῶν· οἱ δὲ πολέμοι καὶ ἔχουσιν ἐπισηκῆσαι καὶ τὰς σπονδὰς ἔχουσι λύσει, παραβάντες τοὺς ὄρκους. Καὶ ἐπειδὴ τὰ πράγματα ἔχουσι τοιοῦτοτρόπως, ἐπόμενον εἶνε οἱ θεοὶ νὰ ἦνε ἐναντίοι μὲν εἰς τοὺς πολεμίους, σύμμαχοι δὲ εἰς ἡμᾶς· εἶνε δὲ οὗτοι βέβαια ἱκανοὶ καὶ τοὺς μεγάλους ταχέως νὰ καθιστῶσι μικροὺς, καὶ τοὺς μικροὺς, καὶ ἂν εὐρίσκωνται εἰς δεινὰς περιστάσεις, νὰ σώζωσιν εὐκόλως, ὅταν θέλωσιν.

11. «Ἐπειτα δὲ θέλω ὑπενθυμίσει εἰς ὑμᾶς καὶ τοὺς κινδύνους τῶν προγόνων μας, ἵνα ἐννοήσητε, ὅτι πρέπει

καὶ σεις νὰ φανῆτε ἀνδρεῖοι, καὶ ὅτι οἱ ἀνδρεῖοι σώζονται ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων διὰ τῆς βοήθειας τῶν θεῶν· διότι ὅταν ἦλθον οἱ Πέρσαι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν μὲ πολυάριθμον στρατὸν μὲ σκοπὸν νὰ ἀφανίσωσι τὰς Ἀθήνας, τολμήσαντες οἱ Ἀθηναῖοι νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς αὐτούς, τοὺς ἐνίκησαν.

12. » Καὶ τάξαντες εἰς τὴν θεὰν Ἄρτεμιν νὰ θυσιάσωσι τόσας αἶγας, ὅσους ἐχθροὺς ἤθελον φονεύσει, ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ εὐρωσιν ἀρκετὰς, ἀπεφάσισαν νὰ θυσιάζωσι κατ' ἔτος πεντακοσίας. Τοῦτο ἀκόμη καὶ ἔως τῶρα πράττουσιν.

13. » Ἐπειτα ὅτε ὁ Ξέρξης ὕστερον συναθροίσας τὴν ἀναριθμητὸν στρατιάν ἦλθε κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τότε ἐνίκων οἱ πρόγονοι ἡμῶν τοὺς προγόνους τούτων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν· τούτων τῶν ἀνδραγαθημάτων σημεῖα μὲν εἶνε τὰ τρόπαια, τὰ ὅποια ἕκαστος βλέπει, μέγιστον δὲ μαρτύριον ἡ ἐλευθερία τῶν πόλεων, ἐντὸς τῶν ὁποίων σεις ἐγεννήθητε καὶ ἀνετρέφητε· διότι οὐδένα ἀνθρωπὸν ἔχετε δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς μόνον προσκυνεῖτε. Τοιούτων προγόνων εἰσθε ἀπόγονοι.

14. » Καὶ δὲν θὰ εἶπω βεβαίως τοῦτο, ὅτι σεις καταισχύνετε αὐτούς· διότι ἀκόμη δὲν εἶνε πολλαὶ ἡμέραι, ὅποτε ἀντισταθέντες κατὰ τούτων τῶν Περσῶν, τῶν ἀπογόνων ἐκεῖνων, οἵτινες ἦσαν πολλαπλάσιοι ὑμῶν αὐτῶν, ἐνίκητε αὐτούς μὲ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν.

15. » Καὶ τότε μὲν ἀνεδείχθητε ἄνδρες γενναῖοι ἀγωνιζόμενοι περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Κύρου· τῶρα δέ, ὅποτε ὁ ἀγὼν εἶνε περὶ τῆς σωτηρίας ὑμῶν αὐτῶν, πρέπει βεβαίωτατα νὰ ἦσθε καὶ ἀνδρειότεροι καὶ προθυμότεροι.

16. » Πρὸς τούτοις καὶ τολμηρότεροι πρέπει νὰ ᾔσθε τῶρα κατὰ τῶν πολεμίων. Διότι, τότε μὲν, εἰ καὶ δὲν τοὺς εἶχετε δοκιμάσει καὶ ἐβλέπετε, ὅτι εἶνε πλῆθος ἄμετρον, ὅμως ἐτολήσατε, ἔχοντες τὸ πατρικὸν φρόνημα, νὰ πορευθῆτε κατ' αὐτῶν· τῶρα δέ, ὅποτε πλέον τοὺς ἔχετε καὶ δοκιμάσει, καὶ εἰξεύρετε, ὅτι καὶ πολλὰ πλάσιοι ὄντες δὲν θέλουσι νὰ ἀντιπαραταχθῶσι καθ' ὑμῶν, τίς ἢ χρεία πλέον νὰ τοὺς φοβῆσθε;

17. » Μὴ ὅμως νομίσητε ὅτι κατὰ τοῦτο μειονεκτεῖτε, διότι οἱ στρατιῶται τοῦ Κύρου, ἐνῶ πρότερον παρετάττοντο μεθ' ὑμῶν, τῶρα ἔχουσιν ἀποστατήσαι· διότι αὐτοὶ εἶνε ἀκόμη χειρότεροι ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἔχουσι νικηθῆ ὑφ' ὑμῶν· διὰ τοῦτο ἀφήκαν ὑμᾶς καὶ ἔφυγον πρὸς ἐκείνους· τοὺς δὲ θέλοντας νὰ τρέπωνται εἰς φυγὴν, πολὺ καλλίτερον εἶνε νὰ βλέπωμεν ταττομένους μετὰ τῶν πολεμίων, ἢ νὰ ᾔνε εἰς τὰς τάξεις ἡμῶν.

18. « Ἄν ὅμως τις ἐξ ὑμῶν μικροψυχῆ, ὅτι ἡμεῖς μὲν δὲν ἔχομεν ἵππεῖς, οἱ δὲ πολέμιοι ἔχουσι πολλούς, ἐνθυμήθητε, ὅτι δέκα χιλιάδες ἵππεῖς δὲν εἶνε οὐδὲν ἄλλο, ἢ δέκα χιλιάδες ἄνθρωποι· διότι ὑπὸ ἵππου μὲν οὐδεὶς πώποτε εἰς τὴν μάχην οὔτε ἐδαγκάσθη, οὔτε ἐλακτίσθη τόσον, ὥστε καὶ νὰ ἀποθάνῃ· ἀλλ' οἱ ἄνδρες εἶνε ἐκείνοι, οἱ ὅποιοι πράττουσιν, ὅσα γίνονται εἰς τὰς μάχας.

19. » Ἡμεῖς λοιπὸν δὲν εἴμεθα ἐπὶ πολὺ ἀσφαλεστέρου ὀχήματος, ἢ οἱ ἵππεῖς; Διότι ἐκείνοι μὲν κρέμανται ἐπάνω τῶν ἵππων, φοβούμενοι ὄχι μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ νὰ μὴ πέσωσι κάτω· ἡμεῖς δὲ πατοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ἂν τις πλησιάζῃ, πολὺ ἰσχυρότερον θέλομεν τὸν κτυπήσει καὶ πολὺ ἀκόμη εὐκολώτερον θέλομεν τὸν ἐπιτύχει εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος, ὅποιον καὶ ἂν θέλομεν·

κατὰ ἐν μόνον ὑπερέχουσιν οἱ ἰππεῖς ἡμῶν· δύνανται δηλαδὴ αὐτοὶ ἀσφαλέστερον νὰ φεύγωσιν, ἢ ἡμεῖς.

20. « Ἄλλ' ἐὰν ἐνθαρρύνεσθε εἰς τὰς μάχας, λυπεῖσθε δὲ διὰ τοῦτο, ὅτι δὲν θέλει πλέον ὁ Τισσαφέρνης δεικνύει εἰς ἡμᾶς τὴν ὁδόν, ὁ δὲ βασιλεὺς δὲν θέλει δώσει εἰς ἡμᾶς νὰ ἀγοράζωμεν τροφάς, σκέφθητε, τί τῶν δύο εἶνε καλλίτερον, τὸν Τισσαφέρνην νὰ ἔχωμεν ὁδηγόν, ὅστις ἐφάνη ἐπίβουλος εἰς ἡμᾶς, ἢ ὅσους ἡμεῖς συλλαβόντες θέλομεν προστάζει νὰ μας δεικνύωσι τὸν δρόμον, οἵτινες θὰ ἤξεύρωσιν, ὅτι, ἐὰν πράξωσι σφάλμα τι εἰς ἡμᾶς, θέλουσι πληρώσει τοῦτο μὲ τὰς ψυχὰς των καὶ μὲ τὰ σώματά των. ✕

21. » Καὶ τί ἐκ τῶν δύο εἶνε καλλίτερον, νὰ ἀγοράζωμεν τὰς τροφάς παρ' αὐτῶν μικρὰ μέτρα ἀντὶ πολλῶν χρημάτων, χωρὶς οὐδὲ τοιαῦτα νὰ ἔχωμεν, ἢ νὰ τὰς λαμβάνωμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, ἂν ἡμεῖθα νικηταί, μεταχειριζόμενοι ὡς μέτρον ὅποσον ἕκαστος καὶ ἂν θέλῃ;

22. » Ἄν δὲ ταῦτα μὲν ἤξεύρετε, ὅτι εἶνε καλλίτερα, νομίζετε ὅμως, ὅτι δὲν δύνασθε νὰ διαβῆτε τοὺς ποταμούς, καὶ ὅτι μεγάλως ἠπατήθητε, διότι τοὺς διήλθατε, σκέφθητε, ἂν οἱ βάρβαροι ἔχουσι πράξει καὶ ἄλλο πλέον μωρότερον τούτου. Διότι πάντες μὲν οἱ ποταμοί, ἂν μακρὰν τῶν πηγῶν των εἶνε ἀδιάβατοι, ὅσον τις ὅμως προχωρεῖ πρὸς τὰς πηγάς, γίνονται διαβατοί, οὐδὲ τὸ γόνυ βρέχοντες.

23. » Ἄν δὲ καὶ οἱ ποταμοὶ μᾶς ἐμποδίσωσι νὰ διέλθωμεν αὐτούς, καὶ οὐδεὶς θέλει φανῆ ὁδηγὸς εἰς ἡμᾶς, οὐδὲ τότε πρέπει ἡμεῖς νὰ μικροψυχήσωμεν. Διότι ἤξεύρομεν, ὅτι οἱ Μυσοί, τοὺς ὁποίους δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἴπωμεν καλλιτέρους ἡμῶν, κατοικοῦσι πολλὰς καὶ μεγάλας καὶ πλουσίας πόλεις ἐντὸς τῆς χώρας τοῦ βασι-

λέως χωρίς τὴν θέλησιν αὐτοῦ, ἤξεύρομεν δὲ καὶ τοὺς Πισίδαας ὡσαύτως· τοὺς Λυκάονας δὲ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ εἶδομεν, ὅτι κυριεύσαντες τὰς ὠχυρωμένας θέσεις εἰς τὰς πεδιάδας, ἀπολαμβάνουσι τὰ προϊόντα τῆς χώρας τοῦ βασιλέως.

24. »Καὶ ἐγὼ δὲ ἡδυνάμην νὰ εἶπω, ὅτι χρειάζεται νὰ μὴ κάμωμεν ἀκόμη φανεράν τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν πατρίδα, ἀλλὰ νὰ προσποιώμεθα, ὅτι θέλομεν νὰ κατοικήσωμεν αὐτοῦ εἰς κανὲν μέρος. Διότι γνωρίζω, ὅτι ὁ βασιλεὺς καὶ εἰς τοὺς Μυσοὺς ἤθελε δώσει πολλοὺς μὲν ὁδηγούς, πολλοὺς δὲ ὁμήρους, ὑποσχόμενος, ὅτι ἄνευ δολιότητος θὰ ἐκβάλῃ αὐτοὺς ἐκ τῆς ἐπικρατείας του, ἤθελε δὲ καὶ τὴν ὁδὸν ἀκόμη πλατύνει χάριν αὐτῶν, ἂν ἤθελον νὰ ἀπέλθωσι ἐφ' ἀμαξῶν συρομένων ὑπὸ τεσσάρων ἵππων. Καὶ εἰς ἡμᾶς εἰμὶ βέβαιος, ὅτι μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως τὰ αὐτὰ ἤθελε πράξει, ἂν μᾶς ἔβλεπεν ἐτοιμαζομένους νὰ μένωμεν :

26. »Μοὶ φαίνεται λοιπόν, ὅτι εἶνε πρέπον καὶ δίκαιον πρῶτον νὰ προσπαθῶμεν νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τοὺς οἰκείους, καὶ νὰ ἐπιδειξώμεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι θέλουσι καὶ εἶνε πένητες, ἐνῶ δύνανται ἀφοῦ μεταφέρωσιν ἐνταῦθα τοὺς ζῶντας τώρα εἰς τὴν πατρίδα των πολίτας καὶ στερουμένους κλήρου γῆς, νὰ βλέπωσι πλουσίους. Διότι βέβαια, ὦ ἄνδρες, πάντα ταῦτα τὰ ἀγαθὰ εἶνε ἀναμφιβόλως κτήματα ἐκείνων, οἵτινες δύνανται νὰ τοὺς ἐξουσιάζωσι.

27. »Περὶ τούτου λοιπόν πρέπει νὰ λέγωμεν, πῶς δηλαδὴ δυνάμεθα νὰ πορευώμεθα διὰ τρόπου ὅσον τὸ δυνατόν ἀσφαλεστάτου καὶ, ἂν ᾖνε ἀνάγκη νὰ μαχώμεθα, ὅσον τὸ δυνατόν γενναϊότατα. Πρῶτον μὲν λοιπόν, εἶπε,

μοὶ φαίνεται καλὸν νὰ κατακαύσωμεν τὰς ἀμάξας, τὰς ὁποίας ἔχομεν, ἵνα μὴ ὀδηγῶσιν ἡμᾶς τὰ ζεύγη, ἀλλὰ πορευώμεθα εἰς μέρος τὸ ὁποῖον συμφέρει εἰς τὸ στρατεύμα· ἔπειτα καὶ τὰς σκηνὰς νὰ συγκατακαύσωμεν. Διότι αὐταὶ βάρος μᾶς προξενούσι, καὶ δὲν μᾶς χρησιμεύουσιν εἰς τίποτε, οὔτε εἰς τὴν μάχην, οὔτε εἰς τὸ νὰ ἔχωμεν τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα.

28. »Πρὸς τούτοις δὲ νὰ ρίψωμεν καὶ ἐκ τῶν ἄλλων σκευῶν τὰ περιττά, πλὴν ἐκείνων ὅσα ἔχομεν ἀναγκαῖα πρὸς τὸν πόλεμον, ἢ πρὸς τροφήν, ἢ πρὸς πόσιν, ἵνα ᾖνε ὅσον τὸ δυνατὸν πλεῖστοι ἐξ ἡμῶν εἰς τὰ ὄπλα, καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν ἐλάχιστοι οἱ φέροντες τὰ σκεύη. Διότι ἤξεύρετε, ὅτι ἂν νικώμεθα, πάντα εἶνε ξένα· ἐὰν δὲ νικῶμεν πρέπει νὰ νομιζώμεν, ὅτι καὶ οἱ πολέμιοι θὰ ᾖνε σκευοφόροι ἡμῶν.

29. »Μένει εἰς ἐμὲ νὰ εἶπω τι, τὸ ὁποῖον νομιζῶ, ὅτι εἶνε καὶ μέγιστον. Διότι βλέπετε καὶ τοὺς πολεμίους, ὅτι δὲν ἐτόλμησαν νὰ κινήσωσιν ἐναντίον ἡμῶν πόλεμον, πρὶν ἢ συλλάβωσι τοὺς στρατηγούς, πιστεύοντες, ὅτι, ἐὰν ἔχωμεν στρατηγούς, καὶ ὑπακούωμεν εἰς αὐτούς, δυνάμεθα νὰ τοὺς νικήσωμεν· συλλαβόντες δὲ τοὺς στρατηγούς, ἐνόμιζον, ὅτι εἴμεθα χαμένοι ὡς ἐκ τῆς ἀναρχίας καὶ ἀταξίας.

30. »Πρέπει λοιπὸν οἱ τῶρα ἄρχοντες νὰ γείνωσι πολὺ ἐπιμελέστεροι, ἢ οἱ πρότερον, πολὺ δὲ εὐτακτότεροι καὶ εὐπειθεῖς οἱ στρατιῶται τῶρα εἰς τοὺς στρατηγούς, παρὰ πρότερον.

31. »Ἐὰν δέ τις ἀπειθῇ, ψηφίσατε νὰ ἔχη τὴν ἄδειαν ἕκαστος ἐξ ὑμῶν, ὅστις ἐλάχιστοτε ᾔθελεν ἀπαντᾶ ἀπειθοῦντα, νὰ τιμωρῇ αὐτόν, ὡς ἄρχων αὐτοῦ· καὶ ἐὰν ψηφίσητε τοῦτο, τότε οἱ πολέμιοι θέλουσι μείνει

παρὰ πολὺ ἠπατημένοι· διότι εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν θέλουσιν ἰδεῖ ἀντὶ ἑνός, μυρίους Κλεάρχους, οἵτινες δὲν θὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς οὐδένα νὰ φανῆ ἄνανδρος.

32. » Ἄλλ' ὅμως καιρὸς εἶνε πλέον νὰ παύσω τοῦ νὰ ὀμιλῶ· διότι καὶ οἱ πολέμιοι ἴσως εὐθύς θὰ ἐμφανισθῶσιν. Ὅστις λοιπὸν παραδέχεται ταῦτα, ὅτι εἶνε ὠφέλιμα, ἄς τὰ ἐπικυρώσῃ ὅσον τάχιστα, ἵνα ἐκτελῶνται ἐφαρμοζόμενα· ἂν ὅμως ἤξεύρῃ ἄλλο τι ὠφελιμώτερον, ἢ ὅπως ἐγὼ συνεβούλευσα, ἄς λάβῃ θάρρος, καὶ ἀπλοῦς στρατιώτης ἂν ἦνε, νὰ τὸ ἐκθέσῃ σαφῶς, διότι πάντες κοινῶς ἔχομεν χρεῖαν νὰ σωθῶμεν.»

33. Μετὰ ταῦτα ὁ Χειρίσοφος εἶπεν· « Ἄλλ' ἂν εἶνε χρεῖα καὶ ἄλλου τινὸς πλησίον ἐκείνων, ὅσα εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, θὰ ἦνε δυνατὸν εὐθύς, μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν λεχθέντων, νὰ τὸ πράττωμεν· ὅσα δὲ ἔχει εἰπεῖ, φρονῶ ὅτι εἶνε ἄριστον εὐθύς νὰ τὰ παραδεχθῶμεν, καὶ ὅστις παραδέχεται αὐτά, ἄς ὑψώσῃ τὴν χεῖρα.» Πάντες ὑψώσαν αὐτήν.

33. Ἐγερθεῖς δὲ πάλιν ὁ Ξενοφῶν, εἶπεν· « ὦ ἄνδρες ἀκούσατε ὅσα ἀκόμη μοὶ φαίνονται ἀναγκαῖα. Εἶνε φανερόν ὅτι πρέπει ἡμεῖς νὰ πορευώμεθα εἰς μέρος, ὅπου θὰ ἔχωμεν τροφάς. Ἀκούω δέ, ὅτι εἶνε καλὰ χωρία, ἀπέχοντα ὄχι περισσότερον τῶν εἴκοσι σταδίων.

35. » Δὲν ἤθελε λοιπὸν φανῆ παράδοξον εἰς ἐμέ, ἐὰν οἱ πολέμιοι ἀκολουθῶσιν ἡμᾶς ἀπερχομένους, καθὼς πράττωσιν οἱ δειλοὶ κύνες, οἵτινες τοὺς μὲν πορευομένους διώκουσι καὶ δαγκάνουσιν, ἂν δύνωνται, τοὺς δὲ διώκοντας αὐτοὺς ἀποφεύγουσιν.

36. » Ἴσως λοιπὸν θὰ ἦνε ἀσφαλέστερον εἰς ἡμᾶς νὰ πορευώμεθα, ἀφοῦ σχηματίσωμεν τὸν στρατὸν τετράπλευρον, ἵνα καὶ τὰ σκευοφόρα καὶ τὰ ἐνοχλοῦντα ἡμᾶς πράγματα ᾧσιν εἰς περισσοτέραν ἀσφάλειαν. Ἐὰν λοιπὸν

τώρα ἤθελε διορισθῆ, τίς πρέπει νὰ προηγήται τοῦ τετραπλεύρου τούτου καὶ νὰ διοικῆ τὰ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς, τίνες δὲ πρέπει νὰ ᾔνε ἐπὶ κεφαλῆς τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης πλευρᾶς, καὶ τίνες νὰ ὀπισθοφυλακῶσι, δὲν θὰ εἶνε χρεία, ὅταν ἤθελον ἔλθει οἱ ἐχθροὶ τότε νὰ σκεπτώμεθα, ἀλλ' ἠθέλομεν ἔχει εὐθὺς τοὺς διωρισμένους.

37. » Ἐὰν μὲν λοιπὸν στοχάζεται τις ἄλλο τι ὠφελιμώτερον, ἄς ᾔνε τοῦτο· εἰ δὲ μή, ὁ μὲν Χειρίσοφος ἄς γίνῃ ὁδηγός, ἐπειδὴ εἶνε καὶ Λακεδαιμόνιος, δύο δὲ τῶν παλαιστοτάτων στρατηγῶν, ἄς ἔχωσι τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης πλευρᾶς· ἡμεῖς δὲ οἱ νεώτεροι, κατὰ τὸ παρόν, ἄς ὀπισθοφυλακῶμεν, ἐγὼ δηλαδὴ καὶ ὁ Τιμασίων.

38. » Καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δοκιμάζοντες τοῦτον τὸν τρόπον τῆς τάξεως, θέλομεν σκεφθῆ ὅ,τι ἂν φανῆ ἐκάστοτε ὠφελιμώτατον εἰς ἡμᾶς. Ἄν δὲ τις κρίνῃ ἄλλο τι καλλίτερον, ἄς τὸ εἴπῃ.» Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν, εἶπεν· «Ὅστις ἐγκρίνει ταῦτα, ἄς ὑψώσῃ τὴν χεῖρα.» Πάντες τὰ παρεδέχθησαν.

39. » Τώρα λοιπὸν, εἶπε, πρέπει νὰ πηγαίνητε καὶ νὰ πράττητε τὰ ἀποφασισθέντα· καὶ ὅστις ἐξ ὑμῶν ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ τοὺς οἰκείους του, ἄς ἐνθυμῆται νὰ ᾔνε γενναῖος ἀνὴρ· διότι δὲν δύναται κατ' ἄλλον τρόπον νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο· καὶ ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ ζῆ, ἄς προσπαθῆ νὰ ᾔνε νικητής· διότι οἱ μὲν νικηταὶ φονεύουσι, οἱ δὲ νικώμενοι φονεύονται· καὶ ἂν τις ἐπιθυμῆ χρήματα, ἄς προσπαθήσῃ νὰ γίνῃ νικητής· διότι οἱ νικηταὶ καὶ τὰ ἰδικά των σώζουσι, καὶ τῶν νικηθέντων τὰ πράγματα κυριεύουσιν.»

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

1. Ἀφοῦ ἐλέγχθησαν ταῦτα, ἐσηκώθησαν καὶ ἀπελθόντες κατέκαιον τὰς ἀμάξας καὶ τὰς σιηνάς, ἐκ δὲ τῶν περιττῶν ἄλλα μὲν διένειμαν πρὸς ἀλλήλους, ἂν τις ἐχρειάζετό τι, τὰ δὲ ἄλλα ἔρριπτον εἰς τὸ πῦρ. Ἀφοῦ ἔπραξαν ταῦτα, προεγευμάτιζον. Ἐνῶ δὲ αὐτοὶ προεγευμάτιζον, ἔρχεται Μιθριδάτης μὲ ἵππους ὡς τριάκοντα καὶ προσκαλέσας τοὺς στρατηγοὺς εἰς θέσιν, ἀφ' ἧς πάντες νὰ ἀκούωσιν, ὁμιλεῖ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον.

2. « Ἐγώ, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, καὶ πρὸς τὸν Κῦρον ἤμην πιστός, καθὼς ὑμεῖς ἤξεύρετε, καὶ τώρα ἐπιθυμῶ τὸ καλὸν ὑμῶν· ἐνταῦθα δὲ διάγω ζῶν μὲ πολὺν φόβον. Ἐὰν λοιπὸν ἴδω ἡμᾶς σκεπτομένους σωτήριόν τι, θὰ ἔλθω πρὸς ἡμᾶς φέρων καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους μου. Εἴπατε λοιπὸν πρὸς ἐμέ, τί ἔχετε εἰς τὸν νοῦν σας, διότι καὶ φίλος ὑμῶν εἶμαι καὶ τὴν ὠφέλειαν ὑμῶν ἐπιζητῶ καὶ θέλω κοινῶς μεθ' ὑμῶν ὁδοιπορήσει. »

3. Συμβουλευθέντες λοιπὸν οἱ στρατηγοὶ ἔκριναν καλὸν νὰ ἀποκριθῶσιν οὕτως· καὶ ἔλεγεν ὁ Χειρίσοφος· « Ἡμεῖς ἔχομεν σκοπὸν, ἐὰν μᾶς ἀφήσωσι νὰ ἐπιστρέφωμεν εἰς τὴν πατρίδα, νὰ διερχώμεθα τὴν χώραν, ὅσον δυνάμεθα, χωρὶς παντάπασι νὰ βλάπτωμεν αὐτήν, ἐὰν δὲ τις ἐμποδίξῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ νὰ βαδίζωμεν, νὰ τὸν πολεμῶμεν μεθ' ἀπάσης ἡμῶν τῆς δυνάμεως. »

4. Τότε προσεπάθει ὁ Μιθριδάτης νὰ πείσῃ αὐτούς, ὅτι εἶνε δύσκολον ἄνευ τῆς θελήσεως τοῦ βασιλέως νὰ σωθῶσιν. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἐγένετο φανερόν, ὅτι ἤτο κρυφίως σταλμένος· διότι εἰς ἐκ τῶν οἰκείων τοῦ Τισσαφέρους παρηκολούθει αὐτόν, ἵνα βεβαιωθῇ.

5. Καί ἔκτοτε ἐφάνη καλὸν εἰς τοὺς στρατηγοὺς, ὅτι ἦτο καλλίτερον νὰ ἐκδώσωσι διαταγὴν, νὰ πολεμῶσιν ἀκαταπαύστως, ἐφ' ὅσον χρόνον εὐρίσκονται εἰς τόπον ἐχθρικόν· διότι προσερχόμενοι διέφθειρον τοὺς στρατιώτας καὶ ἓνα μάλιστα λοχαγὸν ἐξεπλάνησαν, Νίκαρχον τὸν Ἀρκάδα· καὶ ἔφυγε ταχέως τὴν νύκτα μετὰ εἴκοσιν ἀνθρώπων.

6. Μετὰ ταῦτα γευματίσαντες καὶ διαβάντες τὸν Ζαπάταν ποταμὸν ἐπορεύοντο παρατεταγμένοι, ἔχοντες εἰς τὸ μέσον τὰ ὑποζύγια καὶ τὰ πράγματά των. Ἐνῶ δὲ αὐτοὶ δὲν εἶχον ὁδοιπορήσει πολὺ διάστημα, φαίνεται πάλιν ἔμπροσθέν των ὁ Μιθριδάτης, ἔχων ἵππεις ὡς διακοσίους καὶ τοξότας καὶ σφενδονήτας ὡς τετρακοσίους πολὺ ἐλαφροὺς καὶ εὐζώνους· καὶ ἐπλησίαζεν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὡσὰν ἦτο φίλος αὐτῶν.

7. Ἀφοῦ δὲ ἐπλησίασαν, αἴφνης ἄλλοι μὲν αὐτῶν ἐτόξευον καὶ ἵππεις καὶ πεζοί, ἄλλοι δὲ ἐσφενδόνουν καὶ ἐπλήγονον. Οἱ δὲ ὀπισθοφύλακες τῶν Ἑλλήνων ἔπασχον μὲν κακῶς, δὲν ἠδύναντο δὲ νὰ προξενήσωσι κανὲν κακὸν εἰς τοὺς πολεμίους· διότι τῶν Κρητῶν τὰ βέλη δὲν ἔφθανον τόσον μακρὰν, ὅσον τὰ τῶν Περσῶν, καὶ πρὸς τούτοις ὄντες ἐλαφρὰ ὀπλισμένοι, περιωρίζοντο ἐντὸς τοῦ παρατεταγμένου στρατεύματος· καὶ οἱ ἀκοντισταὶ ἠκόντιζον εἰς ὀλιγώτερον διάστημα, ὥστε δὲν ἔφθανον τοὺς σφενδονήτας.

8. Τότε ἐφάνη καλὸν εἰς τὸν Ξενοφῶντα, ὅτι πρέπει νὰ καταδιώκῃ αὐτούς· καὶ κατεδίωκον καὶ ὀπλίται καὶ πέλτασταί, ὅσοι ἔτυχον μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν· διώκοντες δὲ οὐδένα συνελάμβανον ἐκ τῶν πολεμίων.

9. Διότι οὔτε ἵππεις εἶχον οἱ Ἕλληνες, οὔτε οἱ πεζοὶ ἠδύναντο νὰ φθάσωσιν ἐντὸς ὀλίγου διαστήματος τοὺς

πεζούς φεύγοντας· διότι δὲν ἠδύνατο νὰ καταδιώκωσι καὶ πολὺ μακρὰν τοῦ ἄλλου στρατεύματος.

10. Οἱ δὲ βάρβαροι ἰππεῖς καὶ φεύγοντες συγχρόνως ἐπλήγωνον, τοξεύοντες ἐκ τῶν ὀπισθεν ἀπὸ τῶν ἵππων, καὶ εἰς ὅσον διάστημα ἐδίωκον οἱ Ἕλληνες, τοσοῦτο μᾶλλον ἔπρεπε πάλιν μαχόμενοι νὰ ἐπιστρέψωσιν ὀπίσω.

11. Ὡστε τὴν ἡμέραν ὅλην δὲν προὐχώρησαν περισσότερον τῶν εἴκοσι καὶ πέντε σταδίων, ἀλλὰ τὸ δειλινὸν ἔφθασαν εἰς τὰς κώμας. Καὶ ἐκεῖ πάλιν ἦσαν εἰς ἀθυμίαν. Καὶ ὁ Χειρίσοφος καὶ οἱ ἀρχαιότατοι στρατηγοὶ κατηγόρουν τὸν Ξενοφῶντα, διότι ἐδίωκεν ἀπὸ τῆς φάλαγγος τοὺς ἐχθρούς, καὶ αὐτὸς ἐκινδύνευε, καὶ τοὺς ἐχθρούς δὲν ἠδύνατο κατ' οὐδὲν περισσότερον νὰ βλάπτῃ.

12. Ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν, ἔλεγεν, «ὅτι δικαίως τὸν ἐμέμφοντο, καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ βεβαιοῖ τὸν λόγον των. Ἄλλ' ἐγὼ, εἶπεν, ἠναγκάσθην νὰ τοὺς διώκω, διότι ἔβλεπον, ὅτι ἐὰν ἐμένομεν, ἡμεῖς μὲν ἐβλαπτόμεθα, πρὸς αὐτοὺς δὲ οὐδὲν κακὸν ἠδυνάμεθα νὰ προξενήσωμεν.

13. » Ὅτε δὲ ἐδίωκομεν αὐτούς, ἀληθῶς συνέβη ὅ,τι σεῖς λέγετε, δηλαδὴ οὐδὲν κακὸν ἠδυνάμεθα νὰ πράττωμεν εἰς τοὺς πολεμίους, ἐπιστρέφομεν δὲ πολὺ δυσκόλως.

14. » Ἄς ὀφείλομεν λοιπὸν χάριν εἰς τοὺς θεοὺς, ὅτι οἱ πολέμιοι ἤλθον καθ' ἡμῶν ὄχι μὲ πολὺ στρατεύμα, ἀλλὰ μὲ ὀλίγον, ὥστε δὲν μᾶς ἐβλάψαν μὲν πολὺ, μᾶς ἔδειξαν ὅμως τίνος πράγματος ἔχομεν ἔλλειψιν.

15. » Διότι οἱ μὲν ἐχθροὶ τώρα τοξεύουσι καὶ σφενδονῶσιν εἰς ὅσον διάστημα οὔτε οἱ τοξόται· Κρήτες δύνανται νὰ τοὺς φθάσωσιν, οὔτε οἱ ἀκοντισταί· ὅταν δὲ πάλιν τοὺς διώκωμεν, δὲν δυνάμεθα νὰ καταδιώκωμεν αὐτοὺς πολὺ διάστημα μακρὰν τοῦ στρατεύματος, εἰς ὀλίγον δὲ διά-

στημα, οὐδ' ὁ ταχύπους πεζὸς ἠδύνατο νὰ φθάσῃ πεζόν, ἂν ὁ ἐχθρὸς ἀπειχέ διαστήμα βολῆς τόξου.

16. » Ἡμεῖς λοιπὸν ἂν θέλομεν νὰ ἐμποδίζωμεν τούτους, ὥστε νὰ μὴ δύνωνται νὰ μᾶς βλάπτωσιν, ἐνῶ πορευόμεθα, χρειάζόμεθα ὅσον τάχιστα σφενδονήτας καὶ ἵππεις. Ἀκούω δέ, ὅτι εὐρίσκονται εἰς τὸ στράτευμά μας Ῥόδιοι, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ περισσότεροι, ὡς λέγουσιν, ἠξεύρουσι νὰ σφενδονῶσι, καὶ ὅτι τὸ βέλος των φθάνει εἰς διπλάσιον διάστημα τῶν Περσικῶν σφενδονῶν.

18. » Διότι αἱ σφενδόναί τῶν Περσῶν, ἐπειδὴ σφενδονῶσι μεγάλους λίθους, ὅσον χωρεῖ ἡ χεὶρ, φθάνουσιν εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν. Οἱ Ῥόδιοι ὁμῶς καὶ τὰ μολύβδινα σφαιρίδια ἠξεύρουσι νὰ μεταχειρίζονται.

18. » Ἐὰν λοιπὸν ἐξετάσωμεν, τίνες ἐξ αὐτῶν ἔχουσι σφενδόνας, καὶ εἰς ἄλλον μὲν τούτων δώσωμεν χρήματα, εἰς ἄλλον δέ, ὅστις θελήσει νὰ πλέξῃ σφενδόνας, πληρώσωμεν, καὶ ἐκεῖνον, ὅστις θεληματικῶς συναριθμεῖται μετὰ τῶν σφενδονητῶν ἀπαλλάξωμεν ἀπὸ ἄλλης στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, ἴσως θὰ φανῶσι τινες ὠφέλιμοι εἰς ἡμᾶς.

19. » Βλέπω δὲ ὅτι ὑπάρχουσιν ἵπποι εἰς τὸ στράτευμα, ἄλλοι μὲν τινες παρ' ἐμοί, ἄλλοι δέ, ὅσους ἔχει ἀφήσει ὁ Κλέαρχος, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι αἰχμάλωτοι φέροντες σκεύη. Ἄν λοιπὸν τούτους συνάξωμεν ὅλους, καὶ ἀντὶ τούτων δώσωμεν ἄλλα σκευοφόρα ζῶα, ἴσως καὶ οὗτοι θέλουσι βλάψαι κατὰ τι τοὺς πολεμίους, ὅταν φεύγωσιν.»

20. Ἐκρίθησαν ταῦτα καλὰ· καὶ ταύτην τὴν νύκτα ἔγειναν σφενδονῆται ἕως διακόσιοι, ἵπποι δὲ καὶ ἵππεις ἐξελέχθησαν τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἕως πενήκοντα, καὶ ἐπρομηθεύθησαν εἰς αὐτοὺς δερμάτινα σκεπάσματα καὶ θώρακες· καὶ ἵππαρχος διωρίσθη ὁ Λύκιος τοῦ Πολυστράτου, Ἀθηναῖος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

1. Ἀφοῦ δὲ ἔμειναν ἐκείνην τὴν ἡμέραν, τὴν ἐπαύριον ἐπορεύοντο σηκωθέντες πρωϊαίτερον, διότι ἔπρεπεν αὐτοὶ νὰ διαβῶσι χαράδραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐφοβοῦντο, μήπως οἱ πολέμιοι ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν, ἐν ᾧ χρόνῳ διέβαινον αὐτὴν.

2. Ἐνῶ δὲ αὐτοὶ εἶχον διαβῆ αὐτὴν, πάλιν φαίνεται ὁ Μιθριδάτης, ἔχων χιλίους ἰππεῖς, τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας ἕως τέσσαρας χιλιάδας· διότι τόσους ἐζήτησεν ἀπὸ τοῦ Τισσαφέρνηους, ὑποσχόμενος, ἂν λάβῃ τούτους, ὅτι θὰ παραδώσῃ εἰς αὐτὸν τοὺς Ἕλληνας, ὑψηλοφρονήσας, ὅτι εἰς τὴν προτέραν προσβολὴν, εἰ καὶ εἶχεν ὀλίγους, οὐδεμίαν βλάβην ὑπέστη, πολλὰ δὲ κακὰ ἐνόμιζεν, ὅτι ἔπραξεν.

3. Ἀφοῦ δὲ οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν διάβασιν τῆς χαράδρας ἀπείχον αὐτῆς ὅσον ὀκτῶ σταδίους, διέβαινε καὶ ὁ Μιθριδάτης ἔχων τὴν δύναμίν του. Καὶ εἶχε δοθῆ διαταγὴ εἰς τοὺς πελταστὰς καὶ ὀπλίτας νὰ τρέξωσι κατὰ τῶν Ἑλλήνων, καὶ εἰς τοὺς ἰππεῖς εἶχε παραγγελθῆ νὰ διώκωσι μετὰ θάρρους, διότι ἔρχεται ὀπισθεν αὐτῶν ἀρκετὸν στράτευμα.

4. Ὅτε δὲ ὁ Μιθριδάτης εἶχε φθάσει, καὶ ἤδη σφενδόναι καὶ τοξεύματα ἔφθανον, ἐδόθη εἰς τοὺς Ἕλληνας σημεῖον διὰ τῆς σάλπιγγος, καὶ εὐθὺς ἔτρεχον δρομαίως ὅσοι εἶχον διαταχθῆ καὶ οἱ ἰππεῖς ὠρμουν· οἱ δὲ βάρβαροι δὲν ἐστάθησαν νὰ πολεμήσωσιν, ἀλλ' ἔφευγον εἰς τὴν χαράδραν.

5. Εἰς τὴν γενομένην δὲ ταύτην καταδίωξιν ἐφρονεύθησαν πολλοὶ τῶν πεζῶν τῶν βαρβάρων, καὶ ἐκ τῶν ἰππέων

συνελήφθησαν ζῶντες ἐντὸς τῆς χαράδρας ἕως δέκα καὶ ὀκτώ. Τοὺς δὲ φονευθέντας οἱ Ἕλληνες ἠρωτηρίασαν αὐθορμήτως, διὰ νὰ ἦνε τὸ θέαμα ὅσον τὸ δυνατόν φοβερώτατον εἰς τοὺς πολεμίους.

6. Καὶ οἱ μὲν πολέμιοι τοιαῦτα παθόντες, ἀνεχώρησαν· οἱ δὲ Ἕλληνες ἀσφαλῶς πορευόμενοι τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας, ἔφθασαν εἰς τὸν Τίγρητα ποταμὸν.

7. Ἐκεῖ ἦτο ἠρημωμένη πόλις μεγάλη, ὀνομαζομένη Λάρισσα. Εἰς ταύτην κατόκουν τὸ πάλαι οἱ Μῆδοι, τὸ δὲ πλάτος τοῦ τείχους αὐτῆς ἦτο εἴκοσι καὶ πέντε ποδῶν, ὕψος δὲ ἑκατόν, ἡ δὲ περιφέρεια τοῦ κύκλου δύο παρασάγγαι· ἦτο δὲ ἐκτισμένη διὰ πλίνθων ἐκ κεράμου· ὑπέκειτο δὲ βάσις ἐκ λίθου, τὸ ὕψος εἴκοσι ποδῶν.

8. Ταύτην τὴν πόλιν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ὅταν οἱ Πέρσαι ἐλάμβανον τὴν ἀρχὴν παρὰ τῶν Μήδων, πολιορκῶν κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο νὰ τὴν κυριεύσῃ· ἀλλὰ νέφος ἐκάλυψε τὸν ἥλιον καὶ κατέστησεν αὐτὸν τόσον ἀφανῆ, ὥστε κατετρόμαξαν οἱ ἄνθρωποι καὶ οὕτως ἐκυριεύθη.

9. Πλησίον ταύτης τῆς πόλεως ἦτο πυραμίς ἐκ λίθου, τὸ μὲν πλάτος ἐνὸς πλέθρου, τὸ δὲ ὕψος δύο πλέθρων. Ἐπάνω εἰς ταύτην εἶχον καταφύγει πολλοὶ βάρβαροι ἐκ τῶν πλησίον χωρῶν.

10. Ἐντεῦθεν δὲ ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἓνα, παρασάγγας ἕξ, καὶ ἔφθασαν εἰς τεῖχος ἔρημον μέγα, ὀνομαζέτο δὲ ἡ πόλις Μέσπιλα. Μῆδοι δὲ κατόκουν ποτὲ αὐτήν· ἦτο δὲ ἡ μὲν βάσις ἐκ πελεκημένου λίθου κογχυλιάτου, τὸ πλάτος πενήκοντα ποδῶν καὶ τὸ ὕψος πενήκοντα.

11. Ἐπὶ ταύτης δὲ τῆς βάσεως ἦτο ὠκοδομημένον τεῖχος πλίνθινον, τὸ πλάτος πενήκοντα ποδῶν, καὶ τὸ

ὑψος ἑκατόν, ἡ δὲ περιφέρεια τοῦ κύκλου ἕξ παρασάγγαι. Ἐνταῦθα λέγουσιν ὅτι Μηδία ἡ γυνὴ τοῦ βασιλέως κατέφυγεν, ὅταν ἀπώλεσαν τὴν ἀρχὴν οἱ Μῆδοι καὶ τὸ ἐκυρίευσαν οἱ Πέρσαι.

12. Ταύτην δὲ τὴν πόλιν πολιορκῶν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν δὲν ἠδύνατο νὰ κυριεύσῃ οὔτε διὰ τῆς πείνης, οὔτε διὰ τῆς βίας· ἀλλ' ὁ Ζεὺς διὰ τῶν πολλῶν βροντῶν ἐξεφόβισεν αὐτούς, καὶ ἡ πόλις ἐκυριεύθη.

13. Ἐκ τούτου τοῦ τόπου ἐπορεύθησαν σταθμὸν ἓνα παρασάγγας τέσσαρας. Εἰς τοῦτον δὲ τὸν σταθμὸν ἐφάνη αἰφνιδίως ὁ Τισσαφέρνης μετὰ τῶν ἰππέων, τοὺς ὁποίους εἶχε φέρει εἰς βοήθειαν τοῦ βασιλέως καὶ μετὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ὀρόντα γαμβροῦ τοῦ βασιλέως, καὶ μετὰ τῶν βαρβάρων, τοὺς ὁποίους εἶχε φέρει ὁ Κῦρος, καὶ ὅσους φέρων ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως ἦλθεν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τούτοις ὅσους ὁ βασιλεὺς ἔδωκεν εἰς αὐτόν, ὥστε τὸ στράτευμα ἐφάνη πάμπολυ.

14. Ἀφοῦ δὲ ἐπλησίασεν, ἄλλα μὲν σώματα στρατοῦ ἔβαλεν ὀπίσω, ἄλλα δὲ ἐτοποθέτησεν εἰς τὰ πλάγια τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμησε νὰ ὀρμήσῃ, οὐδ' ἤθελε νὰ κινδυνεύῃ, ἀλλὰ παρήγγειλε νὰ σφενδονίζωσι καὶ νὰ τοξεύωσι.

15. Ἀφοῦ δὲ τεθέντες εἰς παράταξιν οἱ Ῥόδιοι ἐσφενδόνησαν καὶ οἱ τοξόται ἐτόξευσαν καὶ πάντες ἐπετύγχανον εἰς τὸ ρίψιμον, διότι καὶ προθυμίαν πολλὴν ἂν δὲν εἶχον, δὲν ἦτον εὐκολον νὰ μὴ ἐπιτυγχάνωσι, καὶ ὁ Τισσαφέρνης πολὺ ταχέως ἀπεχώρει ἔξω βελῶν καὶ τὰ ἄλλα σώματα ἀπεχώρησαν.

16. Κατὰ τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας οἱ μὲν ἐπορεύοντο οἱ δὲ ἠκολούθουν· καὶ δὲν ἔβλαπτον πλέον οἱ βάρβαροι, ὡς ἄλλοτε, εἰς τὸν ἀκροβολισμὸν· διότι καὶ οἱ Ῥόδιοι

ἐσφενδόνιζον μακρότερον τῶν Περσῶν καὶ τῶν πλείστων τοξοτῶν.

17. Εἶνε δὲ μεγάλα καὶ τὰ τόξα τὰ Περσικά· ὥστε ἦσαν χρήσιμα εἰς τοὺς Κρήτας ὅσα βέλη συνήθριζον αὐτοί, καὶ ἐξηκολούθουν μεταχειριζόμενοι τὰ βέλη τῶν πολεμίων, καὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τὸ τοξεύειν μακράν, ρίπτοντες ὑψηλὰ εἰς τὸν ἀέρα. Εὐρίσκοντο δὲ καὶ νεῦρα πολλὰ εἰς τὰ χωρία καὶ μάλυβδος, χρήσιμα εἰς τὰς σφενδόνας.

18. Καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν, ἀποῦ ἐστρατοπέδουσαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὰ χωρία, τὰ ὅποια εὗρον, ἀπῆλθον οἱ βάρβαροι νικημένοι εἰς τὸν τότε γινόμενον ἀκροβολισμόν· τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν ἔμειναν οἱ Ἕλληνες καὶ ἔλαβον τροφάς· διότι πολὺς σῖτος εὐρίσκετο εἰς τὰ χωρία. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν ἐπορεύοντο διὰ τῆς πεδιάδος, καὶ ὁ Τισσαφέρνης ἠκολούθει, κτυπῶν μακρόθεν αὐτούς.

19. Τότε λοιπὸν ἐνόησαν οἱ Ἕλληνες, ὅτι τετραγωνοειδὲς ἰσόπλευρον σχῆμα ἦτο κακὴ διάταξις τοῦ στρατεύματος, ὅταν ἀκολουθῶσιν οἱ πολέμιοι. Διότι εἶνε ἀνάγκη, ὅταν πλησιάζωσιν αἱ πλευραὶ τοῦ τετραγώνου, ἐξ αἰτίας στενοῦ δρόμου, ἢ διότι τοὺς ἀναγκάζουσιν ἢ ὄρη ἢ γέφυραι, νὰ στενοχωρῶνται οἱ ὀπλίται, καὶ νὰ βαδίζωσι κακῶς στενοχωρούμενοι συγχρόνως καὶ ἐμπιπτοντες εἰς ταραχὴν· ὥστε κατ' ἀνάγκην ἦσαν δυσκολομεταχείριστοι, μὴ ὄντες ἐν τάξει.

20. Ὅταν δὲ πάλιν μακρυνθῶσιν αἱ πλευραὶ, ἀνάγκη νὰ διασπῶνται οἱ τότε στενοχωρούμενοι καὶ νὰ μένη κενὸν τὸ μέσον τῶν πλευρῶν καὶ νὰ πίπτωσιν εἰς ἀμηχανίαν οἱ ταῦτα πάσχοντες, ὅταν ἀκολουθῶσιν οἱ πολέμιοι. Καὶ ὅποτε ἦτον χρεῖα νὰ διέρχωνται γέφυραν ἢ

ἄλλο τι πέρασμα, ἔσπευδεν ἕκαστος θέλων νὰ φθάσῃ πρῶτος. Καὶ τότε εὐκολος ἦτο ἡ ἐπίθεσις τῶν πολεμίων.

21. Ἀφοῦ δὲ ἐνόησαν ταῦτα οἱ στρατηγοί, συνεκρότησαν ἕξ λόχους, ἕξ ἑκατὸν ἀνδρῶν ἕκαστον, καὶ διώρισαν λοχαγοὺς καὶ ἄλλους ὡς πεντηκοντάρχους καὶ ἐνωμοτάρχας. Κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον πορευόμενοι ὁσάκις μὲν ἤθελον πλησιάζει αἱ πλευραὶ, ἔμενον ὀλίγον ὀπίσω οἱ λοχαγοί, ὥστε νὰ μὴ στενοχωρῶσι τὰς πλευράς, ἔπειτα δὲ ὠδήγουν τοὺς λόχους ἔξω τῶν πλευρῶν.

22. Ὅσάκις δὲ ἀπεχωρίζοντο αἱ πλευραὶ τοῦ τετραγώνου, ἐὰν μὲν ἦτο στενότερον τὸ μεταξὺ διάστημα, συνεπλήρουν τότε τὸ μέσον διὰ λόχων· ἐὰν δὲ πλατύτερον, μὲ σώματα ἕκ πεντήκοντα ἀνδρῶν· ἐὰν δὲ ἦτο παρά πολὺ πλατὺ, διὰ ἐνωμοτιῶν· ὥστε νὰ ἦνε πλῆρες πάντοτε τὸ μέσον.

23. Ἐὰν δὲ ἦτο χρεία νὰ διαβαίνωσι πέρασμα τι ἢ γέφυραν, δὲν ἐπορεύοντο ἀτάκτως, ἀλλὰ διέβαινον οἱ λοχαγοὶ ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου· καὶ ἂν εἰς ὁποῖον δήποτε μέρος τῆς ὁδοῦ ἐχρειάζετό τι ἢ φάλαγξ, ἦσαν οὗτοι παρόντες.

24. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τέσσαρας. Ὅτε δὲ ἐπορεύοντο τὸν πέμπτον σταθμὸν, εἶδον ἀνάκτορόν τι, καὶ περίξ αὐτοῦ πολλὰ χωρία, τὴν δὲ ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τοῦτο τὸ χωρίον διερχομένην διὰ γηλόφων ὑψηλῶν, οἱ ὅποιοι ἔφερον κάτω ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἦτον ἡ κώμη. Καὶ εἶδον μὲν τοὺς λόφους μετὰ χαρᾶς οἱ Ἕλληνες, ὡς ἦτο ἐπόμενον, διότι οἱ πολέμιοι ἦσαν ἱππεῖς.

25. Ὅτε δὲ πορευόμενοι ἀνέβησαν ἐκ τῆς πεδιάδος ἐπάνω εἰς τὸν πρῶτον γήλοφον καὶ κατέβαινον μὲ σκοπὸν νὰ ἀναβαίνωσιν εἰς τὸν ἄλλον, ἐκεῖ φθάνουσιν αἴφνης οἱ

βάρβαροι, και ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ τόπου προσέβαλλον εἰς τὸν κατήφορον, ἐσφενδόνουν, ἐτόξευον, βιαζόμενοι διὰ μαστίγων πρὸς τοῦτο.

26. Καὶ πολλοὺς ἐπλήγωνον καὶ ἐνίκησαν τοὺς γυμνήτας ἐκ τῶν Ἑλλήνων καὶ κατέκλεισαν αὐτοὺς ἐντὸς τοῦ παρατεταγμένου στρατοῦ, ὥστε ἦσαν πάντάπασι ἀχρηστοὶ ταύτην τὴν ἡμέραν, χωμένοι ἐντὸς τοῦ πλήθους, καὶ οἱ σφενδονῆται καὶ οἱ τοξόται.

27. Ἐπειδὴ δὲ στενοχωρούμενοι οἱ Ἕλληνες ἐπεχείρησαν νὰ διώκωσι, βραδέως μὲν φθάνουσιν εἰς τὴν κορυφήν, διότι ἦσαν ὀπλίται, οἱ δὲ πολέμιοι ταχέως ἐπήδων ἐπάνω.

28. Ὅσάκις δὲ πάλιν ἤρχοντο πρὸς τὸ ἄλλο στρατευμα, ἔπασχον τὰ αὐτά· καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου λόφου τὰ αὐτὰ ἐγίνοντο· ὥστε ἀπεφάσισαν νὰ μὴ σηκώσωσι τοὺς στρατιώτας ἀπὸ τοῦ τρίτου γηλόφου, πρὶν ἢ ὀδηγήσωσιν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος πελταστάς ἐκ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ τετραγώνου.

29. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι ἀνέβησαν ὑψηλότερον, ἢ οἱ ἀκολουθοῦντες πολέμιοι, δὲν προσέβαλλον πλέον οἱ ἐχθροὶ τοὺς καταβαίνοντας, φοβούμενοι μήπως ἀποκοπῶσι, καὶ ἔλθωσιν οἱ Ἕλληνες καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν.

30. Τοιοῦτοτρόπως πορευόμενοι τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας, ἄλλοι μὲν εἰς τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ μέρος τῶν λόφων, ἄλλοι δὲ κατὰ τὸ ὄρος προφθάνοντες αὐτοὺς, ἦλθον εἰς τὰ χωρία καὶ διώρισαν ὀκτὼ ἰατρούς· ἐπειδὴ ἦσαν πολλοὶ οἱ πληγωμένοι.

31. Ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἕνεκα τῶν πληγωμένων καὶ συγχρόνως, διότι εἶχόν ἐκεῖ πολλὰς τροφάς, ἄλευρα, οἶνον, κριθᾶς πολλὰς συσσωρευμένας πρὸς τροφήν τῶν ἵππων· ταῦτα δὲ ἦσαν συνηθροισμένα διὰ τὸν σατρά-

πην τῆς ἐπαρχίας· τὴν δὲ τετάρτην ἡμέραν κατέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα.

32. Ἀφοῦ δὲ κατέλαβεν αὐτοὺς ὁ Τισσαφέρνης μετὰ τοῦ στρατοῦ του, ἡ ἀνάγκη τοὺς ἐδίδαξε νὰ κατασκευάσωσιν εἰς τὴν πρώτην κώμην, τὴν ὁποῖαν εἶδον καὶ νὰ μὴ μάχωνται πλέον κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν· διότι ἦσαν πολλοὶ οἱ ἀπόμαχοι, οἱ πληγωμένοι δηλαδὴ καὶ οἱ φέροντες αὐτοὺς καὶ οἱ βαστάζοντες τὰ ὄπλα τῶν φερόντων τοὺς πληγωμένους.

33. Ἀφοῦ δὲ κατεσκηνώσαν καὶ ἤρχισαν κατ' αὐτῶν οἱ βάρβαροι ἀκροβολισμὸν πλησιάζοντες εἰς τὴν κώμην, πολὺ ὑπερεῖχον οἱ Ἕλληνες· διότι ἦτο μεγάλη ἡ διαφορὰ ἐκ τῆς χώρας ὀρμῶντες νὰ ἀποκρούσωσι τὸν ἐχθρόν, ἢ πορευόμενοι νὰ μάχωνται κατὰ τῶν ἐφορμούντων πολεμίων.

34. Ὅτε δὲ πλέον ἐγένετο δειλινόν, καιρὸς ἦτο νὰ ἀναχωρήσωσιν οἱ πολέμιοι· διότι ποτὲ δὲν ἐστρατοπέδευον οἱ βάρβαροι ὀλιγώτερον τῶν ἐξήκοντα σταδίων μακρὰν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο, μήπως ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐπιτεθῶσιν οἱ Ἕλληνες κατ' αὐτῶν.

35. Διότι τὴν νύκτα εἶνε δυσκίνητον πολὺ τὸ Περσικὸν στράτευμα, διότι καὶ οἱ ἵπποι των εἶνε δεδεμένοι, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ πόδες αὐτῶν δεσμευμένοι, ἵνα μὴ φεύγωσιν, ἂν ἤθελον λυθῆ, καὶ ἂν συμβαίνει θόρυβός τις, πρέπει τότε νὰ στρώσῃ τὸν ἵππον ὁ Πέρσης καὶ νὰ τον χαλινώσῃ, καὶ ἐνδυθεῖς τὸν θώρακα, νὰ ἀναβῆ ἐπάνω εἰς τὸν ἵππον. Πάντα δὲ ταῦτα εἶνε δύσκολον νὰ κάμῃ τις τὴν νύκτα, καὶ ὅταν γίνηται θόρυβος. Ἔνεκα τούτου ἐσκήνον μακρὰν τῶν Ἑλλήνων.

36. Ἐπειδὴ δὲ ἤκουον οἱ Ἕλληνες, ὅτι οἱ βάρβαροι θέλουσι νὰ ἀπέρχωνται καὶ τὴν εἶδησιν ταύτην ἀνήγγελλεν ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον, ὁ κήρυξ ἐφώναζεν εἰς τοὺς

Ἕλληνας νὰ ἐτοιμάζωνται, ἐνῶ οἱ βάρβαροι ἤκουον· καὶ χρόνον μὲν ὀλίγον ἐβράδυνον τὴν ἀναχώρησίν των οἱ βάρβαροι· ἀφοῦ δὲ παρῆλθεν ἡ ὥρα, ἀνεχώρησαν· διότι δὲν ἐφάνη καλὸν εἰς αὐτοὺς νὰ περιπατῶσι νύκτα, ὅπως ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον.

37. Ἀφοῦ δὲ πλέον ἔβλεπον οἱ Ἕλληνες, ὅτι αὐτοὶ ἀληθῶς ἀνεχώρουν, σηκωθέντες καὶ αὐτοὶ ἐπορεύοντο καὶ ἐπροχώρησαν ἕως ἐξήκοντα στάδια· καὶ τόσον ἀπεμακρύνθησαν ἀπ' ἀλλήλων τὰ δύο στρατεύματα, ὥστε τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν δὲν ἐφάνησαν οἱ πολέμιοι, οὐδὲ τὴν τρίτην· τὴν δὲ τετάρτην ἐξελθόντες οἱ βάρβαροι προκαταλαμβάνουσι τόπον πολὺ κατάλληλον, δι' οὗ ἔμελλον οἱ Ἕλληνες νὰ διέλθωσιν, ἤγουν κορυφὴν ὄρους, ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἦτο ἡ κατάβασις εἰς τὴν πεδιάδα.

38. Ἐπειδὴ δὲ ἔβλεπεν ὁ Χειρίσοφος τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους προκατειλημμένην, καλεῖ τὸν Ξενοφῶντα ἀπὸ τῆς οὐρᾶς τοῦ στρατεύματος καὶ διατάττει, ἀφοῦ λάβῃ τοὺς πελταστὰς, νὰ φθάσῃ ἔμπρός.

39. Ὁ δὲ Ξενοφῶν δὲν ἔφερε τοὺς πελταστὰς, διότι ἔβλεπεν, ὅτι ἤρχισε νὰ φαίνεται ὁ Τισσαφέρνης μεθ' ὅλου τοῦ στρατεύματος, ἀλλ' αὐτὸς δραμῶν ἔφιππος τὸν ἠρώτα, «Διατί μὲ προσκαλεῖς; καὶ ὁ Χειρίσοφος λέγει εἰς αὐτόν· «Δύνασαι νὰ βλέπῃς· εἶναι δηλαδὴ προκατειλημμένος ὁ ἔμπροσθεν ἡμῶν λόφος, ὑπὸ τὸν ὁποῖον εἶνε ὁ δρόμος τῆς καταβάσεως, καὶ ἀδύνατον νὰ διέλθωμεν, ἂν δὲν διώξωμεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν. Ἀλλὰ διατί δὲν ἔφερες τοὺς πελταστὰς;»

40. Ὁ δὲ Ξενοφῶν εἶπεν, ὅτι δὲν τὸ ἔκρινεν εὐλόγον ν' ἀφήσῃ ἔρημα τὰ ὀπισθεν μέρη, διότι φαίνονται οἱ ἐχθροί. «Τώρα ὅμως, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος, πρέπει νὰ σκεφθῶμεν, πῶς τις θὰ ἐκδιώξῃ τοὺς ἀνδρας τούτους ἐκ τοῦ λόφου.»

41. Τότε ὁ Ξενοφῶν βλέπει τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους τὴν ὑπεράνω αὐτοῦ, ὅτι ἦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ στρατεύματος τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὅτι ἀπὸ ταύτης τῆς κορυφῆς ἠδύνατό τις νὰ ἀναβῆ εἰς τὸν λόφον, ὅπου ἦσαν οἱ πολέμιοι καὶ λέγει· «Κάλλιστον εἶνε εἰς ἡμᾶς, ὦ Χειρίσοφε, ν' ἀναβῶμεν ὅσον τὸ δυνατόν τάχιστα εἰς τὴν κορυφὴν· διότι ἂν ταύτην λάβωμεν, δὲν θέλουσι δυνηθῆ οἱ πολέμιοι νὰ μείνωσιν, οἱ ὅποιοι εἶνε ὑπεράνω τῆς ὁδοῦ· ἀλλ' ἂν θέλῃς, μένε εἰς τὸ στράτευμα, καὶ ἐγὼ ὑπάγω· ἂν ὁμως θέλῃς, ὕπαγε σὺ εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἐγὼ μένω ἐνταῦθα.»

42. «Σοὶ δίδω τὴν ἄδειαν, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος, νὰ ἐκλέξῃς ποῖον ἐκ τῶν δύο θέλεις.» Εἰπὼν ὁ Ξενοφῶν, ὅτι εἶνε νεώτερος, ἐκλέγει νὰ ὑπάγῃ· εἶπε δὲ νὰ πέμψῃ μετ' αὐτοῦ ἄνδρας ἀπὸ τοῦ ἔμπροσθεν μέρους τοῦ στρατοῦ, διότι ἦτο μακρὰν νὰ λάβῃ ἀπὸ τῆς οὐρᾶς.

43. Καὶ ὁ Χειρίσοφος πέμπει μετ' αὐτοῦ τοὺς εἰς τὴν ἔμπροσθοφυλακὴν εὕρισκομένους πελταστάς, καὶ τοὺς εἰς τὸ μέσον τοῦ τετραγώνου· διέταξε δὲ νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν οἱ τριακόσιοι ἐκ τῶν ἐπιλέκτων, τοὺς ὁποίους αὐτὸς εἶχεν εἰς τὸ μέτωπον τοῦ τετραγώνου.

44. Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο ὅσον ἠδύναντο τάχιστα· οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ λόφου ἐχθροί, καθὼς ἐνόησαν, ὅτι οἱ Ἕλληνες βαδίζουσι νὰ καταλάβωσι τὴν κορυφὴν, εὐθὺς καὶ αὐτοὶ ὤρμησαν φιλοτιμούμενοι νὰ προκαταλάβωσι τὴν κορυφὴν.

45. Καὶ τότε πολὺ κραυγὴ ἐγένετο εἰς τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα, ἐνθαρρύνοντες τοὺς ἰδικούς των· ὁμοίως καὶ πολλὴ κραυγὴ εἰς τὸ στράτευμα τοῦ Τισσάφερνους, ἐγκαρδιώνοντες οἱ βάρβαροι τοὺς ἰδικούς των.

46. Ὁ δὲ Ξενοφῶν περιερχόμενος ἔφιππος πλησίον αὐτῶν, τοὺς ἐνεθάρρυνε λέγων· «Ἄνδρες, στοχάσθητε,

ὅτι ἀγωνιζόμεθα καὶ ὑπὲρ ἐπιστροφῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὑπὲρ τῶν παίδων μας καὶ γυναικῶν· ἂν δὲ ὀλίγον κοπιᾶσθωμεν, χωρὶς μάχην τὸ ἐπίλοιπον τῆς ὁδοῦ θέλομεν πορευθῆ.»

47. Σωτηρίδης δὲ ὁ Σικυώνιος εἶπε· « Δὲν εἴμεθα ἐξ ἴσου, ὦ Ξενοφῶν, διότι σὺ τρέχεις ἔφιππος, κ' ἐγὼ πολὺ βάρος δοκιμάζω φορτωμένος τὴν ἀσπίδα μου.»

48. Καὶ ὁ Ξενοφῶν ἀκούσας ταῦτα, ἀφοῦ ἐπήδησε κάτω τοῦ ἵππου, σπρώχνει αὐτὸν ἐκ τῆς τάξεως καὶ ἀφαιρέσας τὴν ἀσπίδα, ἐπορεύετο ὅσον τάχιστα ἡδύνατο· ἔτυχε δὲ καὶ νὰ φορῇ καὶ τοῦ ἵππικου θώρακα, ὥστε ἐστενοχωρεῖτο. Καὶ τοὺς μὲν ἔμπροσθεν διέταξε νὰ προχωρῶσι, τοὺς δὲ ὀπισθεν νὰ τοὺς φθάνωσι μόλις ἀκολουθοῦντες.

49. Οἱ δ' ἄλλοι στρατιῶται κτυπῶσι καὶ λιθοβολοῦσι καὶ ὑβρίζουσι τὸν Σωτηρίδην, ἕως ὅτου τὸν ἠνάγκασαν νὰ λάβῃ τὴν ἀσπίδα καὶ νὰ πορευῆται. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀναθὰς ἐπὶ τοῦ ἵππου, καθόσον μὲν ἦτο πορευσίμον τὸ μέρος, ὠδήγει τὸν στρατὸν τοῦ ἔφιππος, ὅταν δὲ ἦτο τὸ μέρος ἀδιάβατον, καταβαίνων τοῦ ἵππου, ἔτρεχεν πεζός. Καὶ φθάνουσιν εἰς τὴν κορυφὴν, προλαβόντες τοὺς ἐχθρούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

1. Τότε λοιπὸν οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἔφευγον ἕκαστος, ὅπως ἡδύνατο· οἱ δὲ Ἕλληνες εἶχον τὴν κορυφὴν. Τὸ δὲ στράτευμα τοῦ Τισσαφέρους καὶ τοῦ Ἀριαίου δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ Χειρίσοφος μετὰ τῶν στρατιωτῶν του καταβάντες εἰς τὴν πεδιάδα ἐστρατοπέδευσαν εἰς κώμην πλήρη πολλῶν ἀγαθῶν. Ἦσαν δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἄλλαι κῶμαι εἰς ταύτην τὴν πεδιάδα πλησίον

τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, πλήρεις πολλῶν πρὸς τροφήν ἀναγκαίων.

2. Ἐνῶ δὲ ἦτο δειλινόν, αἴφνης φαίνονται οἱ πολέμιοι εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ κατέκοψάν τινας ἐκ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἦσαν ἐσκορπισμένοι εἰς τὴν πεδιάδα πρὸς ἀρπαγὴν· καὶ πολλὰ κοπάδια βοσκόντων ζώων κατελήφθησαν, ἐνῶ διεβιβάζοντο εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ.

3. Τότε ὁ Τισσαφέρνης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐπεχείρησαν νὰ καίωσι τὰς κώμας. Καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐλυπήθησαν πολὺ, διότι ἐφοβοῦντο, μήπως δὲν θὰ ἔχωσι, πόθεν νὰ λαμβάνωσι τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα, ἐὰν οἱ πολέμιοι ἤθελον καίει τὰς κώμας.

4. Καὶ ὁ μὲν Χειρίσοφος μετὰ τῶν στρατιωτῶν τοῦ ἐπέστρεφον ἐκ τῆς βοηθείας πρὸς τοὺς ἐσκορπισμένους στρατιώτας· ὁ δὲ Ξενοφῶν ἀφοῦ κατέβη ἐκ τοῦ λόφου, περιήρχετο τὰ σώματα, τὰ ὅποια ἐπέστρεφον ἐκ τῆς βοηθείας καὶ ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατιώτας·

5. «Βλέπετε, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ὅτι ὑποχωροῦσιν οἱ ἐχθροὶ καὶ δίδουσι τὴν χώραν ταύτην νὰ ἦνε ἰδική μας; Διότι ὅσα προσεπάθησαν διὰ τῆς εἰρήνης νὰ κατορθώωσιν, ἦτοι νὰ μὴ καίωμεν ἡμεῖς τὴν χώραν τοῦ βασιλέως, τώρα αὐτοὶ τὴν καίουσιν, ὡσὰν νὰ ἦνε ξένη. Ἄλλ' ἐὰν ἀφήσωσιν εἰς μέρος τι τροφὰς εἰς ἑαυτούς, θὰ ἴδωσιν, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ πορευόμεθα.

6. » Ἄλλ' ὦ Χειρίσοφε, εἶπε, μοὶ φαίνεται καλὸν νὰ πέμψωμεν ἀνθρώπους ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι καίουσιν, ἵνα προφυλάξωμεν τὴν χώραν, ὡς ἰδικὴν μας.» Ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπεν· «Ἐγὼ δὲν κρίνω αὐτὸ καλόν, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, εἶπεν, ἅς καίωμεν, καὶ τοιουτοτρόπως ταχύτερον θέλουσι παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ καίωσιν.»

7. Ὅταν δὲ ἐπανῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδον, οἱ μὲν

ἄλλοι μετέβησαν πρὸς ἀναζήτησιν τροφῶν, οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ συνελθόντες συνεσκέπτοντο. Καὶ εὐρίσκοντο τότε εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν· διότι ἀφ' ἐνὸς ἦσαν ὄρη πολὺ ὑψηλά, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὁ ποταμὸς τοσοῦτο βαθύς, ὥστε τὰ δόρατα αὐτῶν, τὰ ὅποια ἐδοκίμαζον, δὲν ἔφθανον εἰς τὸν πυθμένα.

8. Ἐνῶ δὲ εὐρίσκοντο εἰς ἀπορίαν, προσελθὼν εἰς αὐτοὺς ἀνὴρ τις Ῥόδιος, εἶπεν· «Ἐγὼ θέλω διαβιβάσει ὑμᾶς κατὰ τετρακισχιλίους ὀπλίτας, ἂν μοι δώσητε, ὅσα χρειάζομαι, καὶ ἔν τάλαντον εἰς μισθόν.»

9. Ἐρωτώμενος δὲ τίνος ἔχει χρειάν; «Ἄσκια, εἶπε, χρειάζομαι ἕως δύο χιλιάδας. Βλέπω δὲ ἐνταῦθα πολλὰ πρόβατα, καὶ αἰγᾶς, καὶ βοῦς, καὶ ὄνους, τὰ ὅποια ἀφοῦ ἐκδάρωμεν καὶ φουσκώσωμεν, εὐκόλως αὐτὰ θὰ διευκολύνωσιν εἰς ἡμᾶς τὴν διάβασιν.

10. »Θὰ χρειασθῶ δὲ καὶ τὰ δεσίματα, τὰ ὅποια μεταχειρίζεσθε περὶ τὰ ζῶα. Διὰ τούτων, εἶπεν, ἀφοῦ δέσω τὰ ἄσκια τὸ ἔν μετὰ τοῦ ἄλλου, θέλω κρεμάσει ἐξ ἐνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν λίθους καὶ ἀφοῦ ἀφήσω αὐτοὺς εἰς τὸ ὕδωρ, καθὼς ἀγκύρας, θέλω προσορμίσει τὰ ἄσκια, ἀφοῦ τὰ μεταφέρω καὶ δέσω τὸ ἔν μετὰ τοῦ ἄλλου, ἔπειτα δὲ θέλω ἐπιθέσει κλάδους δένδρων καὶ ρίψει ἐπ' αὐτῶν χῶμα.

11. »Ὅτι μὲν λοιπὸν δὲν θέλετε καταβυθισθῆ, εὐθὺς τώρα θέλετε καλῶς ἐννοήσει· ἕκαστον δηλαδὴ ἄσκιον δύναται νὰ ἔχη δύο ἄνδρας χωρὶς νὰ βυθισθῆ· ἵνα δὲ μὴ γλυστράτε, οἱ κλάδοι καὶ τὸ χῶμα θέλουσιν ἐμποδίσει.»

12. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατηγοὶ ἐνέκριναν τὴν μὲν ἐφεύρεσιν νόστιμον, τὸ δὲ ἔργον ἀδύνατον· διότι πέραν τοῦ ποταμοῦ ἦσαν πολλοὶ ἰππεῖς μέλλοντες νὰ

ἐμποδίσωσιν, οἱ ὅποιοι κατ' οὐδένα τρόπον ἤθελον ἐπι-
τρέψει νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὴν ὄχθην.

13. Ὅθεν τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἀνεχώρουν ὀπίσω
πρὸς τὴν Βαβυλῶνα εἰς τὰς ἀκαύστους κώμας, ἐπειδὴ
κατέκαυσαν ἐκεῖνα, ἐξ ὧν ἐπορεύοντο· ὥστε οἱ ἐχθροὶ
δὲν ἔτρεχον ὀπίσω αὐτῶν, ἀλλ' ἔβλεπον καὶ ὠμοιάζον
πρὸς ἀνθρώπους θαυμάζοντας, εἰς ποῖον μέρος τέλος
πάντων θέλουσι διευθυνθῆ οἱ Ἕλληνες, καὶ τί ἔχουσι
κατὰ νοῦν.

14. Τότε οἱ μὲν ἄλλοι στρατιῶται ἦσαν πρὸς ἀνα-
ζήτησιν τροφῶν· οἱ δὲ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ πάλιν
συνῆλθον καὶ συναθροίσαντες τοὺς αἰχμαλώτους, ἐζήτη-
ζον νὰ μάθωσι περὶ πάσης τῆς πέριξ χώρας, ἐκάστη
ὅποια τις ἦτο.

15. Οὗτοι δ' ἔλεγον, ὅτι πρὸς μὲν μεσημβρίαν εἶνε ἡ
ὁδός, ἡ ὅποια φέρει εἰς τὴν Βαβυλῶνα καὶ τὴν Μηδίαν,
δι' ἧς ἦλθον· πρὸς δὲ Ἀνατολὰς εἰς τὰ Σοῦσα καὶ
Ἐκβάτανα, ὅπου λέγεται ὅτι ὁ βασιλεὺς διατρίβει τὸ
θέρος καὶ τὸν χειμῶνα· ἀφοῦ δὲ τις διαβῆ τὸν ποταμὸν
πρὸς δυσμάς, ἡ ὁδός φέρει εἰς τὴν Λυδίαν καὶ Ἰωνίαν,
ἡ δὲ ἐστραμμένη διὰ τῶν ὀρέων πρὸς ἄρκτον, ὀδηγεῖ εἰς
τοὺς Καρδούχους.

16. Περὶ δὲ τούτων, εἶπον, ὅτι κατοικοῦσιν εἰς τὰ
ὄρη, καὶ εἶναι πολεμικοὶ καὶ δὲν ὑποτάσσονται εἰς τὸν
βασιλέα, ἀλλὰ μάλιστα ἦλθόν ποτε κατ' αὐτῶν ἑκατὸν
εἴκοσι χιλιάδες βασιλικοῦ στρατοῦ, καὶ ἐκ τούτων οὐδεὶς
ἐπέστρεψεν ὀπίσω ἕνεκα τῆς κακοτοπίας· ὁσάκις ὁμως
ἤθελον κάμει εἰρήνην πρὸς τὸν σατράπην, τὸν ἐν τῇ
πεδιάδι, ἔρχονται οὗτοι πρὸς ἐκείνους, καὶ ἐκεῖνοι πρὸς
αὐτούς.

17. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατηγοὶ ἔβαλον χωριστὰ

τούς λέγοντας, ὅτι γνωρίζουσι τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς ἕνα ἕκαστον μέρος, χωρὶς διόλου νὰ φανερώσωσι, ποῦ ἔμελλον νὰ πορεύωνται. Ἐφαίνετο δὲ καλὸν εἰς τοὺς στρατηγούς, ὅτι ἀναγκαῖον εἶνε νὰ ἐμβάλλωσι διὰ τῶν ὀρέων εἰς τοὺς Καρδούχους· διότι ἔλεγον, ὅτι ἀφοῦ διέλθωσι διὰ τούτων, θὰ φθάσωσιν εἰς τὴν Ἀρμενίαν, τὴν ὁποίαν ἐξουσίαζεν ὁ Ὀρόντας, ἐπαρχίαν μεγάλην καὶ πλουσίαν. Ἐκεῖθεν δέ, εἶπον, ὅτι εἶνε ἀνοικτὴ ἡ ὁδός, νὰ ὑπάγη τις, ὅπου καὶ ἂν θέλῃ.

18. Σχετικῶς πρὸς ταῦτα ἐθυσίασαν, εἰς ποίαν ὥραν τῆς ἡμέρας φαίνεται καλὸν νὰ ἀρχίσωσι τὴν ὁδοιπορίαν τῶν· διότι ἐφοβοῦντο, μήπως οἱ βάρβαροι προκαταλάβωσι τὴν διάβασιν τῶν ὀρέων· καὶ παρήγγειλαν τοὺς στρατιώτας, ἀφοῦ ἤθελον δειπνήσει, νὰ ἀναπαύωνται πάντες ὀπλισμένοι καὶ ἔτοιμοι, καὶ νὰ ἀκολουθῶσιν, ὅταν τις διατάττῃ αὐτούς.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ΄.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Ἔστω μὲν λοιπὸν ἐγένοντο εἰς τὴν ἀνάβασιν μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα μετὰ τὴν μάχην ἐν καιρῷ εἰρήνης, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ συναδοιπόροι τοῦ Κύρου Ἕλληνας, καὶ ὅσοι πόλεμοι ἐγένοντο ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὴν παράβασιν τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Τισσαφέρνους, ἐνῶ ἠκολούθει αὐτοὺς τὸ Περσικὸν στράτευμα, ταῦτα ἔχουσι δηλωθῆ εἰς τὸ προηγούμενον βιβλίον.

2. Ἐπειδὴ δὲ ἦλθον ἐκεῖ, ὅπου ὁ μὲν Τίγρης ποταμὸς ἦτο ὅλως διόλου ἀδιάβατος ἕνεκα τοῦ βάθους καὶ τοῦ πλάτους, διάβασις δὲ δὲν ἦτο οὐδεμίαν, ἀλλὰ τὰ Καρδούγια ὄρη κρημνώδη ἐκρέμαντο ἄνωθεν αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ, ἐφαίνετο τότε καλὸν εἰς τοὺς στρατηγούς, ὅτι πρέπει νὰ πορευθῶσι διὰ τῶν ὄρων.

3. Διότι ἤκουον ἀπὸ τῶν αἰχμαλώτων, ὅτι, ἐὰν ἤθελον διέλθει τὰ Καρδούγια ὄρη, θὰ διαβῶσι τὰς πηγὰς

τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ εἰς τὴν Ἀρμενίαν, ἂν θέλωσιν, εἰ δὲ μὴ, ἀφίνουσιν αὐτόν· καὶ τοῦ Εὐφράτου δὲ αἰ πηγαί, ἐλέγετο, ὅτι δὲν εἶνε μακρὰν τοῦ Τίγρητος, καὶ τὸ πρᾶγμα οὕτως ἔχει.

4. Τὴν δὲ ἐμβολὴν εἰς τὴν χώραν τῶν Καρδούχων κάμνουσι κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον, προσπαθοῦντες συγχρόνως μὲν νὰ ἀπατήσωσιν αὐτούς, συγχρόνως δὲ νὰ καταλάβωσι τὰς κορυφάς, πρὶν οἱ πολέμιοι προφθάσωσι καὶ πράξωσι τοῦτο.

5. Ὅποτε δὲ ἔφθασεν ἡ ὥρα, καθ' ἣν γίνεται ἡ τελευταία ἀλλαγὴ τῶν φυλάκων τῆς νυκτός, καὶ ἔλειπε τόσον διάστημα χρόνου ἐξ αὐτῆς, ὅσον ἐχρειάζετο νὰ διέλθωσι τὴν πεδιάδα σκοτεινά, τότε σηκωθέντες κατὰ τὴν δοθεῖσαν διαταγὴν ἐπορεύοντο, καὶ φθάνουσι περὶ τὸ ἐξημέρωμα εἰς τὸ ὄρος.

6. Τότε λοιπὸν ὁ μὲν Χειρίσοφος προηγεῖτο τοῦ στρατεύματος, λαβὼν τοὺς στρατιώτας του καὶ πάντας τοὺς γυμνήτας· ὁ δὲ Ξενοφῶν μετὰ τῶν ὀπλιτῶν τῆς ὀπίσθου φυλακῆς ἠκολούθει, οὐδένα ἔχων γυμνήτην· διότι οὐδεὶς κίνδυνος ἐφαίνετο, οὐδὲ ἠκολούθει τις αὐτοὺς εἰς τὴν ἀνάβασιν.

7. Καὶ εἰς μὲν τὴν κορυφὴν ἀναβαίνει ὁ Χειρίσοφος, πρὶν ἢ λάβῃ εἰδησιν οὐδεὶς ἐκ τῶν πολεμίων· ἔπειτα δὲ ἐπορεύετο προηγούμενος, καὶ ἠκολούθουν ὅσοι ἐκάστοτε στρατιῶται διέβαινον τὴν κορυφὴν εἰς τὰ χωρία τὰ εὐρισκόμενα ἐντὸς τῶν κοιλάδων καὶ εἰς τὰ λακκώματα τῶν ὀρέων.

8. Τότε λοιπὸν οἱ μὲν Καρδοῦχοι ἀφήσαντες τὰς οἰκίας των, ἔφευγον μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων ἐπάνω εἰς τὰ ὄρη· αἱ δὲ τροφαὶ ἦσαν ἄφθονοι διὰ νὰ λαμβάνῃ ὅσας ἤθελεν· ἦσαν πρὸς τούτοις αἱ οἰκίαι ἔστο-

λισμέναι διὰ παμπόλλων χαλκωμάτων, ἐξ ὧν ὅμως οἱ Ἕλληνες οὐδὲν ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν, οὐδὲ ἐδίωκον τοὺς ἀνθρώπους, προσπαθοῦντες νὰ καταπείσωσι τοὺς Καρδοῦχους νὰ τοὺς ἀφήσωσι νὰ διέλθωσι διὰ τῶν τόπων των φιλικῶς, διότι ἐκεῖνοι ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ βασιλέως.

9. Τροφὰς ὅμως, ὅπου τις ἤθελεν ἐπιτύχει, ἐλάμβανον, ἐπειδὴ εἶχον ἀνάγκην. Οἱ δὲ Καρδοῦχοι, οὔτε προσκαλούμενοι ἤρχοντο, οὔτε ἄλλο οὐδὲν σημεῖον φιλικὸν ἐδείκνυον.

10. Ἄλλὰ καθ' ὃν χρόνον οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλλήνων κατέβαινον εἰς τὰς κώμας ἐκ τῶν κορυφῶν ἐν καιρῷ σκότους πλέον, διότι ἐπειδὴ ἡ ὁδὸς ἦτο στενὴ, ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατάβασις εἰς τὰς κώμας διήρκεσεν ὅλην τὴν ἡμέραν, τότε συναθροισθέντες τινὲς ἐκ τῶν Καρδοῦχων, προσέβαλλον τοὺς τελευταίους, καὶ ἐφόνευσάν τινας, καὶ διὰ λίθων καὶ τόξων ἐπλήγωνον, ὄντες ὀλίγοι οἱ ἐχθροὶ· διότι ἀπροσδοκῆτως ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα.

11. Ἄν ὅμως τότε συνηθοῖζοντο πλειότεροι πολέμιοι, ἤθελε κινδυνεύσει νὰ ἀπολεσθῇ πολὺς στρατός. Καὶ ταύτην λοιπὸν τὴν νύκτα ἔμειναν εἰς τὰ χωρία· οἱ δὲ Καρδοῦχοι ἔκαιον πολλὰ πυρὰ τριγύρω εἰς τὰ ὄρη καὶ συνενοῦντο πρὸς ἀλλήλους.

12. Ἄμα δ' ἐξημέρωσε, συνελθόντες οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ τῶν Ἑλλήνων, ἔκριναν καλὸν νὰ ὁδοιπορῶσιν, ἔχοντες τὰ ἀναγκαῖα καὶ δυνατώτατα κτήνη, ἀφήσαντες τὰ ἄλλα, πρὸς δὲ τούτοις ἀπεφάσισαν νὰ ἀφήσωσι καὶ ὅσα νεωστὶ ἦσαν εἰς τὸ στράτευμα αἰχμάλωτα ἀνδράποδα.

13. Διότι, ἔνεκα τῶν πολλῶν κτηνῶν καὶ τῶν αἰχμάλωτων ἡ ὁδοιπορία ἐγένετο βραδεῖα, καὶ πολλοὶ φροντίζοντες περὶ τούτων, ἦσαν ἀπόμαχοι, καὶ ἔπρεπε νὰ

προμηθεύονται διπλάσιος τροφᾶς καὶ ἀνθρώπους διὰ νὰ τὰς φορτόνωνται, διότι ἦσαν πολλοὶ οἱ ἄνθρωποι. Ἄφου λοιπὸν ἀπεφάσισαν ταῦτα, ἐκήρυξαν νὰ πράττωσι τοιοῦτοτρόπως.

14. Μετὰ τὸ πρόγευμα ἐπορεύοντο, καὶ σταθέντες εἰς στενὸν μέρος οἱ στρατηγοί, ὅ,τι εὔρισκον ἐκ τῶν ἡμποδισμένων, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο ἀφειμένον, ἀφήρουν ἀπ' αὐτῶν, οὗτοι δὲ ἐπέιθοντο καὶ ἔδιδον, ἐκτὸς ἂν κανεὶς εἶχε κρύψει τι. Καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐπορεύθησαν, ἄλλοτε μὲν μαχόμενοι, ἄλλοτε δὲ ἀναπαυόμενοι.

15. Τὴν δ' ἀκολουθοῦν ἡμέραν γίνεται πολὺς χειμῶν καὶ ἦτο ἀνάγκη νὰ πορεύωνται, διότι δὲν εἶχον ἱκανὰς τροφὰς· καὶ προηγεῖτο μὲν ὁ Χειρίσοφος, ὀπισθοφυλάκει δὲ ὁ Ξενοφῶν.

16. Καὶ οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς προσέβαλλον τοὺς Ἑλληνας, καὶ ἐπειδὴ οἱ τόποι ἦσαν στενοί, πλησιάζοντες ἐτόξευον καὶ ἐσφενδόνουν· ὥστε ἠναγκάζοντο οἱ Ἕλληνες νὰ τρέχωσι νὰ τοὺς κυνηγῶσι καὶ πάλιν νὰ ἐπανέρχωνται, καὶ οὕτω ν' ἀργοπορῶσιν εἰς τὸν δρόμον, καὶ συχνὰ παρήγγειλεν ὁ Ξενοφῶν νὰ περιμένωσιν ὁσάκις οἱ πολέμιοι ἰσχυρῶς προσέβαλλον αὐτούς.

17. Ἄλλ' ὁ Χειρίσοφος, ὁ ὁποῖος ἄλλοτε, ὅτε ἐδίδετο προσταγὴ νὰ σταματήσῃ τὸ στράτευμα, ἐστέκετο ὀλίγον, τότε ὅμως ποσῶς δὲν ἐστέκετο, ἀλλ' ἐβάδιζε ταχέως καὶ προσέταττε νὰ τον ἀκολουθῶσιν· ὥστ' ἦτο φανερόν, ὅτι συμβαίνει πράγμα τι· καὶ ὁ Ξενοφῶν δὲν εἶχε καιρὸν νὰ ὑπάγῃ ἐμπρός, καὶ ἴδῃ τὴν αἰτίαν τῆς βεβιασμένης ὁδοιπορίας του· ὥστε ἡ ὁδοιπορία ἐγένετο εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν ὁμοίᾳ πρὸς φυγὴν.

18. Καὶ τότε φονεύεται ἀνὴρ ἀνδρεῖος, Κλεώνυμος ὁ

Λακεδαιμόνιος, τοξευθεις εις τας πλευρας, δια της ασπίδος και του δερματινου θώρακος· και Βασίλας ο Ἄρκας, του οποίου την κεφαλήν διεπέρασε το βέλος από του ενός μέχρι του άλλου μέρους.

19. Ἀφου δὲ ἔφθασαν εις τὸν σταθμὸν, εὐθὺς καθὼς ἦτο και εὐρίσκετο ὁ Ξενοφῶν ἔλθων πρὸς τὸν Χειρίσοφον, ἐμέμπετο αὐτόν, διότι δὲν ἐστέκετο, ἀλλ' ἠναγκάζοντο φεύγοντες νὰ μάχωνται συγχρόνως· και τώρα δύο καλοὶ και γενναῖοι ἄνδρες ἐφρονεύθησαν και οὔτε νὰ λάθωμεν, οὔτε νὰ θάψωμεν αὐτοὺς ἠδυνάμεθα.

20. Ἀποκρίνεται ὁ Χειρίσοφος, στρέψον τοὺς ὀφθαλμοὺς σου πρὸς τὰ ὄρη και ἰδὲ πόσον εἶνε πάντα ἀδιάβατα· μία δὲ αὕτη εἶνε ὁδός, τὴν ὁποίαν βλέπεις, και αὕτη ὀρθία, και ἐπάνω ταύτης δύνασαι νὰ ἴδης τόσον πλῆθος ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἔχουσι καταλάβει και φυλάττουσι τὴν διάβασιν.

21. «Διὰ τοῦτο ἐγὼ ἐβιαζόμενν και δὲν σε περιέμενον, μήπως ἠδυνάμεν νὰ φθάσω, πρὶν καταληφθῆ ἡ κορυφή· οἱ δὲ ὀδηγοί, τοὺς ὁποίους ἔχομεν, λέγουσιν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλη ὁδός.»

22. Ὁ δὲ Ξενοφῶν λέγει, «Ἄλλ' ἐγὼ ἔχω δύο ἄνδρας· διότι, ἐπειδὴ μᾶς ἠνώχλουν, ἐνηδρεύσαμεν, και τοῦτο ἔδωκε καιρὸν εις ἡμᾶς και νὰ ἀναπαυθῶμεν, και συγχρόνως ἐφρονεύσαμεν τινὰς ἐξ αὐτῶν, και ζῶντας ἐπροθυμήθημεν νὰ συλλάβωμεν, ἵνα ἔχωμεν αὐτοὺς ὀδηγοὺς, ἠξεύροντας τὴν χώραν.

23. Και εὐθὺς, ἀφου ἔφεραν τοὺς ἀνθρώπους, λαβόντες αὐτοὺς χωριστὰ τὸν ἕνα ἀπὸ τὸν ἄλλον, τοὺς ἐξήταζον, ἂν ἠξεύρωσιν ἄλλην τινὰ ὁδόν, ἢ μόνην αὐτήν, ἢ ὁποία φαίνεται· και ὁ μὲν εις ἠρνεῖτο, ὅτι ὑπάρχει ἄλλη, ἂν και πολλὰ πρὸς ἐκφόβισιν μέτρα μετεχειρίσθησαν·

ἐπειδὴ δὲ δὲν ἔλεγε τίποτε ὠφέλιμον, κατεσφάγη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἄλλου.

24. Ὁ δὲ ἀπολειφθεὶς εἶπεν, ὅτι ἐκεῖνος δὲν ἤθελε νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἤξευρεν, διὰ ταῦτα, διότι εἶχεν ἐκεῖ θυγατέρα ὑπανδρευμένην· αὐτὸς ὁμῶς εἶπεν, ὅτι θέλει τοὺς δεῖξει ὁδόν, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ κτήνη εἶνε δυνατὸν νὰ διέλθωσιν.

25. Ἐρωτώμενος δέ, ἂν ἦνε εἰς αὐτὴν τόπος τις δυσδιάβατος, ἀπεκρίθη, ὅτι εἶνε κορυφή, τὴν ὁποίαν ἑάν τις ἐκ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἤθελε προκαταλάβει, θὰ ἦνε ἀδύνατον νὰ διέλθωσιν.

26. Τότε ἔκριναν καλὸν ἀφοῦ συγκαλέσωσι τοὺς λοχαγοὺς καὶ πελταστὰς καὶ τινὰς ἐκ τῶν ὀπλιτῶν, νὰ διηγηθῶσιν εἰς αὐτοὺς τὰ διατρέχοντα καὶ νὰ ἐρωτήσωσιν, ἂν ἦνε τις ἐξ αὐτῶν, ὅστις θὰ ἤθελε νὰ γίνῃ ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ νὰ τολμήσῃ θεληματικῶς νὰ ὑπάγῃ.

27. Ἐδέχθησαν λοιπὸν τοῦτο, ἐκ μὲν τῶν ὀπλιτῶν Ἀριστώνυμος ὁ Μεθυδριεὺς Ἀρκάς, καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος Ἀρκάς· συνερίζετο δὲ μετ' αὐτῶν Καλλίμαχος Παρράσιος Ἀρκάς· οὗτος εἶπεν, ὅτι θέλει νὰ ὑπάγῃ, καὶ νὰ λάβῃ ὁμοίως ἐθελοντὰς ἐξ ὅλου τοῦ στρατεύματος. «Ἐπειδὴ εἰμι βέβαιος, εἶπεν, ὅτι πολλοὶ νέοι θέλουσι μὲ ἀκολουθήσει, ἂν ἐγὼ γείνω ὁδηγός.»

28. Ἐπειτα ἐρωτῶσιν, ἑάν τις ἐκ τῶν γυμνήτων ταξιάρχων θέλῃ νὰ συμπορεύηται. Ἀναδέχεται Ἀριστέας ὁ Χίος, ὁ ὁποῖος εἰς πολλὰς τοιαύτας περιστάσεις πολλῆς ὠφελείας αἴτιος ἐγένετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

1. Καὶ τότε μὲν ἦτο δειλινόν, οἱ δὲ στρατηγοὶ ἔλεγον

εἰς αὐτούς, ἀφοῦ φάγωσι, νὰ πσρεύωνται. Καὶ δῆσαντες τὸν ὁδηγόν, παραδίδουσιν αὐτὸν εἰς αὐτούς καὶ τοὺς παρήγγειλαν, ἂν κυριεύσωσι τὴν νύκτα τὴν κορυφήν, νὰ φυλάττωσι τὸν τόπον· ἅμα δὲ γεινή ἡμέρα νὰ δώσωσι σημεῖον διὰ τῆς σάλπιγγος. Καὶ ὅσοι μὲν εἶνε ἐπάνω νὰ πορεύωνται πρὸς ἐκείνους, οἵτινες κρατοῦσι τὴν διάβασιν, αὐτοὶ δὲ νὰ ἀναβῶσι καὶ νὰ τρέξωσιν εἰς βοήθειαν ὅσον δύνανται τάχιστα.

2. Ἀφοῦ δὲ συνεφώνησαν ταῦτα, ἐκεῖνοι μὲν ἐπορεύοντο ἕως δύο χιλιάδες κατὰ τὸ πλῆθος· καὶ ἐπιπτε πολλή βροχή· ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔχων τοὺς ὀπισθοφύλακας, ὠδήγει αὐτούς πρὸς φανεράν διάβασιν, ἵνα οἱ πολέμιοι ἔχωσι τὸν νοῦν των εἰς ταύτην τὴν ὁδὸν καὶ μὴ ἐννοήσωσιν ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἐπορεύοντο ἐξ ἄλλου μέρους.

3. Ἀφοῦ δὲ ἔφθασαν οἱ ὀπισθοφύλακες εἰς τὴν χαράδραν, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ διέλθωσι καὶ ἔπειτα νὰ ἀρχίζωσι τὴν διάβασιν εἰς τὸν ἀνήφορον, τότε ἐκύλιον οἱ βάρβαροι λίθους στρογγύλους πολὺ βαρεῖς καὶ μεγαλειτέρους καὶ μικροτέρους, οἱ ὅποιοι κυλιόμενοι καὶ κτυπῶντες πρὸς τὰς πέτρας διεσφενδονίζοντο· καὶ οὐδὲ νὰ πλησιάσῃ τις ἠδύνατο διόλου εἰς τὴν εἴσοδον.

4. Τινὲς δὲ τῶν λοχαγῶν, ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ ἀναβαίνωσι διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ, ἐδοκίμαζον τοῦτο δι' ἄλλης. Καὶ ταῦτα ἔπραττον, μέχρις οὗ ἦλθε τὸ σκότος· ἀφοῦ δὲ ἐνόμιζον, ὅτι δὲν θὰ ἐφαίνοντο ἀπερχόμενοι, τότε ἐπέστρεψαν νὰ δειπνήσωσι· δὲν εἶχον δὲ οὔτε γευματίσει οἱ ὀπισθοφύλακες αὐτῶν· οἱ δὲ πολέμιοι δὲν ἔπαυσαν καθ' ὅλην τὴν νύκτα κυλιόντες τοὺς λίθους· τοῦτο δὲ ἠδύνατό τις νὰ συμπεράνῃ ἐκ τοῦ κρότου.

5. Οἱ δὲ ἔχοντες τὸν ὁδηγόν τριγύρω πορευθέντες καταλαμβάνουσι τοὺς φύλακας καθημένους πέριξ τοῦ πυρός·

καὶ ἄλλους μὲν φονεύσαντες, ἄλλους δὲ καταδιώξαντες ἔμειναν ἐκεῖ, νομίζοντες, ὅτι κατέχουσι τὴν κορυφὴν.

6. Ἡ κορυφὴ ὁμως δὲν ἦτο ἐκεῖ, ἀλλ' ὑπερέκειτο αὐτῶν κορυφὴ ὄρους, πλησίον τῆς ὁποίας ἦτον ἡ στενὴ αὕτη ὁδός, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκάθηντο οἱ φύλακες· ὠρμησαν λοιπὸν ἐκεῖθεν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, οἱ ὅποιοι ἐκάθηντο ἐπὶ τῆς φανεραῆς ταύτης ὁδοῦ.

7. Καὶ τὴν μὲν νύκτα διῆλθον ἐκεῖ· ἀφοῦ δὲ ἤρχισε νὰ γίνηται ἡμέρα, ἐπορεύοντο μετὰ σιωπῆς παρατεταγμένοι κατὰ τῶν πολεμίων· ἐπειδὴ δὲ ἦτο ὁμίχλη, ἐπλησίασαν τοὺς πολεμίους, χωρὶς νὰ ἐννοηθῶσιν ὑπ' αὐτῶν. Ἀφοῦ δὲ εἶδον ἀλλήλους, καὶ ἡ σάλπιγξ ἤχησεν, ὠρμησαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῶν ἐχθρῶν· ἐκεῖνοι ὁμως δὲν ἀντετάχθησαν, ἀλλ' ἀφήσαντες τὴν ὁδόν, φεύγουσι, καὶ φονεύονται τότε ὀλίγοι τινὲς μόνον ἐξ αὐτῶν, διότι ἦσαν ἐλαφρῶς ὀπλισμένοι.

8. Οἱ δὲ περὶ τὸν Χειρίσοφον ἀκούσαντες τὴν σάλπιγγα, εὐθὺς ὠρμησαν ἐπάνω εἰς τὴν φανεράν ὁδόν· καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ ἐπορεύοντο εἰς ἀπατήτους ὁδοὺς, ὅπου ἕκαστος αὐτῶν ἔτυχε νὰ εὐρίσκηται, καὶ ἀναβάντες ὅπως ἠδύναντο, ἔσυρον ὁ εἰς τὸν ἄλλον διὰ τῶν δοράτων.

9. Καὶ οὗτοι πρῶτοι συνηνώθησαν μετ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι προκατέλαβον τὸν τόπον. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἔχων τοὺς ἡμίσεις ἐκ τῶν ὀπισθοφυλάκων, ἐπορεύετο ὅπου ἦσαν οἱ ἔχοντες τὸν ὁδηγόν· διότι ἡ ὁδὸς ἦτον εὐρυχωροτάτη πρὸς διάβασιν τῶν ζώων· τοὺς δὲ ἡμίσεις ἔταξεν ὀπισθεν τῶν ζώων.

10. Πορευόμενοι δὲ ἀπαντῶσι λόφον ἄνωθεν τῆς ὁδοῦ προκατειλημμένον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἦτο ἀνάγκη ἢ νὰ τοὺς διώξωσιν ἐκεῖθεν, ἢ νὰ μείνωσι κεχωρισμένοι ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Καὶ αὐτοὶ μὲν ἠδύναντο νὰ

(ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ Β'.)

4

πορευθῶσι καὶ δι' ἄλλης ὁδοῦ, τὰ δὲ κτήνη δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διέλθωσι δι' ἄλλης ὁδοῦ, ἢ διὰ ταύτης μόνον.

11. Τότε λοιπὸν ἐνθαρρύναντες ὁ εἰς τὸν ἄλλον, ὀρμῶσιν εἰς τὸν λόφον ἔχοντες τοὺς λόφους ὀρθίους, ὄχετριγύρω, ἀλλ' ἀφήσαντες δρόμον ἀνοικτὸν εἰς τοὺς πολεμίους νὰ φεύγωσιν, ἐὰν ἤθελον.

12. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν αὐτοὶ ἀνέβαινον δι' οὐτινος μέρους ἕκαστος ἠδύνατο, οἱ βάρβαροι ἐτόξευον καὶ ἐλίθοβόλουν αὐτούς, ἀφοῦ ὁμως ἐπλησίασαν, δὲν ἀνθίστανται πλέον, ἀλλὰ δρομαίως καταλείπουσι τὸν τόπον. Καὶ τοῦτον μὲν τὸν λόφον διῆλθον οἱ Ἕλληνες, βλέπουσιν ὁμως ἔμπροσθεν αὐτῶν καὶ ἄλλον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κατεχόμενον· καὶ εἰς τοῦτον πάλιν ἀπεφάσισαν νὰ ὑπάγωσιν.

13. Ἐννοήσας δὲ ὁ Ξενοφῶν, ὅτι ἂν ἀφίσῃ ἔρημον στρατιωτῶν τὸν λόφον τὸν ὁποῖον εἶχον κυριεύσει, πάλιν καταλαβόντες αὐτὸν οἱ πολέμιοι, θὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν διερχομένων τὸν ποταμὸν ζῶων, κατεῖχον δὲ πολλὴν ἔκτασιν τὰ ζῶα, διότι ἐπορεύοντο διὰ στενωποῦ, ἀφήσαντες ἐπὶ τοῦ λόφου τοὺς λοχαγοὺς Κηφισόδωρον τὸν υἱὸν τοῦ Κηφισοφῶντος, Ἀθηναῖον, καὶ Ἀμφικράτην τὸν υἱὸν τοῦ Ἀμφιδήμου, Ἀθηναῖον, καὶ Ἀρχαγόραν ἐξώριστον Ἀργεῖον, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπορεύετο εἰς τὸν δεῦτερον λόφον, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κυριεύουσι καὶ τοῦτον.

14. Ἐμενε δὲ εἰς αὐτούς καὶ τρίτη ἄλλη κορυφὴ πολὺ ὀρθία, ἢ ὁποία ἦτον ἄνωθεν τοῦ τόπου, εἰς τὸν ὁποῖον ἦσαν οἱ φύλακες πλησίον τοῦ πυρός, οὔτινες κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν ἐθελοντῶν τὴν νύκτα.

15. Ἀφοῦ δὲ ἐπλησίασαν οἱ Ἕλληνες, ἀφίνουσιν οἱ βάρβαροι τὴν κορυφὴν ἄνευ μάχης· ὥστε ἐγένετο θαυμαστὸν εἰς πάντας, καὶ ὑπώπτευσαν, ὅτι αὐτοὶ ἀφῆκαν τὸν

λόφον φοβηθέντες, μήπως περικυκλωθέντες πολιορκηθῶσιν· αὐτοὶ δὲ βλέποντες ἀπὸ τῆς κορυφῆς κάτω τὰ γεγόμενα, ἤρχοντο κατὰ τῶν ὀπισθοφυλάκων.

16. Καὶ ὁ μὲν Ξενοφῶν ἀνέβαινε μετὰ τῶν νεωτάτων εἰς τὴν κορυφήν, τοὺς δὲ ἄλλους προπέταξε νὰ ἀκολουθῶσι βραδέως, ἵνα οἱ τελευταῖοι λόγοι ἐνωθῶσι μετ' αὐτῶν· εἶπε δέ, ἀφοῦ φθάσωσι, νὰ σταθῶσι μετὰ τῶν ὀπλων κατὰ τὴν ὁδὸν εἰς τόπον ὀμαλόν.

17. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ ἦλθεν ὁ Ἀρχαγόρας ὁ Ἀργεῖος δρομαίως καὶ λέγει, ὅτι τοὺς ἐξέβαλον οἱ ἐχθροὶ ἐκ τοῦ πρώτου λόφου καὶ ὅτι ἐφονεύθησαν ὁ Κηφισόδωρος καὶ ὁ Ἀμφικράτης καὶ ἄλλοι, ὅσοι μὴ πηδήσαντες κάτω τῆς πέτρας, ἐφθασαν εἰς τοὺς ὀπισθοφύλακας.

18. Ταῦτα δὲ κατορθώσαντες οἱ βάρβαροι ἦλθον εἰς λόφον κείμενον ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀντικρὺ τῆς κορυφῆς, τῆς ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος κατεχομένης· καὶ ὁ Ξενοφῶν τότε διελέγετο μετ' αὐτῶν διὰ διερμηνέως περὶ ἀνακωχῆς πολέμου καὶ ἐζήτηι τοὺς νεκρούς.

19. Ἐκεῖνοι δὲ παρεδέχθησαν νὰ ἀποδώσωσι τοὺς νεκρούς ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ μὴ καίωσιν οἱ Ἕλληνες τὰς οἰκίας των. Παρεδέχετο νὰς συμφωνίας ταύτας ὁ Ξενοφῶν· ἐνῶ δὲ τὸ μὲν ἐπίλοιπον στράτευμα προσήρχετο, οὗτοι δὲ διελέγοντο περὶ τούτων, πάντες οἱ πολέμιοι οἱ ὄντες ἐκ τούτου τοῦ τόπου ἔδραμον ἐκεῖ καὶ ἦσαν συνηγμένοι.

20. Καὶ ἀφοῦ ἤρχισαν νὰ καταβαίνωσιν ἀπὸ τῆς κορυφῆς πρὸς τοὺς ἄλλους, οἵτινες εἶχον σταματήσει ἔχοντες τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας, ἐκύλιον πέτρας· καὶ ἐνός μὲν συνέτριψαν τὸ σκέλος, τὸν δὲ Ξενοφῶντα ἐγκατέλιπεν ὁ ὑπασπιστής του, ὅστις ἐκράτει τὴν ἀσπίδα του.

21. Ἄλλ' ὁ Εὐρύλοχος Λουσιεύς Ἀρχὰς ἔδραμεν πλησίον αὐτοῦ ὠπλισμένος, καὶ κρατῶν τὴν ἀσπίδα του ἐμπρὸς

πρὸς προφύλαξιν καὶ τῶν δύο, ἀπεσύρετο μετὰ τοῦ Ξενοφώντος, καὶ οἱ ἄλλοι ἀπῆλθον εἰς τοὺς παρατεταγμένους.

22. Μετὰ δὲ ταῦτα πᾶν τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα συνήχθη εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, καὶ κατεσκήνωσαν ἐκεῖ ἐντὸς πολλῶν καὶ καλῶν οἰκιῶν καὶ ἄφθονα ἔχουσῶν τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα· διότι τόσος πολὺς οἶνος εὕρισκετο, ὥστε τὸν εἶχον ἐντὸς λάκκων κτιστῶν καὶ χρισμένων.

23. Ὁ δὲ Ξενοφῶν καὶ Χειρίσοφος διεπραγματεύθησαν μετὰ τῶν πολεμίων νὰ λάβωσι τοὺς νεκροὺς καὶ ἀπέδοσαν τὸν ὄδηγόν· καὶ ἀπένειμαν εἰς τοὺς φονευθέντας πάσας τὰς δυνατὰς τιμὰς, ὅσας νόμος εἶνε νὰ ἀπονέμονται εἰς ἄνδρας ἀξίους.

24. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν ἐπορεύοντο χωρὶς ὄδηγόν· μαχόμενοι δὲ οἱ πολέμιοι καὶ προκαταλαμβάνοντες τὰ στενά, ἠμπόδιζον τὴν διάβασιν αὐτῶν.

25. Ὅποτε μὲν λοιπὸν οἱ βάρβαροι ἠμπόδιζον τὴν ἐμπροσθοφυλακὴν, ὁ Ξενοφῶν ἐκ τοῦ ὀπισθεν μέρους τοῦ στρατεύματος ἀναβαίνων πρὸς τὰ ὄρη, ἤνοιγε τὸ φράξιμον τοῦ περάσματος εἰς τοὺς ἐμπροσθεν πορευομένους, προσπαθῶν νὰ ἀναβῆ ὑψηλότερον τῶν ἐμποδιζόντων.

26. Ὅποτε δὲ πάλιν ἐπετίθετο κατὰ τῆς ὀπισθοφυλακῆς, ἐκβαίνων τότε ὁ Χειρίσοφος προσεπάθει νὰ ὑπάγη ἀνωτέρω ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἠμπόδιζον, καὶ ἤνοιγεν οὕτως τὸ φράξιμον τῆς διαβάσεως εἰς τὴν ὀπισθοφυλακὴν· καὶ πάντοτε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐβοήθουν ἀλλήλους, καὶ μεγάλως ἐφρόντιζον ὁ εἰς περὶ τοῦ ἄλλου.

27. Ὅποτε δὲ πάλιν κατέβαινον οἱ ἀναβάντες, πολλὴν ἐνόχλησιν ἐπέφερον εἰς αὐτοὺς οἱ βάρβαροι, διότι ἦσαν ἕλαφρὰ ὀπλισμένοι, ὥστε, καὶ ἂν ἐπλησίαζον, ἠδύναντο πάλιν νὰ φεύγωσι καὶ νὰ μὴ φθάνωσιν αὐτοὺς οἱ Ἕλληνες· διότι ἄλλο δὲν εἶχον εἰμῆ τόξα καὶ σφενδόνας.

28. Ἦσαν δὲ ἄριστοι τοξόται· καὶ εἶχον τόξα ὡς ἔγγιστα τριῶν πήχεων, καὶ βέλη μακρύτερα τῶν δύο πήχεων· ἐτάνυον δὲ τὰς χορδὰς, ὅσάκις ἐτόξευον, ἀφοῦ ἔβαλλον κάτω εἰς τὴν γῆν τὸ τόξον καὶ μὲ τὸν ἀριστερὸν πόδα ἐπάτουν αὐτό. Τὰ δὲ βέλη τῶν διεπέρων τὰς ἀσπίδας καὶ τοὺς θώρακας· καὶ μετεχειρίζοντο αὐτὰ οἱ Ἕλληνες, ὅσάκις τὰ εὗρισκον, ὡς ἀκόντια, κάμνοντες εἰς αὐτὰ ἀγκύλην. Εἰς τούτους τοὺς τόπους οἱ Κρήτες πολὺ ἐχρησίμευσαν· καὶ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἦτο Στρατοκλῆς ὁ Κρής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

1. Ταύτην δὲ τὴν ἡμέραν κατέλυσαν εἰς τὰς ὑπεράνω τῆς πεδιάδος εὕρισκομένης κώμας πλησίον τοῦ Κεντρίτου ποταμοῦ, ἔχοντος πλάτος ὡς δύο πλέθρων· οὗτος δὲ ὁ ποταμὸς χωρίζει τὴν Ἀρμενίαν ἀπὸ τῆς χώρας τῶν Καρδούχων. Καὶ οἱ Ἕλληνες ἀνεπαύθησαν ἐκεῖ μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἰδόντες πεδιάδα· ἀπέιχε δὲ ὁ ποταμὸς ἀπὸ τῶν ὀρέων τῶν Καρδούχων ἕξ ἢ ἑπτὰ στάδια.

2. Τότε μὲν λοιπὸν διηνυκτέρευσαν μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως, καὶ ἔχοντες ἄφθονα τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα καὶ ἐνθυμούμενοι τοὺς παρελθόντας κόπους. Διότι ἑπτὰ ἡμέρας, καθ' ἃς ἐπορεύθησαν διὰ τῆς χώρας τῶν Καρδούχων, ἀκαταπαύστως ἐμάχοντο, καὶ ἔπαθαν κακὰ περισσότερα, ἢ ὅσα ἐν συνόλῳ ἔπαθον ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Τισσαφέρους. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶχον ἀπαλλαχθῆ ἀπὸ πάντων τούτων τῶν κακῶν, εὐχαρίστως ἐκοιμήθησαν.

3. Ἀμα δ' ἐξημέρωσε βλέπουσι πέραν τοῦ ποταμοῦ ἵππεῖς ὀπλισμένους σκοπεύοντας νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ διαβαίνωσι καὶ εἰς τὰς ὄχθας πεζοὺς παρα-

τεταγμένους ἄνω τῶν ἰππέων μὲ σκοπὸν νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτοὺς νὰ ἐκβαίνωσιν εἰς τὴν Ἀρμενίαν.

4. Οὗτοι δὲ ἦσαν ἄνθρωποι τοῦ Ὀρόντα καὶ Ἀρτούχου, Ἀρμένιοι καὶ Μάρδοι καὶ Χαλδαῖοι μισθοφόροι. Ἐλέγετο δὲ ὅτι οἱ Χαλδαῖοι ἠγάπων τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἦσαν πολεμικοί· τὰ δὲ ὄπλα τῶν ἦσαν γέρρα μακρὰ καὶ λόγχαι.

5. Αὗται δὲ αἱ ὄχθαι, ἐφ' ὧν οὗτοι ἦσαν παρατεταγμένοι ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τρία ἢ τέσσαρα πλέθρα· ὁδὸς δὲ ἦτο μία, ἣτις ἐφαίνετο, φέρουσα ἄνω πρὸς τὴν ὄχθην, ὡς ἐπίτηδες κατεσκευασμένη· διὰ ταύτης λοιπὸν προσεπάθουν οἱ Ἕλληνες νὰ διαβαίνωσιν.

6. Ἐπειδὴ ὁμως δοκιμάσαντες εἶδον, ὅτι τὸ ὕδωρ ἐφθανε ἀνωτέρω τῶν μαστῶν, καὶ ὁ ποταμὸς ἦτο τραχὺς ἔνεκα τῶν μεγάλων καὶ ὀλισθηρῶν λίθων, καὶ οὔτε ἦτο τρόπος νὰ κρατῶσι τὰ ὄπλα ἐντὸς τοῦ ὕδατος, διότι τὰ ἤρπαζεν ὁ ποταμὸς, ἂν δὲ τὰ ἔβαλλον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν, ἔμενε τὸ σῶμά τῶν ἐκτεθειμένον εἰς τὰ τοξεύματα, καὶ τὰ ἄλλα βέλη τῶν πολεμίων, διὰ ταῦτα ἐπέστρεψαν ὀπίσω καὶ ἐστρατοπέδευσαν αὐτοῦ πλησίον τοῦ ποταμοῦ.

7. Ἐκεῖ δὲ ὅπου ἦσαν τὴν παρελθοῦσαν νύκτα ἐπὶ τοῦ ὄρους ἔβλεπον τοὺς Καρδούχους πολλοὺς συνηθροισμένους ἐνόπλους. Τότε λοιπὸν πολὺ ἐμικροψύχησαν οἱ Ἕλληνες, βλέποντες ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ δυσδιάβατον τοῦ ποταμοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ τοὺς ἐχθρούς, οἱ ὅποιοι ἔμελλον νὰ τοὺς ἐμποδίσωσι διαβαίνοντας, καὶ ὀπισθεν τοὺς Καρδούχους, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἐπιπέσωσι κατ' αὐτῶν εἰς τὴν διάβασιν.

8. Ταύτην λοιπὸν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἔμειναν μὴ ἠξέυροντες, τί νὰ πράξωσιν. Ὁ δὲ Ξενοφῶν εἶδεν ὄνειρον· τῷ ἐφάνη δηλαδὴ, ὅτι οἱ πόδες του ἦσαν δεδε-

μένοι διὰ πεδίκλων, τὰ ὅποια ἔπεσαν ἀφ' ἑαυτῶν, ὥστε ἐλύθη καὶ ἤνοιγε τὰ σκέλη του ὅσον ἤθελε. Περὶ δὲ τὰ ἐξημερώματα ἔρχεται πρὸς τὸν Χειρίσοφον καὶ λέγει, ὅτι ἔχει ἐλπίδας, ὅτι τὰ πράγματα θὰ ἀποβῶσι καλῶς, καὶ διηγεῖται εἰς αὐτὸν τὸ ὄνειρον.

9. Ὁ δὲ Χειρίσοφος ἠὲ χαριστήθη καὶ εὐθύς κατὰ πρῶτον, ἕως οὗ ἐξημερώσῃ, προσέφερον θυσίας οἱ στρατηγοὶ ὅλοι παρόντες· καὶ εὐθύς ἐπὶ τοῦ πρώτου ἱερείου τὰ ἱερὰ ἦσαν καλὰ· καὶ ἐπιστρέψαντες ἀπὸ τῶν θυσιῶν οἱ στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ παρήγγειλαν τὸν στρατὸν νὰ προγευματίσῃ.

10. Ἐνῶ δὲ ὁ Ξενοφῶν προγευματίζε, τρέχουσι πρὸς αὐτὸν δύο νεανίσκοι· διότι ἤξευραν πάντες, ὅτι ἦτο ἐπιτετραμμένον νὰ ἔρχωνται πρὸς αὐτὸν καὶ ὅταν προγευματίζῃ καὶ ὅταν δειπνῇ, καὶ ἂν ἤθελε κοιμᾶσθαι νὰ τὸν ἐξυπνήσωσι καὶ τῷ εἰπῶσιν, ὅ,τι καὶ ἂν ἤξευρῃ τις ἐκ τῶν ἀναγκαίων εἰς τὸν πόλεμον.

11. Οὗτοι δὲ τότε ἔλεγον, ὅτι ἔτυχε νὰ συναθροίζωσι φρύγανα, ἵνα ἀνάψωσι πῦρ, καὶ ἐκεῖ εἶδον κατὰ τὸ ἀντικρὺ μέρος εἰς τὰς πέτρας, αἱ ὅποιαι φθάνουσι μέχρι τοῦ ποταμοῦ, γέροντας καὶ γυναῖκας καὶ θεραπαινίδας, νὰ καταθέτωσιν ἐντὸς πέτρας σπηλαιώδους ὡσάν δισάκκια περιέχοντα φορέματα.

12. Ἀφοῦ δὲ εἶδον τοῦτο, ἐφάνη καλὸν εἰς αὐτούς, ὅτι εἶνε ἀσφαλές νὰ διαβῶσι τὸν ποταμὸν ἀπ' ἐκείνου τοῦ μέρους· διότι οὔτε οἱ ἵππεῖς τῶν πολεμίων δύνανται νὰ πλησιάσωσιν ἐκεῖ. Ἐκδυθέντες λοιπόν, εἶπον, κρατοῦντες ἐγχειρίδια εἰς τὰς χεῖρας, νὰ διέλθωσι τὸν ποταμὸν γυμνοί, ὡς ὅτε κολυμβῶσι. Πορευόμενοι δὲ διέβησαν τὸν ποταμὸν χωρὶς νὰ βραχῶσιν ὑπεράνω τῆς κοιλίας· διαβάντες δὲ τὸν ποταμὸν καὶ λαβόντες τὰ φορέματα, πάλιν ἐπέστρεψαν.

13. Εὐθύς λοιπὸν ὁ Ξενοφῶν καὶ αὐτὸς ἔκαμε σπονδὴν καὶ εἰς τοὺς νεανίσκους διέταξε νὰ δώσωσιν οἶνον, ἵνα προσφέρωσι σπονδὴν εἰς τοὺς θεοὺς, οἱ ὅποιοι καὶ τὸ ὄνειρον ἐφάνέρωσαν καὶ τὸ πέρασμα καὶ νὰ παρακαλέσωσι νὰ φέρωσιν εἰς καλὴν ἔκβασιν καὶ τὰ ἐπίλοιπα. Ἄφου δὲ ἔκαμε σπονδὴν ἔφερεν εὐθύς τοὺς νεανίσκους εἰς τὸν Χειρίσοφον, οἱ ὅποιοι διηγῆθησαν καὶ εἰς αὐτὸν τὰ αὐτά.

14. Ἀκούσας δὲ ὁ Χειρίσοφος ἔκαμε καὶ αὐτὸς σπονδὰς. Μετὰ δὲ τὰς σπονδὰς παρήγγειλαν τοὺς μὲν ἄλλους νὰ ἐτοιμάζωνται, αὐτοὶ δὲ συναθροίσαντες τοὺς στρατηγούς συνεσκέπτοντο, πῶς ἤθελον διαβῆ τὸν ποταμόν, ὥστε καὶ τοὺς ἔμπροσθεν νὰ νικήσωσι καὶ ἀπὸ τῶν ὀπισθεν νὰ μὴ πάθωσι κανὲν κακόν.

15. Καὶ ἐφάνη καλὸν εἰς αὐτούς, ὁ μὲν Χειρίσοφος νὰ προηγῆται καὶ νὰ διαβαίνει τὸν ποταμόν, ἔχων τὸ ἥμισυ στράτευμα, τὸ δ' ἄλλο ἥμισυ νὰ μένη ὀπίσω μὲ τὸν Ξενοφῶντα, τὰ δὲ ζῶα καὶ τὸ ἀπόλεμον πλῆθος νὰ διαβαίνωσιν ἐν μέσῳ τούτων.

16. Ἄφου δὲ ταῦτα καλῶς ἐτακτοποιήθησαν, ἐπορεύοντο· προηγούντο δὲ οἱ νέοι, ἔχοντες τὸν ποταμόν πρὸς ἀριστεράν· ἦτο δὲ τὸ διάστημα μέχρι τῆς διαβάσεως τέσσαρα στάδια.

17. Ἐνῶ δὲ αὐτοὶ ἐπορεύοντο ἐνεφανίσθησαν ἔμπροσθεν αὐτῶν τὰ τάγματα τῶν πολεμίων ἰππέων εἰς τὴν ἀντικρὺ ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Ἄφου δὲ οἱ Ἕλληνες ἔφθασαν εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ καὶ εἰς τὸ μέρος τοῦ περάσματος, ἔλαβον τὰ ὄπλα· καὶ αὐτὸς πρῶτος ὁ Χειρίσοφος στεφανώσας τὴν κεφαλὴν του καὶ ἐκδυθεὶς ἐλάμβανε τὰ ὄπλα, καὶ διέταξε καὶ πάντας τοὺς ἄλλους νὰ πράξωσι τὸ αὐτό, καὶ τοὺς λοχαγούς παρήγγειλε νὰ

ὀδηγῶσι τοὺς λόχους ὀρθίους, ἄλλους μὲν ἀριστερά, ἄλλους δὲ δεξιὰ ἑαυτοῦ.

18. Καὶ οἱ μὲν μάντιες προσέφερον θυσίαν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ· οἱ δὲ πολέμιοι ἐτόξευον καὶ ἐσφενδόνιζον, ὅμως δὲν ἔφθανον τοὺς Ἕλληνας.

19. Ἐπειδὴ δὲ τὰ σφάγια ἦσαν καλὰ, πάντες οἱ στρατιῶται ἔψαλλον τὸν παιᾶνα καὶ ἀνεφώνουν τὰς πολεμικὰς κραυγὰς, καὶ ὠλόλυζον μετ' αὐτῶν καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες· διότι πολλαὶ τοιαῦται ἦσαν εἰς τὸ στράτευμα.

20. Καὶ ὁ μὲν Χειρίσοφος ἔβαινεν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ οἱ στρατιῶται ἐκείνου· ὁ δὲ Ξενοφῶν λαβὼν τοὺς εὐζωνοτάτους ἔτρεχε πάλιν πάσαις δυνάμεσι εἰς ἐκεῖνο τὸ πέρασμα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἠδύνατο νὰ διέλθωσι τὰ ὄρη τῶν Ἀρμενίων, προσποιούμενος ὅτι ἐξ ἐκείνου τοῦ μέρους σκοπεύει νὰ διαβῆ καὶ νὰ ἀποκλείσῃ τοὺς πλησίον τοῦ ποταμοῦ ἱππεῖς.

21. Οἱ δὲ πολέμιοι βλέποντες τοὺς περὶ τὸν Χειρίσοφον εὐκόλως διαπερῶντας τὸ ὕδωρ, βλέποντες δὲ τοὺς περὶ τὸν Ξενοφῶντα τρέχοντας πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος, φοβηθέντες, μήπως ἀποκλεισθῶσι, φεύγουσι δραμαίως πρὸς τὴν ὁδὸν ἐκείνην, ἣτις φέρει ἐκ τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὰ ὄρη. Καὶ φθάσαντες ἐκεῖ, ἀνέβησαν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος.

22. Λύκιος δὲ ὁ ἔχων τὸ τάγμα τῶν ἱππέων καὶ Αἰσχίνης ὁ ἔχων τὸ τάγμα τῶν πελταστῶν τῶν ὄντων μετὰ τοῦ Χειρίσοφου, ἀφοῦ εἶδον αὐτοὺς φεύγοντας δραμαίως, κατεδίωκον αὐτούς· οἱ δὲ στρατιῶται ἐφώναζον νὰ μὴ μένωσιν ὀπίσω, ἀλλὰ πάντες ὁμοῦ νὰ ἀναβαίνωσιν εἰς τὸ ὄρος.

23. Ὁ δὲ Χειρίσοφος πάλιν ἀφοῦ διέβη τὸν ποταμὸν, τοὺς μὲν ἱππεῖς δὲν κατεδίωκεν, ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ τῆς ὄχτης τοῦ ποταμοῦ ἐκίνησε πρὸς τὰ ὑψηλὰ μέρη, ὅπου ἦσαν οἱ

πολέμιοι. Οἱ δὲ ἄνω βλέποντες τοὺς ἰδικούς των ἵππεῖς φεύγοντας, βλέποντες δὲ καὶ ὀπίστας Ἑλληνας ὀρμῶντας ἐναντίον των, ἐγκαταλείπουσι τοὺς λόφους, τοὺς ὄντας ὑπεράνω τοῦ ποταμοῦ.

24. Καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐπειδὴ ἔβλεπεν, ὅτι τὰ πέραν ἐγίνοντο καλῶς, ἀπεχώρει τάχιστα πρὸς τὸ διαβαῖνον στρατεύμα· διότι οἱ Καρδοῦχοι ἦσαν φανεροί, ὅτι κατέβαινον εἰς τὴν πεδιάδα, ἵνα ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν τελευταίων.

25. Καὶ ὁ μὲν Χειρίσοφος ἐκυρίευσεν τὰ ἄνω μέρη, ὁ δὲ Λύκιος ἐπιχειρήσας μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν νὰ διώξῃ τοὺς πολεμίους, ἔλαβεν ὅσα ἐκ τῶν σκευοφόρων ἔμενον ὀπίσω, καὶ μετὰ τούτων φορέματα εὐμορφα καὶ ποτήρια.

26. Καὶ τὰ μὲν σκευοφόρα τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸ ἀπόλεμον πλῆθος ἀκόμῃ διέβαινον· ὁ δὲ Ξενοφῶν στρέψας πρὸς τοὺς Καρδοῦχους ἀντιπαρετάχθη· καὶ παρήγγειλε τοὺς λοχαγοὺς νὰ σχηματίσῃ ἕκαστος τὸν ἑαυτοῦ λόχον κατ' ἐνωμοτίας, μεταγαγόντες τὰς ἐνωμοτίας εἰς φάλαγγα, καὶ τοὺς μὲν λοχαγοὺς καὶ ἐνωματάρχους νὰ πορευθῶσι κατὰ τῶν Καρδοῦχων, τοὺς δὲ οὐραγοὺς νὰ τοποθετηθῶσι πρὸς τὸν ποταμόν.

26. Οἱ δὲ Καρδοῦχοι, καθὼς εἶδον τοὺς ὀπισθοφύλακας χωρισθέντας ἀπὸ τὸ ἀπόλεμον πλῆθος καὶ ἐφαίνοντο πλέον ὀλίγοι, ὄρμουν τότε ταχέως ψάλλοντες ἄσματο ἄσματο. Ὁ δὲ Χειρίσοφος, ἐπειδὴ ἦτο εἰς ἀσφάλειαν, πέμπει εἰς τὸν Ξενοφῶντα τοὺς πελταστάς, καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας καὶ παραγγέλλει αὐτοὺς νὰ πράττωσιν ὅ,τι καὶ ἂν παραγγέλλῃ ἐκεῖνος.

28. Ἴδὼν δὲ αὐτοὺς ὁ Ξενοφῶν ἐπιχειροῦντας νὰ διαβαίνωσι τὸν ποταμόν, πέμψας ἄγγελον διατάσσει αὐτοὺς νὰ μείνωσιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ, χωρὶς νὰ διαβῶσιν· ὅταν δὲ αὐτοὶ οἱ μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος ἀρχίσωσι νὰ δια-

βαίνωσιν, τότε νὰ ἐμβαίνωσι καὶ ἐκ τοῦ ἐνὸς καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους αὐτῶν μὲ σκοπὸν νὰ διαβῶσιν, οἱ μὲν ἀκοντισταὶ κρατοῦντες τὰ ἀκόντια ἐκ τῆς ἀγκύλης, οἱ δὲ τοξόται μὲ τὰ τόξα ἐντεταμένα· νὰ μὴ προβαίνωσι δὲ πολὺ μακρὰν τοῦ ποταμοῦ.

29. Παρήγγειλε δὲ καὶ τοὺς στρατιώτας του, ὅταν ἡ σφενδόνη ρίφθῃ καὶ κτύπος τῆς ἀσπίδος ἀκουσθῇ, τότε νὰ παιανίσωσι καὶ νὰ τρέχωσι κατὰ τῶν πολεμίων· ὅταν δὲ οἱ πολέμιοι στρέψωσιν ὀπίσω, καὶ ὁ σαλπικτῆς δώσῃ τὸ σημεῖον τοῦ πολέμου διὰ τῆς σάλπιγγος, ἀφοῦ στρέψωσι πρὸς τὰ δεξιὰ νὰ προηγῶνται μὲν οἱ οὐραγοί, νὰ τρέχωσι δὲ πάντες καὶ νὰ διαβαίνωσι τὸν ποταμὸν ὅσον τὸ δυνατὸν τάχιστα, ὅπου ἕκαστος ἦτο τεταγμένος, διὰ νὰ μὴ ἐμποδίζῃ ἢ μία τάξις τὴν ἄλλην· καὶ ἐκεῖνος θέλει φανῆ ἄριστος, ὅστις πρῶτος ἤθελε φθάσει εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην.

30. Οἱ δὲ Καρδοῦχοι βλέποντες ὀλίγους πλέον τοὺς ἐπιλοίπους, διότι πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν διατεταγμένων νὰ μένωσιν, ἀπῆλθον ἵνα φροντίσωσιν, ἄλλοι μὲν περὶ τῶν κτηνῶν, ἄλλοι δὲ περὶ τῶν σκευῶν, καὶ ἄλλοι περὶ τῶν γυναικῶν, τότε λοιπὸν ἐπέπιπτον κατ' αὐτῶν οἱ πολέμιοι μεθ' ὄρμῆς καὶ ἤρχισαν νὰ σφενδονίζωσι καὶ νὰ τοξεύωσιν.

31. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἀφοῦ ἐπαιάνισαν, ὠρμησαν δρομαίως κατ' αὐτῶν· ἐκεῖνοι ὁμῶς δὲν ἀντεστάθησαν· διότι ὅσον μὲν διὰ τὰ ὄρη, ἦσαν καλῶς ὀπλισμένοι, ὥστε νὰ προσβάλλωσι ταχέως καὶ νὰ φεύγωσι, ὅσον δὲ διὰ νὰ ἔρχωνται εἰς χεῖρας, δὲν εἶχον ἀρκοῦντα ὄπλα.

32. Τότε σημαίνει ὁ σαλπικτῆς, καὶ οἱ μὲν ἐχθροὶ ἔφευγον πολὺ ταχύτερον, οἱ δὲ Ἕλληνες, στρέφαντες εἰς τὸ ἐναντίον μέρος, ἔφευγον διὰ τοῦ ποταμοῦ ὅσον ἠδύναντο τάχιστα.

33. Μερικοὶ δὲ ἐκ τῶν πολεμίων ἐννοήσαντες τοῦτο, πάλιν ἔδραμον εἰς τὸν ποταμὸν, καὶ τοξεύοντες ἐπλήρωσαν ὀλίγους, οἱ περισσότεροὶ δὲ ἐξ αὐτῶν, καὶ ὅταν οἱ Ἕλληνες εἶχον πλέον διαβῆ τὸν ποταμὸν, ἀκόμη ἦσαν φανεροὶ ὅτι ἔφευγον.

34. Οἱ δὲ στρατιῶται ἐναντίον αὐτῶν σταλέντες, θέλοντες νὰ δείξωσιν ἀνδρείαν, προχωρήσαντες πλέον, ἢ ὅσον ἦτο ἀναγκαῖον, διέβησαν πάλιν τὸν ποταμὸν ὕστερον τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ξενοφῶντος· καὶ ἐτραυματίστησάν τινες καὶ ἐκ τούτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄.

1. Ἀφοῦ δὲ διέβησαν οἱ Ἕλληνες τὸν ποταμὸν, ταχθέντες ὡς εἰς μάχην περὶ τὴν μεσημβρίαν, ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Ἀρμενίας χώραν ὅλως διόλου πεδινήν, καὶ γηλόφους ὀμαλοῦς, ὅχι ὀλιγωτέρας ἢ πέντε παρασάγγας· διότι κῶμαι δὲν ὑπῆρχον πλησίον τοῦ ποταμοῦ ἕνεκα τῶν πολέμων τοὺς ὁποίους εἶχον πρὸς τοὺς Καρδούχους.

2. Ἡ κώμη δὲ εἰς τὴν ὁποίαν ἦλθον, ἦτο μεγάλη, καὶ εὐρίσκετο ἐκεῖ καὶ ἀνάκτορον τοῦ σατράπου, καὶ εἰς τὰς πλειοτέρας οἰκίας ἦσαν πύργοι, καὶ ἄφθονα τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα.

3. Ἐκεῖθεν δὲ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο ἐκ δέκα παρασαγγῶν, μέχρις οὐ ὑπερέβησαν τὰς πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ. Ἐκεῖθεν δὲ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δεκαπέντε, καὶ ἔφθασαν εἰς τὸν Τηλεβόαν ποταμὸν. Καὶ ἦτο μὲν οὗτος ὅχι μέγας, ὠραῖος ὁμως· ἦσαν δὲ πολλαὶ κῶμαι περὶ τὸν ποταμὸν.

4. Ὁ δὲ τόπος οὗτος ἐκαλεῖτο δυτικῇ Ἀρμενία. Ἀρχῶν δὲ αὐτῆς ἦτο ὁ Τηρίβαζος, φίλος τοῦ βασιλέως·

οὗτος ὁσάκις παρευρίσκειτο εἰς τὴν Περσικὴν αὐλήν, αὐτὸς καὶ οὐχὶ ἄλλος, εἶχε τὴν τιμὴν νὰ βοηθῇ τὸν βασιλέα νὰ ἱππεύσῃ.

5. Οὗτος ἦλθεν ἔχων ἵππεις, καὶ προπέμψας διερμηνεῖς, εἶπεν, ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τῶν ἀρχόντων τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Οἱ δὲ στρατηγοὶ ἀπεφάσισαν νὰ τον ἀκούσωσι· καὶ πλησιάσαντες ἠρώτησαν αὐτόν, ἐνῶ πάντες ἤκουον, τί θέλει;

6. Ἐκεῖνος δὲ εἶπεν, ὅτι θέλει νὰ συνθηκολογήσωσιν, ὥστε μῆτε αὐτὸς γὰ βλάβη τοὺς Ἕλληνας, μῆτε ἐκεῖνοι νὰ καίωσι τὰς οἰκίας, ἀλλὰ νὰ λαμβάνωσιν ὅσα χρειάζονται πρὸς τροφήν. Ἐφάνησαν ταῦτα καλὰ εἰς τοὺς στρατηγούς, καὶ ἔκαμον σπονδὰς μὲ τοιοῦτους ὄρους.

7. Ἐκεῖθεν δὲ ἐπορεύθησαν διὰ τῆς πεδιάδος σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δεκαπέντε· καὶ ὁ Τηρίβαζος παρηκολούθει μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἕως δέκα σταδία μακρὰν, καὶ ἔφθασαν εἰς ἀνάκτορα καὶ κώμας περίξ πολλὰς, πλήρεις πολλῶν τῶν πρὸς τροφήν ἀναγκαίων.

8. Ἐνῶ δὲ οὗτοι ἦσαν ἐστρατοπεδευμένοι ἐκεῖ, πίπτει τὴν νύκτα χιὼν πολλή· καὶ τὸ πρῶτ' ἔκριναν καλὸν νὰ διαμοιράσωσι τὰ τάγματα καὶ τοὺς στρατηγούς εἰς τὰς κώμας, διότι δὲν ἔβλεπον οὐδένα πολέμιον, καὶ ἐνόμιζον, ὅτι εἶνε εἰς ἀσφάλειαν διὰ τὸ πλῆθος τῆς χιόνος.

9. Ἐκεῖ εἶχον ὅσα ἀγαθὰ εὐρίσκονται, ζῶα πρὸς θυσίαν, σῖτον, οἶνους παλαιούς εὐώδεις, σταφίδας καὶ ὄσπρια παντὸς εἶδους. Τινὲς δὲ ἐκ τῶν διεσκορπισμένων ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἔλεγον, ὅτι εἶδον στράτευμα, καὶ ὅτι τὴν νύκτα ἐφαίνοντο πολλὰ πυρὰ.

10. Ἐσκέφθησαν λοιπὸν οἱ στρατηγοί, ὅτι κίνδυνος εἶνε νὰ καταλύωσιν οἱ στρατιῶται ἐσκορπισμένοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ πρέπει νὰ συναθροίσωσι πάλιν τὸ στράτευμα.

Ἄπ' ἐκεῖ λοιπὸν συνηθροίσθησαν, καὶ διότι ἤρχιζε νὰ ἀνοίγῃ ὁ καιρὸς.

11. Ἐνῶ δὲ αὐτοὶ διενυκτέρευον ἐκεῖ, πίπτει χιών ἄπειρος, ὥστε ἐσκέπασε καὶ τὰ ὄπλα καὶ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἦσαν πλαγιασμένοι· καὶ τοὺς πόδας τῶν ζώων συνέσφιξεν, ὥστε πολὺν κόπον ἐδοκίμασαν νὰ τα ἀνεγείρωσιν. Διότι ἡ χιών, ἣτις εἶχε πέσει ἐπὶ τῶν κατακειμένων, ἦτο θερμὸν σκέπασμα, ἐὰν δὲν ἔρρεεν ἐκ τῶν πλευρῶν.

12. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ξενοφῶν ἐτόλμησε νὰ ἐγερθῆ γυμνὸς καὶ νὰ σχίξῃ ξύλα, πάραυτα καὶ ἄλλος ἠγέρθη καὶ λαβὼν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὴν ἀξίνην ἔσχιζε καὶ αὐτός. Ἐπειτα καὶ οἱ ἄλλοι σηκωθέντες ἤναπτον πῦρ καὶ ἐχρίοντο.

13. Διότι εὐρίσκετο ἐκεῖ πολὺ χρῆσμα, τὸ ὅποιον μετεχειρίζοντο ἀντὶ ἐλαίου, ἦτο δὲ τοῦτο ἐκ χοίρων καὶ σησάμου καὶ πικρῶν ἀμυγδάλων καὶ ῥητίνης, εὐρίσκετο δὲ καὶ μύρον κατεσκευασμένον ἐκ τούτων.

14. Μετὰ δὲ ταῦτα ἔκριναν πάλιν καλὸν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν, εἰς τὰς κώμας. Τότε λοιπὸν οἱ στρατιῶται μετὰ πολλῆς κραυγῆς καὶ χαρᾶς ἔτρεχον εἰς τὰς στέγας καὶ εἰς τὰς τροφάς· καὶ ὅσοι ὄτε πρότερον ἀνεχώρησαν, ἔκαυσαν τὰς οἰκίας ἐξ ἀνοησίας, ἐτιμωρήθησαν, διότι διῆλθον τὴν νύκτα τῶν κακῶς.

15. Ἐκεῖθεν ἔπεμψαν τὴν νύκτα Δημοκράτην τὸν Τημνίτην μετὰ στρατιωτῶν ἐπάνω εἰς τὰ ὄρη, ὅπου εἶπον οἱ διασκορπιζόμενοι, ὅτι ἔβλεπον τὰ πυρὰ. Διότι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἐφάνη καὶ ἄλλοτε ἀληθινός, καὶ ὅσα ἦσαν, διηγείτο, ὡς ἦσαν· καὶ ὅσα δὲν ἦσαν, ἔλεγεν, ὅτι τῶ ὄντι δὲν ἦσαν.

16. Πορευθεὶς δέ, εἶπεν, ὅτι τὰ μὲν πυρὰ δὲν εἶδεν, ἄνδρα δὲ συλλαβῶν φέροντα τόξον Περσικὸν καὶ φαρέτραν

καὶ σάγαριν, ὅποιαν φέρουσι καὶ οἱ Ἀμαζόνες, ὠδήγησεν αὐτὸν εἰς τὸ στρατεύμα.

17. Ἐρωτώμενος δὲ τίνος τόπου ἄνθρωπος εἶνε, ἔλεγεν, ὅτι «εἶνε Πέρσης, καὶ ὅτι πορεύεται ἀπὸ τοῦ στρατεύματος τοῦ Τηριβάζου, διὰ νὰ λάβῃ τροφάς.» Ἐκεῖνοι δὲ ἠρώτων αὐτόν, πόσον τὸ στρατεύμα κατὰ τὸ πλῆθος, καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν ἦτο συνηθροισμένον.

18. Οὗτος δὲ εἶπεν, ὅτι εἶνε ὁ Τηριβάζος ἔχων τὸν στρατὸν του καὶ μισθωτοὺς στρατιώτας Χάλυβας καὶ Ταούχους· ἔλεγε δὲ, ὅτι αὐτὸς ἔχει προετοιμασθῆ, ἵνα ἐν τῇ διαβάσει τοῦ ὄρους, εἰς τὰ στενά, ὅπου ἡ ὁδοιπορία εἰς αὐτὸν μόνον τὸν τόπον εἶνε δυνατή, ἐκεῖ νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

19. Ἀκούσαντες οἱ στρατηγοὶ ταῦτα, ἀπεφάσισαν νὰ συναθροίσωσι τὸ στρατεύμα· καὶ εὐθὺς ἀφήσαντες φύλακας καὶ Σοφαίνετον τὸν Στυμφάλιον στρατηγὸν τῶν μενόντων, ἐπορεύοντο, ἔχοντες ὁδηγὸν τὸν συλληθέντα ἄνθρωπον.

20. Ἀφοῦ δὲ διῆλθον τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων, οἱ πελτασταὶ προπορευόμενοι καὶ ἰδόντες τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, δὲν ἀνέμειναν τοὺς ὀπλίτας, ἀλλὰ κραυγάζαντες δυνατὰ ἔτρεχον κατὰ τοῦ στρατοπέδου.

21. Οἱ δὲ βάρβαροι ἀκούσαντες τὸν θόρυβον δὲν ἐστάθησαν, ἀλλ' ἔφευγον· καὶ ὅμως εἰς τὸ φεύγειν ἐφρονεύθησαν τινες ἐκ τῶν βαρβάρων καὶ ἵπποι συνελήφθησαν ἕως εἰκοσι, καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ Τηριβάζου ἐκυριεύθη καὶ ἐντὸς αὐτῆς κλῖναι μὲ ἀργυροῦς πόδας καὶ ποτήρια καὶ οἱ λέγοντες ὅτι εἶνε ἀρτοποιοὶ καὶ οἰνοχόοι.

22. Ἀφοῦ δὲ ἐπληροφορήθησαν ταῦτα οἱ στρατηγοὶ τῶν ὀπλιτῶν, ἔκριναν καλὸν νὰ ὑπάγωσι τάχιστα εἰς τὸ ἰδικόν των στρατόπεδον, μήπως ὀρμήσωσιν οἱ πολέμιοι κατὰ τῶν ἐγκαταλελειμμένων. Καὶ εὐθὺς ἀνακαλέσαντες

ὀπίσω τοὺς στρατιώτας των διὰ τῆς σάλπιγγος, ἀνεχώρησαν καὶ ἦλθον αὐθημερὸν εἰς τὸ στρατόπεδον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

1. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν ἀπεφάσισαν νὰ κινήσωσιν, ὅσον ἠδύνατο τάχιστα, πρὶν συναχθῆ ἄλλο πάλιν τὸ στρατεύμα τῶν πολεμίων καὶ προκαταλάβωσι τὰ στενά. Συνάθροισαντες δ' εὐθὺς τὰ πράγματα τῶν, ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς ἔχοντες ὄδηγους πολλούς· καὶ αὐθημερὸν διελθόντες τὴν κορυφὴν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὁ Τηρίβαζος ἐμελλε νὰ ἐπιτιθῆται κατ' αὐτῶν, ἐστρατοπέδευσαν.

2. Ἐκεῖθεν ἐπορεύθησαν τρεῖς ἐρήμους σταθμούς, παρασάγγας δέκα πέντε, καὶ ἦλθον εἰς τὸν Εὐφράτην ποταμόν, καὶ διέβαινον αὐτὸν βρεχόμενοι μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ. Ἐλέγετο δὲ ὅτι καὶ αἱ πηγαὶ τοῦ δὲν ἦσαν μακράν.

3. Ἐκεῖθεν ἐπορεύοντο διὰ πεδιάδος κεκαλυμμένης ὑπὸ πολλῆς χιόνος σταθμούς τρεῖς, παρασάγγας δέκα. Ὁ δὲ τρίτος σταθμὸς ἔγεινεν ἐπικίνδυνος, διότι ἄνεμος βορρᾶς ἔπνεε κατὰ πρόσωπον, κατακαίων ὅλως διόλου τὰ πάντα, καὶ παγόνων τοὺς ἀνθρώπους.

4. Τότε λοιπὸν μάντις τις εἶπε νὰ προσφέρωσι θυσίαν εἰς τὸν ἄνεμον· καὶ προσέφεραν· καὶ πάντες εἶδον φανερώς, ὅτι ἔπαυσεν ὁ βαρὺς ἄνεμος. Ἦτο δὲ τὸ βάθος τῆς χιόνος ὀργυρία· ὥστε καὶ πολλὰ ζῶα καὶ αἰχμάλωτοι ἀπολέσθησαν καὶ ἐκ τῶν στρατιωτῶν ἕως τριάκοντα.

5. Διῆλθον δὲ τὴν νύκτα καιόντες πῦρ· διότι ἦσαν ξύλα πολλὰ εἰς τὸν σταθμόν· ὅσοι ὁμως ἔφθασαν ἀργά, ξύλα δὲν εἶχον. Ἄλλ' ὅσοι ἦλθον πρότερον καὶ ἀνήψαν πῦρ, δὲν ἐδέχοντο πλησίον εἰς τὸ πῦρ τοὺς ἐλθόντας

βραδύτερον, ἐὰν δὲν ἔδιδον εἰς αὐτοὺς ἄρτον, ἢ ἄλλο τι φαγώσιμον, τὸ ὅποιον εἶχον.

6. Τότε λοιπὸν διένεμον πρὸς ἀλλήλους ἐξ ὧσων εἶχεν ἕκαστος. Ὅπου δὲ τὸ πῦρ ἐκαίετο, διελύετο ἡ χιών καὶ ἐγίνοντο λάκκοι μεγάλοι ἕως κάτω εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐκ τούτου ἠδύνατο πᾶς τις νὰ μετρῇ τὸ βάθος τῆς χιόνος.

7. Ἐκεῖθεν δὲ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν, ὅλην, ἐπορεύοντο διὰ τῆς χιόνος καὶ πολλοὶ στρατιῶται ἔπασχον ἐκ πόνου τοῦ στομάχου ἕνεκα τῆς πείνης. Ξενοφῶν δὲ ὀπισθοφυλακῶν καὶ βλέπων, ὅτι ἐπιπτον οἱ στρατιῶται, δὲν ἤξευρεν, ἐκ τίνος πάθους ἔπασχον.

8. Ἐπειδὴ δὲ τις ἐκ τῶν ἐχόντων πεῖραν τοῦ πράγματος ἔλεγεν εἰς αὐτόν, ὅτι σαφῶς ἐκ πείνης πάσχουσι, καὶ ὅτι ἂν φάγωσιν τι θέλουσιν ἐγερθῆ, περιήρχετο εἰς τὰ φορτωμένα κτήνη, καὶ ὅπου εὔρισκέ τι φαγώσιμον, τὸ διένεμεν αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς τοὺς πλησίον αὐτοῦ ὄντας, ἔπεμψε δὲ καὶ ἄλλους δυναμένους νὰ τρέχωσιν, ἵνα δώσωσι τοῦτο εἰς τοὺς μακρὰν πάσχοντας· ὅτε δὲ ἔτρωγόν τι, ἠγείροντο καὶ ἐπορεύοντο.

9. Ὅτε δὲ ἐπροχώρουν, φθάνει εἰς κώμην ὁ Χειρίσοφος, ἅμα ἤρχιζε τὸ σκότος τῆς νυκτός, καὶ εὔρισκει γυναῖκας καὶ κόρας ὑδροφορούσας ἐκ τῆς κώμης πλησίον εἰς τὴν βρύσιν ἔμπροσθεν τοῦ φρουρίου.

10. Αὗται ἠρώτων αὐτούς, τί ἄνθρωποι εἶνε; Καὶ ὁ ἔρμηνεύς εἶπε Περσισί, «ὅτι στέλλονται παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς τὸν σατράπην.» Αὗται δὲ ἀπεκρίθησαν ὅτι δὲν εἶνε ἐκεῖ, ἀλλ' ἀπέχει ἕνα παρασάγγην. Ἐκεῖνοι δέ, ἐπειδὴ ἦτον ἀργά, ἔρχονται πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς κώμης εἰς τὸ φρούριον μετὰ τῶν ὑδροφόρων γυναικῶν.

11. Ὁ μὲν λοιπὸν Χειρίσοφος καὶ ὅσοι ἐδυνήθησαν ἐκ τοῦ στρατεύματος, ἔμειναν αὐτοῦ, ἐκ δὲ τῶν στρατιωτῶν

οὐ μὴ δυνάμενοι νὰ τελειώσωσι τὴν ὁδόν, ἐξενύκτισαν νηστικοὶ καὶ χωρὶς πῦρ· καὶ ἐκεῖ ἀπέθανόν τινες ἐκ τῶν στρατιωτῶν.

12. Ἦκολούθουν δὲ καὶ μερικοὶ ἐκ τῶν πολεμίων σωρευμένοι, καὶ ἤρπαζον ὅσα ζῶα δὲν ἠδύναντο νὰ περιπατήσωσι, καὶ ἐμάχοντο πρὸς ἀλλήλους περὶ αὐτῶν. Ἔμενον δὲ ὀπίσω καὶ ὅσοι στρατιῶται εἶχον ἀπολέσει τὴν ὄρασιν ἕνεκα τῆς χιόνος, καὶ ἐκεῖνοι ὅσων εἶχον παγώσει ἐκ τοῦ ψύχους οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν των.

13. Ἦτο ὅμως βοήθημα προφυλακτικὸν τῶν ὀφθαλμῶν κατὰ τῆς χιόνος, ἂν τις ἐπορεύετο ἔχων πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μέλαν τι πράγμα· προφυλακτικὸν δὲ καὶ τῶν ποδῶν, ἐάν τις ἐκινεῖτο πάντοτε καὶ ποτὲ νὰ μὴ μένη ἤσυχος καὶ νὰ ἐκβάλλῃ τὴν νύκτα τὰ ὑποδήματά του.

14. Ὅσοι δὲ ἐκοιμῶντο φοροῦντες τὰ ὑποδήματά των, εἰσῆρχοντο τὰ λωρία, εἰς τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ ἐπάγωνον πέριξ τὰ ὑποδήματα· διότι, ἐπειδὴ εἶχον καταστραφῆ τὰ παλαιὰ των ὑποδήματα, κατεσκεύασαν καρβατίνας ἐκ τοῦ δέρματος τῶν νεογδάρτων βοῶν.

15. Διὰ τὰς τοιαύτας λοιπὸν ἀνάγκας ἔμενον ὀπίσω τινὲς ἐκ τῶν στρατιωτῶν· καὶ ἰδόντες τόπον, ὅστις ἐφαίνετο μέλας, διότι εἶχε λείψει ἐκεῖ ἡ χιών, συνεπέρανον, ὅτι αὕτη εἶχε διαλυθῆ. Καὶ εἶχε διαλυθῆ ἕνεκα μιᾶς βρύσεως, ἡ ὁποία ἦτον ἐκεῖ πλησίον εἰς τὴν κοιλάδα ἐκβάλλουσα ἀτμούς. Ἐκεῖ παραμερίσαντες ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐκάθηντο καὶ ἠρνοῦντο νὰ προχωρήσωσι.

16. Ὁ δὲ Ξενοφῶν μετὰ στρατιωτῶν τῆς ὀπισθοφυλακῆς, καθὼς ἐπληροφόρηθη τοῦτο, παρεκάλει αὐτοὺς παντοιοτρόπως νὰ μὴ μένωσιν ὀπίσω, λέγων, ὅτι ἔρχονται κατόπιν αὐτῶν πολλοὶ πολέμιοι συσωρευμένοι, καὶ

τελευταῖον ἡγανάκτει. Ἐκεῖνοι δὲ ἔλεγον εἰς αὐτὸν νὰ τοὺς σφάξῃ· διότι δὲν ἠδύναντο νὰ προχωρήσωσι.

17. Τότε ἐφάνη κάλλιστον εἰς αὐτοὺς νὰ ἐκφοβίσωσι τοὺς ἀκολουθοῦντας πολεμίους, διὰ νὰ μὴ ἐπιπίπτωσιν, εἰ δυνατόν, κατὰ τῶν ἀσθενῶν καὶ ἀδυνάτων. Καὶ ἦτον ἤδη σκότος, οἱ δὲ ἐχθροὶ ἐπλησίαζον μὲ πολὺν θόρυβον, διαφερόμενοι δι' ὅσα εἶχον λάβει.

18. Τότε λοιπὸν οἱ μὲν ὀπισθοφύλακες, διότι ἦσαν ὑγιεῖς, σηκωθέντες ἔτρεξαν κατὰ τῶν πολεμιῶν· οἱ δὲ ἄρρωστοι κράξαντες ὅσον ἠδύναντο μεγαλοφώνως, ἔκρουσαν τὰ δόρατα ἐπὶ τῶν ἀσπίδων· οἱ δὲ πολέμιοι φοβηθέντες ἐρρίφθησαν κατὰ τῆς χιόνος εἰς τὴν κοιλάδα, καὶ οὐδεὶς πλέον ἠκούσθη.

19. Καὶ ὁ μὲν Ξενοφῶν καὶ οἱ στρατιῶται, οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, εἰπόντες εἰς τοὺς ἀσθενεῖς, ὅτι θὰ ἔλθωσι τὴν ἐπαύριόν τινες, ἵνα ἴδωσιν αὐτούς, ἐπροχώρουν· πρὶν δὲ διέλθωσι τέσσαρα στάδια, ἀπαντῶσιν εἰς τὴν ὁδὸν τοὺς στρατιώτας ἀναπαυομένους ἐπὶ τῆς χιόνος καὶ σκεπασμένους, καὶ οὐδεμία ἦτο φυλακή· καὶ παρεκίνουν αὐτοὺς νὰ ἐγερθῶσιν.

20. Ἐκεῖνοι δὲ ἔλεγον, ὅτι οἱ ἔμπροσθεν δὲν ὑπεχώρουν. Ἄλλ' ὁ Ξενοφῶν μόνος προχωρῶν καὶ στέλλων τοὺς ἰσχυροτάτους ἐκ τῶν πελταστῶν παρήγγειλε νὰ παρατηρήσωσι, τί εἶνε τὸ ἐμπόδιον; ἐκεῖνοι δὲ ἀνήγγειλον, ὅτι ὄλον τὸ στράτευμα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀνεπαύετο.

21. Τότε καὶ οἱ περὶ τὸν Ξενοφῶντα κατέλυσαν αὐτοῦ ἄνευ πυρὸς καὶ ἄδειπνοι, τοποθετήσαντες φύλακας, ὁποίους ἠδύναντο. Ἀφοῦ δὲ ἤρχιζεν ἡ ἡμέρα, ὁ μὲν Ξενοφῶν πέμψας πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς τοὺς νεωτάτους, παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς νὰ τοὺς ἐγείρωσι καὶ ἀναγκάζωσι νὰ προχωρῶσιν.

22. Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ πέμπει ὁ Χειρίσοφος

τινας ἐκ τῶν ἐν τῇ κώμῃ στρατιωτῶν του, ἵνα μάθωσι, τί ἀπέγειναν οἱ τελευταῖοι στρατιῶται. Καὶ οὗτοι ἐχάρησαν, ὅταν τοὺς εἶδον, καὶ τοὺς μὲν ἀσθενεῖς παρέδωσαν εἰς αὐτούς, ἵνα τοὺς φέρωσιν εἰς τὸ στρατόπεδον, αὐτοὶ δὲ ἐπορεύοντο· καὶ πρὶν ἢ διέλθωσιν εἴκοσι στάδια, ἔφθασαν εἰς τὴν κώμην, ὅπου κατέλυεν ὁ Χειρίσοφος.

23. Ὅτε δὲ συνητήθησαν, ἔκριναν, ὅτι εἶνε ἀσφαλὲς νὰ μείνωσιν αἱ τάξεις εἰς τὸ χωρίον. Καὶ ὁ μὲν Χειρίσοφος ἔμεινεν αὐτοῦ, οἱ δὲ ἄλλοι μοιράσαντες διὰ κλήρου πρὸς ἀλλήλους τὰ χωρία, τὰ ὅποια ἔβλεπον, ἐπορεύοντο ἕκαστος, ἵνα λάβῃ τὴν θέσιν του.

24. Τότε λοιπὸν Πολυκράτης ὁ Ἀθηναῖος λοχαγὸς παρεκάλεσε τὸν Ξενοφῶντα νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ νὰ πράξῃ τι καὶ λαβὼν τοὺς εὐζώνους, τρέχων εἰς τὴν κώμην, ἣ ὅποια ἔλαχεν εἰς τὸν Ξενοφῶντα, εὐρίσκει πάντας τοὺς κατοίκους τῆς κώμης ἐντὸς καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῆς, καὶ δεκαεπτὰ πώλους, οἱ ὅποιοι ἐτρέφοντο ὡς φόρος εἰς τὸν βασιλέα, καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ κωμάρχου πρὸ ἐννέα ἡμερῶν ὑπανδρευμένην· ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς ὑπῆγε νὰ κυνηγήσῃ λαγούς, καὶ δὲν συνελήφθη ἐντὸς τῶν κωμῶν.

25. Αἱ δὲ οἰκίαι ἦσαν κατώγειοι, ἔχουσαι μὲν τὴν εἴσοδον ὁμοίαν πρὸς στόμα, ὡς φρέατος, κάτω δὲ ἦσαν εὐρύχωροι· αἱ δὲ εἰσοδοὶ εἰς μὲν τὰ κτήνη ἦσαν ἐσκαμμένα, ἀλλ' οἱ ἀνθρώποι κατέβαινον διὰ κλιμάκων. Ἐντὸς δὲ τῶν οἰκιῶν ἦσαν αἶγες, πρόβατα, βόες, ὕρνιθες καὶ τὰ μικρά των· πάντα δὲ τὰ κτήνη ἐτρέφοντο ἐκεῖ μὲ ζῆρὸν χόρτον.

26. Ἦσαν πρὸς τούτοις καὶ σῖτοι καὶ κριθαὶ καὶ ὄσπρια καὶ οἶνοι κριθῖνοι ἐντὸς κρατήρων. Τὰ δὲ ἀγγεῖα ἦσαν πλήρη κριθῆς μέχρι τῶν χειλέων, εὐρίσκοντο δὲ καὶ

ζαχαροκάλαμα, ἄλλα μὲν μεγάλα, ἄλλα δὲ μικρὰ χωρὶς κόμβους.

27. Καὶ ταῦτα, ὅτε τις ἐδίψα, τὰ ἐλάμβανε καὶ τὰ ἐβύζανεν εἰς τὸ στόμα· ἦτο δὲ ὁ ζωμὸς αὐτῶν παρὰ πολὺ δυνατός, ἐὰν δὲν ἔχυνέ τις ἐντὸς αὐτῶν ὕδωρ διὰ νὰ τον συγκεράσῃ· ἦτο δὲ πολὺ νόστιμον ποτὸν εἰς τὸν ὅστις ἤθελε τὸ συνηθίσει.

28. Ὁ δὲ Ξενοφῶν ἐκάλεσεν εἰς τὸ δεῖπνον τὸν ἀρχηγὸν τοῦ χωρίου τούτου, καὶ τῷ εἶπε νὰ μὴ φοβῆται, διότι οὔτε τῶν τέκνων του θέλει στερηθῆ, ἄλλὰ καὶ τὴν οἰκίαν του πρὸς ἀνταμοιβήν, ἀφοῦ τὴν γεμίσωσι ἐξ ὄλων τῶν πρὸς τροφήν ἀναγκαίων· τότε θέλουσιν ἀναχωρήσει, ἐὰν φανερώσῃ καλόν τι εἰς τὸ στράτευμα, ἕως οὗ μεταβῶσιν εἰς ἄλλον τόπον.

29. Καὶ ἐκεῖνος ὑπεσχέθη ταῦτα· καὶ διὰ νὰ περιποιηθῆ αὐτούς, ἐφάνέρωσε ποῦ ἦτο χωμένος ὁ οἶνος. Ἐκείνην λοιπὸν τὴν νύκτα καταλύσαντες οὕτως εἰς τὰς κώμας πάντες οἱ στρατιῶται ἐκοιμήθησαν ἔχοντες πάντα τὰ ἀναγκαῖα, καὶ εἰς φύλαξιν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν τὸν κωμάρχην καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ.

30. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν ὁ Ξενοφῶν λαβὼν τὸν κωμάρχην ἐπορεύετο εἰς τὸν Χειρίσοφον· ἐξ ὁποίας δὲ κώμης διήρχετο, ἐπεσκέπτετο τοὺς ἐν ταῖς κώμας καὶ εὔρισκεν αὐτοὺς πανταχοῦ εἰς εὐωχίας καὶ εὐθυμίας· καὶ οὐδαμοῦ ἄφινον αὐτοὺς νὰ ἀπέλθωσι, χωρὶς νὰ παραθέσωσιν εἰς αὐτοὺς πρόγευμα.

31. Πανταχοῦ δὲ παρέθετον εἰς τὴν αὐτὴν τράπεζαν κρέατα ἀρνίων, ἐριφίων, χοίρων, μοσχαρίων καὶ ὀρνιθίων καὶ ἄρτους πολλοὺς κατεσκευασμένους ἄλλους μὲν ἐκ σίτου, ἄλλους δὲ ἐκ κριθῆς.

32. Ὅσάκις δὲ τις θέλων νὰ περιποιηθῆ τινα ἔπινεν εἰς

ὕγειαν του, τὸν ἔσυρεν εἰς τὸν κρατῆρα, ἐξ οὗ ἔπρεπεν, ἀφοῦ σκύψη, νὰ πίνη ῥοφῶν, καθὼς βοῦς. Καὶ πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ χωρίου ἐπέτρεψαν νὰ λαμβάνη ὅ,τι ἤθελεν· ἐκεῖνος ὅμως τίποτε ἄλλο δὲν ἐδέχετο, ἐλάμβανεν ὅμως μεθ' ἑαυτοῦ, ὅπου ἔβλεπε συγγενῆ του τινά.

33. Ἀφοῦ δὲ ἦλθον εἰς τὸν Χειρίσοπον, εὔρον αὐτὸν καὶ τοὺς στρατιώτας ἐντὸς τῶν οἰκιῶν ἐστεφανωμένους μὲ ξηρὸν χόρτον, καὶ ὑπηρετουμένους ὑπὸ Ἀρμενίων παιδῶν, ἐνδεδυμένων τὰς βαρβαρικὰς τῶν στολὰς· πρὸς δὲ τοὺς παῖδας ἐδίδον νὰ ἐννοήσωσι διὰ σημείων, τί ἔπρεπε νὰ πράττωσι.

34. Μετὰ δὲ τὰς ἀμοιβαίας φιλοφροσύνας ὁ Χειρίσοφος καὶ ὁ Ξενοφῶν, ἠρώτων διὰ τοῦ διερμηνέως τοῦ ὀμιλοῦντος Περσικὰ κοινῶς τὸν κωμάρχην, τίς χώρα εἶνε αὕτη· οὗτος δὲ ἔλεγεν, ὅτι εἶνε Ἀρμενία. Καὶ πάλιν ἠρώτων, χάριν τίνος τρέφονται οἱ ἵπποι; ἐκεῖνος δὲ εἶπεν· ὅτι εἶνε φόρος εἰς τὸν βασιλέα· ἔλεγε δὲ πρὸς τούτους ὅτι ἡ πλησίον χώρα εἶνε τῶν Χαλύβων καὶ ἐδείκνυε τὴν ὁδὸν ποῦ εἶνε.

35. Καὶ αὐτὸν μὲν ὁ Ξενοφῶν ἔφερεν ὀπίσω εἰς τοὺς συγγενεῖς του, καὶ δίδει εἰς αὐτὸν τὸν γεροντικὸν ἵππον, τὸν ὁποῖον εἶχε λάβει, ἀφοῦ τὸν θρέψη, νὰ τὸν θυσιάσῃ, διότι ἤκουεν, ὅτι αὐτὸς εἶνε ἱερόν τοῦ Ἥλιου, φοβούμενος, μήπως τοῦ ἀποθάνῃ· διότι εἶχε κακοπάθει ὑπὸ τῆς ὁδοιπορίας, αὐτὸς δὲ ἔλαβεν ἓνα ἐκ τῶν πῶλων, δούς εἰς ἕκαστον τῶν ἄλλων στρατηγὸν καὶ λοχαγὸν ἀνὰ ἓνα.

36. Τῆς χώρας δὲ ταύτης οἱ ἵπποι ἦσαν μὲν μικρότεροι τῶν Περσικῶν, πολὺ ὅμως ὀρμητικώτεροι. Τότε λοιπὸν ὁ κωμάρχης ἐδίδαξε νὰ τυλίσῃσι πέριξ τῶν ποδῶν τῶν ἵππων καὶ τῶν ἄλλων ζώων σακκία, ὅταν βαδίζωσι διὰ τῆς χιόνος· διότι χωρὶς τῶν σάκκων ἐχώνοντο μέχρι τῆς κοιλίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

1. Ἀφοῦ δὲ ἦλθεν ἡ ὀγδόη ἡμέρα τῆς ἐκεῖ διατριβῆς των, ὁ Ξενοφῶν παραδίδει τὸν κωμάρχην πρὸς τὸν Χειρίσοφον, ὡς ὀδηγὸν τῆς ὁδοῦ, καὶ τοὺς οἰκιακοὺς του ἀφῆκεν ἐλευθέρους, πλὴν τοῦ υἱοῦ, ὅστις ἦτο εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἡβικῆς ἡλικίας. Τοῦτον παρέδωκεν εἰς τὸν Ἐπισθένην τὸν Ἀμφιπολίτην, ἵνα τον φυλάττη, ὥστε, ἂν φανῆ καλὸς ὀδηγὸς ὁ πατήρ, νὰ λάβῃ αὐτὸν μεθ' ἑαυτοῦ καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ ὀπίσω εἰς τὴν κώμην του. Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ τοῦ κωμάρχου μετέφερον οἱ Ἕλληνες ὅσα ἠδυνήθησαν λάφυρα, καὶ συνάξαντες τὰ σκεύη των ἐπορεύοντο.

2. Προηγεῖτο δὲ αὐτῶν ὁ κωμάρχης διὰ τῆς χιόνος λελυμένος· καὶ ἦσαν ἤδη εἰς τὸν τρίτον σταθμὸν, ὅτε ὁ Χειρίσοφος ὠργίσθη κατ' αὐτοῦ, διότι δὲν ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς κώμας. Οὗτος δὲ ἔλεγεν, ὅτι δὲν ὑπάρχουσι τοιαῦται εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον· ὁ δὲ Χειρίσοφος ἔδειρεν αὐτόν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἔδεσεν.

3. Ἐνεκα δὲ τούτου ἐκεῖνος δραπετεύσας τὴν νύκτα, ἔφυγεν ἀφήσας τὸν υἱὸν του. Τοῦτο λοιπὸν μόνον ἔγειεν αἰτία διαφορᾶς εἰς τὴν ὁδοιπορίαν μεταξὺ Χειρισόφου καὶ Ξενοφώντος, ὅτι δηλαδὴ κακομεταχειρίσθη τὸν ὀδηγὸν καὶ δὲν ἐφρόντισε νὰ φυλάξῃ αὐτόν. Ὁ δὲ Ἐπισθένης ἠγάπησε τὸν παῖδα καὶ κομίσας αὐτόν εἰς τὴν οἰκίαν του, τὸν μετεχειρίζετο ὡς πιστότατον.

4. Μετὰ ταῦτα ἐπορεύθησαν σταθμοὺς ἑπτὰ, ἀνὰ πέντε παρασάγγας καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ ἔφθασαν εἰς τὸν Φᾶσιν ποταμὸν, ἔχοντα πλάτος ἐνὸς πλέθρου.

5. Ἐκεῖθεν ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο παρασάγγας

δέκα, καὶ κατὰ τὴν μετάβασίν των ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους εἰς τὴν πεδιάδα, τοὺς ἀπήντησαν Χάλυβες, Τάχοι καὶ Φασιανοί.

6. Ὁ δὲ Χειρίσοφος, ἀφοῦ εἶδε τοὺς ἐχθροὺς ἐπὶ τῆς κορυφῆς, ἔπαυσε νὰ βαδίζῃ, ἀπέχων ἕως τριάκοντα στάδια, διὰ νὰ μὴ πλησιάσῃ εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἔχων τὸν στρατὸν κατὰ μῆκος παρατεταγμένον· παρήγγειλε δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νὰ φέρωσι τοὺς λόχους ἐμπρός, ὥστε τὸ στρατεῦμα νὰ παραταχθῇ εἰς φάλαγγα.

7. Ἀφοῦ δὲ ἦλθον οἱ ὀπισθοφυλάκες, συνεκάλεσε τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς καὶ ὠμίλησεν εἰς αὐτοὺς τοιοῦτοτρόπως· οἱ μὲν πολέμιοι, καθὼς βλέπετε, κατέχουσι τὰς κορυφὰς τοῦ ὄρους· ὦρα λοιπὸν εἶνε νὰ σκεφθῶμεν, πῶς νὰ πολεμήσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν κάλλιστα.

8. Εἰς ἐμὲ λοιπὸν φαίνεται καλὸν νὰ παραγγείλωμεν εἰς τοὺς στρατιώτας νὰ προγευματίσωσιν, ἡμεῖς δὲ νὰ σκεφθῶμεν, ἂν συμφέρῃ σήμερον ἢ αὔριον νὰ διέλθωμεν τὸ ὄρος.

9. Εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον, φαίνεται καλὸν, εἶπεν ὁ Κλεάνωρ, ἀφοῦ τάχιστα προγευματίσωμεν, πρέπει ἀφοῦ ὀπλισθῶμεν, ὅσον τὸ δυνατόν τάχιστα νὰ κινήσωμεν κατὰ τῶν πολεμίων. Διότι ἂν χρονοτριβήσωμεν σήμερον, οἱ πολέμιοι, οἱ ὅποιοι τῶρα μᾶς βλέπουσι, θέλουσι γίνοιαι θαραλεώτεροι· καὶ ὅταν οὗτοι λάθωσι θάρρος, ἐπόμενον εἶνε νὰ προστεθῶσιν εἰς αὐτοὺς καὶ ἄλλοι περισσότεροι.

10. Μετὰ τοῦτον ὁ Ξενοφῶν εἶπεν, «ἐγὼ δὲ ἔχω τοιαύτην γνώμην· ἐὰν δηλαδὴ εἶνε ἀνάγκη νὰ συγκροτήσωμεν μάχην, εἰς τοῦτο πρέπει νὰ προετοιμασθῶμεν, κατὰ τίνα τρόπον νὰ πολεμήσωμεν καὶ νικήσωμεν· ἐὰν ὅμως θέλωμεν νὰ διέλθωμεν ὅσον τὸ δυνατόν εὐκολώτερον, περὶ τούτου μοὶ φαίνεται καλὸν, ὅτι πρέπει νὰ

σκεπτόμεθα, πῶς δηλαδή νὰ λάβωμεν ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερα τραύματα, καὶ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγωτέρους ἄνδρας νὰ ἀπολέσωμεν.

11. »Τὸ μὲν λοιπὸν ὄρος, τὸ ὁποῖον βλέπομεν, ἔχει ἕκτασιν περισσοτέραν τῶν ἐξήκοντα σταδίων, ἄνδρες ὅμως εἰς οὐδὲν ἄλλο μέρος αὐτοῦ φανερά φυλάττουσιν, ἢ εἰς ταύτην τὴν ὁδόν. Πολὺ λοιπὸν καλλίτερον νὰ προσπαθήσωμεν νὰ κυριεύσωμεν κρυφίως ἓν μέρος τοῦ ἀφυλάκτου τούτου ὄρους, καὶ νὰ προλάβωμεν τοὺς πολεμίους, ἂν ἦνε δυνατόν, ἢ νὰ προσβάλλωμεν ἰσχυρὰς θέσεις καὶ νὰ πολεμήσωμεν κατ' ἀνδρῶν προητοιμασμένων εἰς μάχην.

12. »Διότι πολὺ εὐκολώτερον εἶνε νὰ ἀναβαίνωμεν ἀνήφορον χωρὶς μάχην, παρὰ νὰ περιπατῶμεν εἰς τόπον ὀμαλὸν ἔχοντες ἐχθροὺς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν· καὶ τὴν νύκτα ἄνευ μάχης καλλίτερον δύναται τις νὰ βλέπῃ τὰ πρὸ ποδῶν κείμενα, ἢ τὴν ἡμέραν μαχόμενος· καὶ ἡ τραχεῖα εἰς τοὺς πόδας ὁδὸς εἶνε εὐκολωτέρα εἰς τοὺς ἄνευ μάχης πορευομένους, ἢ ἡ ὀμαλή, ὅταν οἱ διερχόμενοι αὐτὴν κτυπῶνται εἰς τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τῶν πολεμίων.

13. »Καὶ δὲν μοὶ φαίνεται ἀδύνατον νὰ κυριεύσωμεν κρυφίως μέρος τι τοῦ ὄρους· διότι δυνάμεθα νὰ πορευθῶμεν ἐν καιρῷ νυκτός, ἵνα μὴ μας βλέπωσι, καὶ νὰ ὑπάγωμεν τόσοι, ὥστε νὰ μὴ μας ἐννοήσωσι. Καὶ μοὶ φαίνεται, ὅτι ἂν προσποιούμεθα, ὅτι σκοπεύομεν νὰ προσβάλλωμεν ἐντεῦθεν, θέλομεν εὐρεῖ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ὄρους ἀπροφυλακτώτερον, διότι πρέπει αὐτοῦ μάλιστα νὰ μείνωσιν οἱ ἐχθροὶ συσσωματωμένοι.

14. » Ἄλλὰ πρὸς τί ὀμιλῶ ἐγὼ περὶ κλοπῆς, ὅταν ἀκούω, ὅτι ὑμεῖς οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὦ Χειρίσσοφ, ὅσοι εἴσθε ἐκ τῶν ὀμοτίμων, εὐθύς ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας

γυμνάζεσθε εἰς τὴν κλοπὴν καὶ δὲν εἶνε αἰσχροὺς, ἀλλὰ καλὸν νὰ κλέπτητε, ὅσα δὲν ἐμποδίζει ὁ νόμος.

15. » Ἴνα δὲ κλέπτητε μετὰ καλῆς ἐκβάσεως καὶ προσπαθῆτε νὰ ἐξαπατᾶτε, εἶνε ὑπὸ τοῦ νόμου διαταγμένον, ἐὰν συλληφθῆτε ἐπ' αὐτοφώρῳ, νὰ ξυλίζησθε. Τώρα λοιπὸν καλὴ εὐκαιρία εἶνε νὰ δείξῃς τὴν προκοπὴν σου, καὶ νὰ προφυλάξῃς νὰ μὴ συλληφθῶμεν, ὅτι ἐπιχειροῦμεν νὰ κυριεύσωμεν μέρος τι τοῦ ὄρους, διὰ νὰ μὴ λάβωμεν πληγὰς.»

16. « Ἄλλ' ἐν τούτοις καὶ ἐγὼ ἀκούω, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος, ὅτι ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι εἶσθε ἐπιτήδαιοι εἰς τὸ κλέπτειν τὰ δημόσια χρήματα, καὶ μ' ὄλον ὅτι εἶνε βαρὺς ὁ κίνδυνος εἰς τὸν κλέπτην, καὶ μάλιστα οἱ ἄριστοι κρινονται μεταξὺ ὑμῶν ἄξιοι νὰ ἀρχωσιν· ὥστε ὦρα εἶνε καὶ εἰς σὲ νὰ δείξῃς τὴν ἐκπαίδευσίν σου.»

17. « Ἐγὼ λοιπὸν, εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, εἶμαι ἔτοιμος μετὰ τῶν ὀπισθοφυλάκων, ἀφοῦ δειπνήσωμεν νὰ πορευθῶ, ὅπως προκαταλάβω τὸ ὄρος. Ἐγὼ δὲ καὶ ὀδηγούς· διότι οἱ γυμνῆται ἐνεδρεύσαντες, συνέλαβόν τινες τῶν ἀκολουθούντων ἡμᾶς κλεπτῶν. Παρὰ τούτων δὲ πληροφοροῦμαι, ὅτι τὸ ὄρος δὲν εἶνε δυσανάβατον, ἀλλὰ βόσκουσιν ἐκεῖ ἐπ' αὐτοῦ καὶ αἶγες καὶ βόες· ὥστε, ἐὰν ἄπαξ καταλάβωμεν μέρος τι τοῦ ὄρους, θέλουσι δυνηθῆ καὶ τὰ κτήνη νὰ ἀναβῶσιν.

18. » Ἐλπίζω δέ, ὅτι οὔτε οἱ πολέμιοι θέλουσι μείνει πλέον, ἀφοῦ ἴδωσιν ἡμᾶς ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὁμοίως· διότι οὔτε θέλουσι τώρα νὰ καταβῶσιν ἐνταῦθα, ὅπου ἡμεῖς εἴμεθα.»

19. Ὁ δὲ Χειρίσοφος εἶπε, « καὶ τίς ἡ χρεία νὰ ὑπάγῃς σὺ καὶ νὰ ἀφήσῃς τὴν ὀπισθοφυλακὴν; Πέμψον ἄλλους, ἐὰν δὲν εὐρεθῶσί τινες, θέλοντες νὰ ὑπάγωσιν ἀφ' ἑαυτῶν.»

20. Τότε ἔρχεται Ἀριστώνυμος ὁ Μιθυδριεύς μεθ' ὀπλιτῶν καὶ Ἀριστέας ὁ Χίος μετὰ γυμνητῶν καὶ Νικόμαχος Οἰταῖος μετὰ γυμνητῶν, καὶ συνεφώνησαν νὰ ἀνάψωσι πολλὰ πυρὰ ὡς σύνθημα, ὅταν καταλάβωσι τὰς κορυφὰς τοῦ ὄρους.

21. Ἀφοῦ δὲ συνεφώνησαν εἰς τὸ σύνθημα τοῦτο, ἐγευμάτισαν, καὶ μετὰ τὸ γεῦμα ὠδήγησεν ὁ Χειρίσοφος ἐμπρὸς πρὸς τοὺς πολεμίους τὸ στρατεύμα ἕως δέκα σταδίων, ἵνα γείνη ὅσον τὸ δυνατόν φανερόν, ὅτι πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἔχει σκοπὸν νὰ προσβάλῃ αὐτούς.

22. Ἀφοῦ δὲ ἐδείπνησαν, καὶ ἐπῆλθε νύξ, οἱ μὲν διωρισμένοι ἀπῆλθον καὶ καταλαμβάνουσι τὸ ὄρος· οἱ δὲ ἄλλοι αὐτοῦ ἀνεπαύοντο. Καὶ οἱ πολέμιοι, ἀφοῦ εἶδον ὅτι τὸ ὄρος κατέχεται, ἠγρύπνησαν καὶ ἔκαιον πολλὰ πυρὰ καθ' ὅλην τὴν νύκτα.

23. Ἀφοῦ δὲ ἐγεινεν ἡμέρα, ὁ μὲν Χειρίσοφος, θυσιάσας εἰς τοὺς θεοὺς, ὠδήγει τὸν στρατὸν εἰς τὴν ὁδόν· οἱ δὲ καταλαβόντες τὸ ὄρος ἤρχοντο εἰς τὰς κορυφὰς κατὰ τῶν βερβάρων.

24. Ἐκ δὲ τῶν πολεμίων οἱ μὲν πλειότεροι ἔμειναν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἤρχοντο εἰς ἀπάντησιν ἐκείνων, οἵτινες ἐβάδιζον πρὸς τὰς κορυφὰς. Πρὶν δὲ συναχθῶσιν ὁμοῦ οἱ ἐχθροί, συγκροτοῦσι μάχην οἱ εἰς τὰς κορυφὰς εὐρισκόμενοι Ἕλληνες καὶ νικῶσιν αὐτούς καὶ διώκουσιν.

25. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν χρόνον καὶ ἐκ τῆς πεδιάδος οἱ μὲν πελτασταὶ τῶν Ἑλλήνων ὤρμουν δρομαίως κατὰ τῶν παρατεταγμένων, ὁ δὲ Χειρίσοφος παρηκολούθει μετὰ τῶν ὀπλιτῶν ταχέως καὶ τακτικῶς.

26. Οἱ δὲ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πολέμιοι, καθὼς εἶδον τοὺς εἰς τὰ ἄνω εὐρισκόμενους ἰδικούς των νικημένους, φεύγουσι·

καὶ ἐφονεύθησαν οἱ πλείοτεροι αὐτῶν, καὶ πάμπολλα ἐλήφθησαν γέριρα, τὰ ὅποια οἱ Ἕλληνες κόπτοντες μὲ τὰς μαχαίρας τῶν ἔκαμνον ἄχρηστα.

27. Καθὼς δὲ ἀνέβησαν, θυσιάσαντες καὶ στήσαντες τρόπαιον, κατέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ ἦλθον εἰς κώμας γεμούσας πολλῶν ἀγαθῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄

1. Μετὰ ταῦτα ἐπορεύθησαν εἰς τοὺς Τάχους, ἀφοῦ διήνυσαν σταθμοὺς πέντε, παρασάγγας τριάκοντα· καὶ ἔλειψαν ἀπ' αὐτῶν αἱ τροφαί· διότι οἱ Τάχοι εἶχον καταφύγει εἰς χωρία ἰσχυρά, εἰς τὰ ὅποια εἶχον μεταφέρει ὅλας τὰς τροφάς τῶν.

2. Ἀφοῦ δὲ ἔφθασαν εἰς θέσιν ἣ ὅποια δὲν εἶχε πόλιν οὔτε οἰκίας, ἦσαν δὲ συνηθροισμένοι εἰς αὐτὴν καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ κτήνη πολλά, ὁ μὲν Χειρίσοφος εὐθύς ἄμα ἦλθε, προσέβαλλεν αὐτήν· ἀφοῦ δὲ ἡ πρώτη τάξις ἀπέκαμνεν, ἤρχετο ἄλλη, καὶ πάλιν ἄλλη· διότι δὲν ἦτο δυνατόν αὐτοῖ πάντες ὁμοῦ νὰ πλησιάζωσιν, ἐπειδὴ ποταμὸς ἦτο τριγύρω καὶ ἐξ ἑνὸς μόνου μέρους ἦτο στενὴ πᾶροδος μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ὄρους.

3. Ἀφοῦ δὲ ὁ Ξενοφῶν ἦλθε μετὰ τῶν ὀπισθοφυλάκων καὶ πελταστῶν καὶ ὀπλιτῶν, τότε λέγει ὁ Χειρίσοφος· «εἰς καιρὸν ἦλθετε· ἡ θέσις πρέπει νὰ κυριευθῇ· διότι τὸ στράτευμα δὲν ἔχει τροφάς, ἐὰν δὲν κυριεύσωμεν τὴν θέσιν ταύτην.»

4. Τότε λοιπὸν συνεσκέπτοντο κοινῶς· καὶ ἐπειδὴ ἠρώτα ὁ Ξενοφῶν, «τί εἶνε τὸ ἐμποδίζον ἡμᾶς νὰ κυριεύσωμεν τὴν θέσιν ταύτην», ὁ Χειρίσοφος εἶπεν, «μία μόνη πᾶροδος εἶνε, αὕτη, τὴν ὅποιαν βλέπεις· ὅταν δὲ

τις δοκιμάζει νὰ εἰσέλθῃ διὰ ταύτης, κυλλοῦσι πέτρας ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου τοῦ ἐξέχοντος βράχου, καὶ ὅποιον εὐρωσιν αἱ πέτραι, εἰς τοιαύτην κατάστασιν καταντᾶ.» Ταυτοχρόνως δὲ ἔδειξε πρὸς αὐτὸν ἀνθρώπους ἔχοντας συντετριμμένα καὶ σκέλη καὶ πλευράς.

5. « Ἄλλ' ἂν τελειώσωσι τὰς πέτρας τῶν οἱ ἐχθροί, εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, ἐμποδίζει τίποτε ἄλλο, ἵνα εἰσέλθωμεν; Διότι ἀντικρὺ ἡμῶν δὲν βλέπομεν, εἰμὴ ὀλίγους ἀνθρώπους, καὶ ἐκ τούτων δύο ἢ τρεῖς ὀπλισμένους.

6. »Τὸ δὲ διάστημα, ὡς καὶ σὺ βλέπεις, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ διέλθωμεν λιθοβολούμενοι, εἶνε σχεδὸν τρία ἡμίπλευρα, τούτου δὲ τοῦ διαστήματος, ὅσον ἔν πλέθρον, εἶνε κατάπυκνον ἐκ μεγάλων πευκῶν κατὰ διαλείμματα ἀπ' ἀλλήλων, τῶν ὁποίων ὀπισθεν ἂν σταθῶσιν ἄνθρωποι, τί δύνανται νὰ πάσχωσιν ἢ ἐκ τῶν ρίπτομένων, ἢ ἐκ τῶν κυλλομένων πετρῶν; Ὅθεν ἀπολείπεται ἀκόμη ἔν ἡμίπλευρον, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ διέλθωμεν τρέχοντες, ὅταν παύσωσιν οἱ λίθοι.»

7. «Καλῶς, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος, ἀλλ' ὅμως εὐθὺς ὅταν ἀρχίσωμεν νὰ εἰσέρχόμεθα εἰς τὸ πυκνὸν μέρος, πολλαὶ πέτραι ρίπτονται καθ' ἡμῶν.» «Τόσον τὸ καλλίτερον, εἶπεν ὁ Ξενοφῶν· διότι ταχύτερον θέλουσι τὰς τελειώσει. Ἄλλ' ἄς πηγαίνωμεν ἐκεῖ, ὁπόθεν θὰ κατορθώσωμεν νὰ τρέξωμεν ὅσον τὸ δυνατὸν μικρότερον διάστημα, καὶ νὰ ἐπιστρέψωμεν ὀπίσω, ἂν θέλωμεν.»

8. Ἐκ τούτου τοῦ μέρους ἐπορεύοντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν καὶ Καλλίμαχος ὁ Παρράσιος λοχαγός, ὁ ὁποῖος ἦτο ἡγεμὼν τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν· οἱ δὲ ἄλλοι λοχαγοὶ ἔμενον εἰς ἀσφαλῆ τόπον. Ἐπειτα λοιπὸν ἕως ἑβδομήκοντα ἄνθρωποι ἀπῆλθον ὀπίσω

τῶν δένδρων, ὅχι ὅλοι ὁμοῦ, ἀλλὰ χωριστά, φυλαττόμενος ἕκαστος ὅσον ἠδύνατο.

9. Ἀγασίας δὲ ὁ Στυμφάλιος καὶ Ἀριστώνυμος ὁ Μεθυδριεύς, ὄντες καὶ οὗτοι λοχαγοὶ τῶν ὀπισθοφυλάκων, καὶ ἄλλοι πρὸς τούτοις ἐστάθησαν ἐκτὸς τῶν δένδρων· διότι δὲν ἦτο ἀσφαλές νὰ σταθῶσι μεταξὺ τῶν δένδρων περισσότεροι τοῦ ἐνὸς λόχου.

10. Τότε λοιπὸν ὁ Καλλίμαχος μηχανᾶται ἐν στρατήγημα· ἔτρεχεν ἔμπρὸς ἀπὸ τοῦ δένδρου, ὀπίσω τοῦ ὁποίου ἦτον αὐτὸς δύο ἕως τρία βήματα· καὶ ὅταν ἐρρίπτοντο οἱ λίθοι, ἐπέστρεφεν ὀπίσω ταχέως· εἰς ἕκαστον δὲ τρέξιμον ἐρρίπτοντο πλειότεραι τῶν δέκα ἀμαξῶν πέτραι.

11. Ὁ δὲ Ἀγασίας, καθὼς εἶδε, τί ἐπραττεν ὁ Καλλίμαχος, καὶ ὅτι ὅλον τὸ στρατεύμα εἶχε προσηλωμένα πρὸς αὐτὸν τὰ βλέμματά του, φοβηθεὶς μήπως αὐτὸς πρῶτος δὲν φθάσῃ εἰς τὴν θέσιν, προχωρεῖ, χωρὶς νὰ καλέσῃ οὐδὲ τοὺς συντρόφους του, ἤγουν οὔτε τὸν Ἀριστώνυμον, ὁ ὁποῖος ἦτο πλησίον του, οὔτε Εὐρύλοχον τὸν Λουσιέα, οὔτε ἄλλον οὐδένα, προχωρεῖ αὐτὸς μόνος, καὶ ὑπερβαίνει πάντας τοὺς ἄλλους.

12. Ὁ δὲ Καλλίμαχος ὅταν εἶδεν αὐτόν, ὅτι ἐπορεύετο ἔμπροσθέν του, πιάνει τὴν ἄκραν τῆς ἀσπίδος του. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ Ἀριστώνυμος ὁ Μεθυδριεύς προτρέχει καὶ τῶν δύο, καὶ μετὰ τοῦτον Εὐρύλοχος ὁ Λουσιεύς· διότι πάντες οὗτοι ἐπεθύμουν νὰ δοξασθῶσι, καὶ διὰ τοῦτο ἠγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους. Κατ' αὐτὸν λοιπὸν τὸν τρόπον συνεριζόμενοι κυριεύουσι τὴν θέσιν· διότι ὡς ἀπαξ ἔδραμον ἐντός, οὐδεμίαν πέτραν ἐρρίφθη πλέον ἄνωθεν.

13. Τότε δὲ ἦτο τρομερὸν τὸ θέαμα. Διότι αἱ γυναῖκες ῥίπτουσαι τὰ παιδιά των, ἔπειτα ἐρρίπτοντο καὶ

αὐταὶ ἐπάνω αὐτῶν, καὶ οἱ ἄνδρες ὡσαύτως. Τότε λοιπὸν καὶ Αἰνείας ὁ Στυμφάλιος λοχαγὸς ἰδὼν τινα τρέχοντα διὰ τὴν ῥίψην κάτω ἑαυτὸν, φοροῦντα στολὴν ὠραίαν, πιάνει αὐτὸν μὲ σκοπὸν τὴν ἐμποδίσει.

14. Ἄλλ' ἐκεῖνος σύρει αὐτόν, καὶ φερόμενοι ταχέως κατὰ τῶν πετρῶν, ἐφονεύθησαν. Ἐκεῖ ἄνθρωποι μὲν πολλὰ ὀλίγοι συνελήφθησαν, βόες δὲ καὶ ὄνοι πολλοὶ καὶ πρόβατα.

15. Ἐκείθεν δὲ ἐπορεύθησαν διὰ τῶν Χαλύβων σταθμοὺς ἑπτὰ, παρασάγγας πεντήκοντα. Οὗτοι δὲ ἦσαν γενναιότατοι πάντων τῶν κατοίκων, δι' ὧν τῆς χώρας διήλθον, καὶ ἤρχοντο εἰς χεῖρας μετὰ τῶν Ἑλλήνων. Εἶχον δὲ θώρακας λινοῦς μέχρι τοῦ ὀμφαλοῦ καὶ εἰς τὰς ἄκρας τοῦ θώρακος σχοινία σφικτὰ πλεγμένα.

16. Εἶχον δὲ κνημίδας καὶ κράνη, καὶ εἰς τὴν ζώνην μαχαίριον παρόμοιον πρὸς τὰ Λακωνικά, δι' οὗ ἔσφαττον ὄσους ἤθελον δυνηθῆναι τὴν συλλάβωσιν καὶ ἀφοῦ ἔκοπτον τὰς κεφαλὰς, ἐπορεύοντο φέροντες αὐτάς, καὶ ἐτραγώδουν καὶ ἐχόρευον, ὡσάκις οἱ πολέμιοι ἐμελλον τὴν αὐτῶν ἰδῶσιν. Εἶχον δὲ καὶ δόρυ μακρὸν ἕως δεκαπέντε πήχεων μετὰ μιᾶς λόγχης.

17. Οὗτοι ἔμενον ἐντὸς τῶν πόλεων τῶν καὶ ὅταν διήρχοντο οἱ Ἕλληνες, ἠκολούθουν πάντοτε μαχόμενοι κατ' αὐτῶν. Κατῴκουν δὲ ἐντὸς ὄχυρῶν θέσεων, καὶ εἶχον ἀναβιβάσει εἰς αὐτάς πάντα τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα ὥστε τίποτε δὲν ἐλάμβανον ἐκείθεν οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' ἔζων τρώγοντες τὰ ζῶα, τὰ ὅποια ἔλαβον ἐκ τῶν Ταόχων.

18. Μετὰ τούτους οἱ Ἕλληνες ἔφθασαν εἰς τὸν Ἄρπασον ποταμόν, τοῦ ὁποίου τὸ πλάτος ἦτο τεσσάρων πλῆθρων. Ἐκείθεν δὲ ἐπορεύθησαν διὰ τῶν Σκυθινῶν σταθμοὺς τέσσαρας, παρασάγγας εἴκοσι, καὶ ἀφοῦ διήλ-

θον πεδιάδα, ἔφθασαν εἰς κώμας· εἰς αὐτάς δὲ ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἔλαβον τροφάς.

19. Ἐντεῦθεν διῆλθον σταθμοὺς τέσσαρας, παρασάγγας εἴκοσι καὶ φθάνουσιν εἰς πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα καὶ πολυάνθρωπον, ἣ ὅποια ἐκαλεῖτο Γυμνιάς. Ὁ ἄρχων δὲ τῆς πόλεως ταύτης πέμπει ἐξ αὐτῆς ὁδηγὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἵνα ὁδηγήσῃ αὐτοὺς διὰ τῆς πολεμίας εἰς αὐτὸν χώρας.

20. Ἐλθὼν δὲ ἐκεῖνος λέγει, «ὅτι θὰ ὁδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς θέσιν, ἐξ ἧς μετὰ πέντε ἡμέρας ἀπὸ σήμερον θὰ ἴδωσι θάλασσαν· εἰ δὲ μὴ, νὰ τον φονεύσωσιν.» Καὶ ὁδηγῶν λοιπὸν αὐτοὺς, ἀφοῦ ἐνέβαλεν εἰς τὴν πολεμίαν χώραν, παρεκίνει νὰ καίωσι καὶ νὰ φθείρωσιν αὐτήν· ἐκ τούτου δὲ ἔγεινε φανερόν, ὅτι ἐστάλη ἐπίτηδες, καὶ οὐχὶ ἐξ ἀγάπης πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

21. Καὶ φθάνουσιν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος τὴν πέμπτην ἡμέραν· ὠνομάζετο δὲ τὸ ὄρος Θήχης. Ὅταν δὲ οἱ πρῶτοι ἔφθασαν ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ εἶδον τὴν θάλασσαν, ἐγένετο πολὺς ἀλαλαγμὸς.

22. Ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, ἐνόμισαν, ὅτι ἐπιτίθενται κατὰ τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς ἄλλοι πολέμιοι· διότι ἠκολούθουν ὀπισθεν ἐκ τῆς καιομένης χώρας, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐφόνευσάν τινας οἱ ὀπισθοφύλακες, καὶ συνέλαβον ζωντανοὺς δι' ἐνέδρας, καὶ γέρρα ἔλαβον ἕως εἴκοσι ἐσκεπασμένα διὰ δερμάτων βοῶν πυκνομάλλων καὶ ἀκατεργάστων.

23. Ἐπειδὴ δὲ περισσοτέρα ἐγένετο ἡ βοή καὶ ἠκούετο πλησιέστερον, καὶ ἄλλοι στρατιῶται πλησιάζοντες ἀδιακόπως ἔτρεχον μὲ δρόμον πρὸς τοὺς φωνάζοντας ἀκαταπαύστως, καὶ ἐπειδὴ ἡ βοή ἠΰξανε περισσότερον, ὅσον βέβαια ἐγίνοντο περισσότεροι, ἐνόμισε τότε

ὁ Ξενοφῶν, ὅτι εἶνέ τι μεγαλείτερον τῆς ἐχθρικῆς προσβολῆς.

24. Καὶ ἀναβάς ἐφ' ἵππου, καὶ λαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Λύκιον καὶ τοὺς ἱππέας, ἔτρεχεν εἰς βοήθειαν. Τότε πλεον καθαρὰ ἀκούουσι τοὺς στρατιώτας βοῶντας *Θάλασσα, Θάλασσα*· καὶ τοὺς προσερχομένους παρεκίνουν εἰς τοῦτο. Τότε λοιπὸν πάντες ἔτρεχον καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, καὶ τὰ κτήνη καὶ οἱ ἵπποι ταχέως ὠδηγοῦντο.

25. Ἀφοῦ δὲ πάντες ἔφθασαν εἰς τὴν κορυφήν, τότε ἐνηγκαλίζοντο ἀλλήλους καὶ στρατηγούς καὶ λοχαγούς δακρύοντες. Καὶ ἐξαίφνης, χωρὶς κανεῖς νὰ παρακινήσῃ, φέρουσιν οἱ στρατιῶται πέτρας καὶ ποιοῦσι μέγαν λόφον.

26. Τότε ἔθεσαν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λόφου πλῆθος δερμάτων ἀκατεργάστων ἐκ βοῶν, καὶ ράβδους, καὶ τὰ παρ τῶν ἐχθρῶν ληφθέντα γέρρα, καὶ αὐτὸς ὁ ὀδηγὸς κατέκοπτε τὰ γέρρα καὶ τοὺς ἄλλους παρεκίνει νὰ πράττωσι τοῦτο.

27. Μετὰ ταῦτα πέμπουσιν ὀπίσω τὸν ὀδηγὸν οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ ἔδωκαν εἰς αὐτὸν δῶρα ἀπὸ κοινοῦ ἵππον, καὶ φιάλην ἀργυρᾶν καὶ ἐνδυμασίαν Περσικὴν καὶ δέκα δαρεικούς· αὐτὸς δὲ ἐζήτει πρὸ πάντων τὰ δακτυλίδια, καὶ ἔλαβε πολλὰ ἐκ τῶν στρατιωτῶν. Δεῖξας δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ κώμην, ὅπου ἔπρεπε νὰ διανυκτερεύσωσι, καὶ τὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν θὰ πορευθῶσιν, ἵνα ἔλθωσιν εἰς τοὺς Μάκρωνας, ἀνεχώρησε δρομαίως, ἅμα ἔγεινεν ἐσπέρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

1. Ἐκεῖθεν δ' ἐπορεύθησαν οἱ Ἕλληνες διὰ τῆς χώρας τῶν Μακρῶνων σταθμοὺς τρεῖς, παρασάγγας δέκα. Τὴν
(ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ Β'.)

πρώτην δὲ ἡμέραν ἔφθασαν εἰς τὸν ποταμόν, ὁ ὁποῖος ἐχώριζε τὴν χώραν τῶν Μακρῶνων ἀπὸ τῶν Σκυθινῶν.

2. Τὸ δὲ στράτευμα εἶχεν ἐκ δεξιῶν ὑπεράνω θέσιν πολὺ δύσβατον, καὶ ἐξ ἀριστερῶν ἄλλον ποταμόν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐχύνετο ὁ συνορεύων ποταμός, διὰ τοῦ ὁποίου ἔπρεπε νὰ διαβῶσιν. Ἦτο δὲ οὗτος κατάφυτος ἐκ δένδρων ὄχι μεγάλων, ἀλλὰ πυκνῶν. Ταῦτα, φθάσαντες οἱ Ἕλληνες, ἤρχισαν νὰ κόπτωσι, σπεύδοντες νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τοῦ τόπου τούτου ὅσον τὸ δυνατόν τάχιστα.

3. Οἱ δὲ Μάκρωνες ἔχοντες γέρρα καὶ λόγγας καὶ τριγίνους χιτῶνας, ἦσαν παρατεταγμένοι εἰς τὸ ἀντίπεραν μέρος τῆς διαβάσεως, καὶ παρεκίνουν ἀλλήλους καὶ ἔρριπτον λίθους εἰς τὸν ποταμόν, ἀλλ' ὅμως δὲν ἔφθανον, οὔτε ἔβλαπτον διόλου.

4. Τότε προσέρχεται εἰς τὸν Ξενοφῶντα ἀνὴρ τις πελταστής, λέγων, «ὅτι εἶχε διατρίψει δοῦλος εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ὅτι ἤξεύρει τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ νομίζω, εἶπεν, ὅτι ἡ χώρα αὕτη εἶνε πατρίς μου· καὶ ἂν δὲν ἐμποδίζει τι, θέλω νὰ ὀμιλήσω μετ' αὐτῶν.»

5. «Οὐδὲν ἐμποδίζει τοῦτο, εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, ἀλλὰ ὀμίλησον καὶ μάθε παρ' αὐτῶν πρῶτον, τίνες ἄνθρωποι εἶνε.» Ἀφοῦ δὲ ἠρώτησεν αὐτούς, εἶπον, ὅτι εἶνε Μάκρωνες. «Ἐρώτα λοιπὸν αὐτούς, εἶπεν ὁ Ξενοφῶν, τί ζητοῦντες ἔχουσι παραταχθῆ νὰ πολεμήσωσι καθ' ἡμῶν;»

6. Οὗτοι δὲ ἀπεκρίθησαν, «Διότι καὶ ὑμεῖς ἔρχεσθε κατὰ τῆς χώρας ἡμῶν.» Καὶ οἱ στρατηγοὶ διέταξαν αὐτὸν νὰ λέγῃ εἰς αὐτούς, «ὅτι ἡμεῖς δὲν ἔχομεν σκοπὸν νὰ κάμωμεν εἰς σᾶς κακόν, ἀλλὰ πολεμήσαντες τὸν βασιλέα, ἐπιστρέφομεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ θέλομεν νὰ φθάσωμεν εἰς τόπον παραθαλάσσιον.»

7. Καὶ ἐκεῖνοι ἡρώτων, ἂν θέλωσι νὰ δώσωσι τὰ πρὸς πίστιν βεβαιοῦντα. Καὶ οἱ Ἕλληνες ἀπεκρίθησαν, ὅτι θέλουσι καὶ νὰ λάβωσι καὶ νὰ δώσωσι. Τότε οἱ Μάκρωνες ἔδωσαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας λόγῃην Περσικὴν, καὶ οἱ Ἕλληνες πρὸς ἐκείνους Ἑλληνικὴν· διότι ταῦτα εἶνε τὰ βεβαιοῦντα τὴν πίστιν· ἀμφοτέροι δὲ ἔφεραν μάρτυρας τοὺς θεοὺς.

8. Μετὰ δὲ τὴν συνθηκολόγησιν εὐθὺς οἱ Μάκρωνες ἀναμεμιγμένοι εἰς τὸ μέσον τῶν Ἑλλήνων, ἔκοπτον μετ' αὐτῶν τὰ δένδρα, καὶ ἰσοπέδουν τὴν ὁδὸν πρὸς εὐκολωτέραν διαβίβασιν, καὶ ἔδιδαν εἰς αὐτούς, ὅπως ἠδύναντο, νὰ ἀγοράζωσι τροφάς, καὶ ὠδήγησαν αὐτοὺς ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν μέχρι τῶν ὄριων τῶν Κόλχων.

9. Ἐνταῦθα ἦτο ὄρος ὑψηλόν, ἀλλ' εὐδιάβατον, καὶ ἐπὶ τούτου ἦσαν παρατεταγμένοι οἱ Κόλχοι. Καὶ κατὰ πρῶτον ἀντιπαρέταζαν τὴν φάλαγγα, ἵνα ἀναβῶσι κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον εἰς τὸ ὄρος καὶ κτυπήσωσιν αὐτούς· ἔπειτα ὁμως συναθροισθέντες οἱ στρατηγοὶ ἀπεφάσισαν νὰ σκεφθῶσι, πῶς θέλουσιν ἀγωνισθῆ ὅσον τὸ δυνατόν κάλλιστα.

10. Εἶπε λοιπὸν ὁ Ξενοφῶν, «ὅτι τῷ φαίνεται καλύτερον ἀφοῦ διαλύσωσι τὴν φάλαγγα νὰ σχηματίσωσι λόχους ὀρθίους· διότι, ἔλεγεν, ἡ μὲν φάλαγξ θέλει εὐθὺς διασπασθῆ, διότι ἀλλαγῶ μὲν θέλομεν εὐρίσκει τὸ ὄρος εὐανάβατον, ἀλλαγῶ δὲ δυσανάβατον· καὶ τοῦτο εὐθὺς θέλει κάμει τοὺς στρατιώτας νὰ μικροψυχήσωσιν, ὅταν παρατεταγμένοι εἰς φάλαγγα βλέπωσιν αὐτὴν διεσπασμένην.

11. » Ἐπειτα, ἐὰν ἡμεῖς παρατεταγμένοι εἰς φάλαγγα ὑπάγωμεν κατὰ τῶν πολεμίων, οὗτοι θὰ ἦνε περισσότεροι ἢ οἱ τῶν ἰδικῶν μας γραμμῶν, καὶ τοὺς περισσεύοντας στρατιώτας τῶν θὰ μεταχειρισθῶσιν εἰς ἄλλο τι, τὸ

ὅποιον καὶ ἂν θέλωσιν. Ἐὰν δὲ πορευθῶμεν κατ' αὐτῶν παρατεταγμένοι οὕτω πως ὀλίγοι, δὲν εἶνε παράδοξον, νὰ διακοπῇ ἡ φάλαγξ ἡμῶν ὑπὸ ἀνθρώπων καὶ βελῶν, τὰ ὅποια πάντα ὁμοῦ σωρηδὸν θέλουσι πέσει καθ' ἡμῶν. Ἐὰν δὲ τοῦτο συμβῇ εἰς τι μέρος, θὰ ἦνε κακὸν εἰς τὴν ὅλην φάλαγγα.

12. »Ὅθεν μοὶ φαίνεται καλόν, ἀφοῦ καταστήσωμεν τοὺς λόχους ὀρθίους, νὰ καταλάβωμεν δι' αὐτῶν τοσοῦτον διάστημα, ἀπομακρύνοντες αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥστε οἱ ἔσχατοι ἡμῶν λόχοι νὰ ἦνε ἔξω τῶν ἄκρων τοῦ βαρβαρικοῦ στρατεύματος· καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον θέλομεν εἶσθαι ἔξω τῆς φάλαγγος τῶν ἐχθρῶν ἡμεῖς οἱ ὀδηγοῦντες τοὺς ἐσχάτους λόχους, καὶ ἂν μὲ τοιαύτην τάξιν προχωρήσῃ τὸ στράτευμα, οἱ ἀνδριότεροι ἐξ ἡμῶν πρῶτοι θέλουσι πλησιάσει εἰς τὸν ἐχθρόν, καὶ ὅπου ὁ δρόμος εἶνε εὐκόλος, ἐκεῖ θέλει ὑπάγει ἕκαστος λόχος.

13. »Καὶ εἰς τὸ μεταξὺ τῶν λόχων διάστημα, δὲν θὰ ἦνε εὐκόλον εἰς τοὺς ἐχθροὺς νὰ εἰσέλθωσι· διότι καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν εἶνε λόχοι, καὶ δὲν θὰ ἦνε εὐκόλον νὰ διακόψωσι λόχον ὀρθιον προχωροῦντα· καὶ ἐὰν τις τῶν λόχων στενοχωρῆται, θέλει τὸν βοηθήσει ὁ πλησίον· καὶ ἐὰν εἰς ἓκ τῶν λόχων δυνηθῇ νὰ ἀναβῇ εἰς τὴν κορυφήν, δὲν θέλει μείνει οὐδεὶς πλέον ἓκ τῶν πολεμίων.»

14. Ταῦτα ἐφάνησαν καλά, καὶ ἐσημάτιζον τοὺς λόχους ὀρθίους. Ὁ δὲ Ξενοφῶν προσελθὼν ἓκ τοῦ δεξιοῦ εἰς τὸ ἀριστερὸν κέρασ, ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατιώτας· «Ἄνδρες, οὗτοι μόνοι, τοὺς ὁποίους βλέπετε, μᾶς ἐμποδίζουσιν ἀκόμη ἀπὸ τοῦ νὰ εἴμεθα τώρα ἐκεῖ, ὅπου πρὸ πολλοῦ καιροῦ σπεύδομεν νὰ ἔλθωμεν· τούτους, ἂν τρόπον τινὰ δυνάμεθα, πρέπει καὶ ὤμους νὰ καταφάγωμεν.»

15. Ἀφοῦ δὲ ἕκαστος ἦλθεν εἰς τὴν θέσιν του καὶ ἐσχημάτισαν τοὺς λόχους ὀρθίους, ἔγειναν μὲν λόχοι τῶν ὀπλιτῶν περὶ τοὺς ὀγδοήκοντα, ἕκαστος δὲ λόχος περιεῖχε σχεδὸν ἕως ἑκατόν, τοὺς δὲ πελταστάς καὶ τοὺς τοξότας διεμοίρασαν εἰς τρία μέρη, καὶ τοὺς ἀπαρτίζοντας τὸ ἀριστερὸν μέρος, κατέταξαν ἔξω, τοὺς δὲ τὸ δεξιόν, ἀπ' ἐκεῖ, τοὺς δὲ ἄλλους κατὰ τὸ μέσον, σχεδὸν ἑξακοσίους εἰς ἕκαστον μέρος.

16. Ἐπειτα διέταξαν οἱ στρατηγοὶ νὰ κάμωσιν εὐχάς· εὐχηθέντες δὲ καὶ παιανίσαντες, ἐπορεύοντο. Καὶ ὁ μὲν Χειρίσοφος καὶ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ μετ' αὐτῶν πελτασταὶ ἐπορεύοντο, εὐρισκόμενοι ἔξω τῆς φάλαγγος τῶν πολεμίων.

17. Οἱ δὲ πολέμιοι, καθὼς εἶδον αὐτοὺς, τρέχοντες ἄλλοι μὲν εἰς τὸ ἀριστερὸν, ἄλλοι δὲ εἰς τὸ δεξιόν, διεσπάσθησαν, καὶ πολὺ μέρος τῆς φάλαγγος αὐτῶν κατέστησαν εἰς τὸ μέσον κενὸν στρατιωτῶν.

18. Ἰδόντες δὲ αὐτοὺς οἱ πελτασταί, οἵτινες ἦσαν εἰς τὸ Ἀρκαδικὸν σῶμα, τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἦτο Αἰσχίνης ὁ Ἀκαρνάν, νομίσαντες ὅτι φεύγουσι, κραυγάζσαντες δυνατά, ἔτρεχον· καὶ οὗτοι πρῶτοι ἀναβαίνουσιν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος· ἠκολούθουν δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ Ἀρχάδες ὀπλίται, τῶν ὁποίων ἀρχηγὸς ἦτο Κλεάνωρ ὁ Ὀρχομένιος.

19. Οἱ δὲ πολέμιοι, καθὼς ἤρχισαν νὰ τρέχωσι, δὲν ἐστάθησαν πλέον, ἀλλ' ἔφευγεν ἄλλος εἰς ἄλλο μέρος. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἀναβάντες ἔστησαν τὸ στρατόπεδόν των μεταξὺ πολλῶν κωμῶν, αἵτινες εἶχον πολλὰ τὰ πρὸς τροφήν ἀναγκαῖα.

20. Καὶ ἐκ μὲν τῶν ἄλλων οὐδὲν ἦτον ἄξιον θαυμασμοῦ· τὰ δὲ σμήνη τῶν μελισσῶν ἦσαν ἐκεῖ πολλά, καὶ ὅσοι τῶν στρατιωτῶν ἔφαγον ἐκ τῶν κηρίων, πάντες

καὶ τὰς φρένας τῶν ἔχασαν καὶ ἔπασχον ἔμετον καὶ διάρροϊαν, καὶ κανεῖς δὲν ἠδύνατο νὰ σταθῆ ὀρθίος· ἀλλ' ὅσοι μὲν εἶχον φάγει ὀλίγον, ὁμοιάζον πρὸς ἀνθρώπους, εἰς πολλὴν μέθην εὐρισκόμενους, ὅσοι δὲ εἶχον φάγει πολὺ, πρὸς ἀνθρώπους πάσχοντας ὑπὸ μανίας, ἄλλοι δὲ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἀποθνήσκοντας.

21. Ἦσαν δὲ τόσον πολὺ οἱ κατακείμενοι, ὥσαν νὰ εἶχε γείνει τροπή, καὶ ἦτο πολλὴ ἀθυμία. Τὴν δὲ ἀκόλουθον ἡμέραν οὐδεὶς ἀπέθανε, καὶ περὶ τὴν αὐτὴν ὥραν συνήρχοντο εἰς τὰς φρένας τῶν· τὴν δὲ τρίτην καὶ τετάρτην ἀνίσταντο, ὡς νὰ εἶχον πῖει ἰατρικόν.

22. Ἐκεῖθεν δὲ ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο, παρασάγγας ἑπτὰ, καὶ ἦλθον εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τὴν Τραπεζοῦντα, πόλιν Ἑλληνικὴν, πολυάνθρωπον κατὰ τὸν Εὐξείνιον πόντον, ἀποικίαν τῶν Σινωπέων, εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῶν Κόλχων. Ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας περὶ τὰς τριάκοντα εἰς τὰς κόμας τῶν Κόλχων.

23. Καὶ ἐκεῖθεν ὀρμώμενοι ἐλεηλάτουν τὴν Κολχίδα· οἱ δὲ Τραπεζοῦντιοὶ ἔφερον εἰς τὸ στράτευμα τροφίμα πρὸς ἀγοράν, καὶ ἐδέχθησαν τοὺς Ἑλληνας καὶ ἔδωκαν εἰς αὐτοὺς δῶρα, βόας καὶ τροφὰς καὶ οἶνον.

24. Ἐμεσίτευον δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν γειτόνων τῶν Κόλχων, ὅσοι μάλιστα κατοικοῦσιν εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ ἐστάλησαν καὶ παρ' ἐκείνων δῶρα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βόες.

25. Μετὰ δὲ τοῦτο, ἠτοίμαζον τὴν θυσίαν, τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθησαν. Ἦλθον δὲ εἰς αὐτοὺς ἀρκετοὶ βόες, ἵνα θυσιάσωσιν εἰς τὸν Δία τὸν Σωτῆρα καὶ εἰς τὸν Ἡρακλέα, διότι τοὺς ὠδήγησαν, ὡσαύτως καὶ εἰς τοὺς ἄλλους θεοὺς εἰς ὅσους νηχθήσαν. Ἐτέλεσαν δὲ καὶ ἀγῶνα γυμνικόν εἰς τὸ ὄρος ὅπου κατεσκήνουν. Ἐξέλεξαν δὲ τὸν Δρακόν-

τιον Σπαρτιάτην, ὅστις ἔφυγεν ἐκ τῆς πατρίδος του, ὅτε ἦτο παῖς, διότι ἀκουσίως ἐκτύπησε διὰ μαχαίρας ἄλλο παιδίον, ἵνα φροντίσῃ περὶ τοῦ σταδίου, καὶ νὰ ἐπιστάσῃ εἰς τοὺς ἀγῶνας.

26. Ἄφου δὲ ἔγεινεν ἡ θυσία, παρέδωσαν εἰς τὸν Δρακόντιον καὶ εἶπον εἰς αὐτὸν νὰ δείξῃ, ποῦ ἔχει ἐτοιμάσει τὸ στάδιον. Ἐκεῖνος δὲ δείξας τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον ἴσταντο, εἶπεν· «ὁ λόφος οὗτος εἶνε πολλὰ ἐπιτήδειος διὰ νὰ τρέχῃ τις, ὅπου θέλει.» «Καὶ πῶς, εἶπον, θέλουσι δυνηθῆ νὰ παλαίσωσιν εἰς τόπον τόσον ἀνώμαλον καὶ σύδενδρον;»

27. Ἐκεῖνος δὲ εἶπεν· «ὅστις πέσει, θέλει πονέσει περισσότερο.» Ἠγωνίζοντο δὲ εἰς τὸ στάδιον παῖδες οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, εἰς δὲ τὸ δόλιχον περισσότερο τῶν ἑξήκοντα Κρητῶν, εἰς δὲ τὴν πάλην καὶ πυγμὴν καὶ τὸ παγκράτιον ἔγεινε καλὸν θέαμα· διότι πολλοὶ κατέβησαν εἰς τὴν ἄμμον, ἵνα ἀγωνισθῶσι, καὶ ἐπειδὴ ἐθεώρουν αὐτοὺς οἱ σύντροφοὶ των, πολὺ ἐφιλοτιμήθησαν.

28. Ἐγεινε δὲ καὶ ἵπποδρόμιον καὶ ἔπρεπεν ἀφου οἱ ἀγωνιζόμενοι ἵππεῖς ὀδηγήσωσι τοὺς ἵππους των εἰς τὸν κατήφορον εἰς τὴν θάλασσαν, νὰ φέρωσι πάλιν αὐτοὺς πρὸς τὰ ἄνω εἰς τὸν βωμόν· καὶ εἰς τὸν κατήφορον πολλοὶ ἐκυλίοντο· ἐπάνω δὲ διὰ τὸ πολὺ ὄρθιον τοῦ ἀνηφόρου μόλις καὶ βραδέως ἐπορεύοντο οἱ ἵπποι. Τότε πολλὴ κραυγὴ καὶ γέλωσ καὶ παρακίνησις ἐγίνετο.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΞΗΓΗΣΙΣ

ΤΩΝ ΔΥΣΚΟΛΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ
ΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΔΕΥΤΕΡῳ ΤΕΥΧΕΙ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΩΝ.

Α

- Ἄγασίας* - ου, (ὁ)· εἰς τῶν μετὰ Ξενοφῶντος ὀπλιτῶν ἐκ τῆς Στυμφάλου πόλεως τῆς Ἀρκαδίας (ὁ πολ. Στυμφάλιος), κατασχύνας τὸν δειλὸν Ἀπολλωνίδην.
- Ἀγκύλη* - ης (ἡ)· ἡ λαβή, τὸ πιάσιμον τῆς ἀσπίδος· ἢ τὸ κατ᾽ ἄμεσῆς τοῦ ἀκοντίου λωρίον, ἐξ οὗ κρατούμενον ἐρρίπτετο· ἡ λέξις σώζεται παρ' ἡμῖν ἴσως, ἀγκοῦλα καὶ ἄλλως λεγομένη *μαγκοῦρα* = ἡ τοῦ ποιμένου ῥάβδος.
- Ἀγορά* - ἄς (ἡ)· ἡ περὶ πωλήσεως καὶ ἀγορᾶς διαπραγματεύσεις, καὶ τὰ πρὸς πώλησιν πράγματα, καὶ ἰδίως αἱ ζωοτροφίαι· «ἀγορὰν παρέχειν» = παρέχειν τροφίμα πρὸς ἀγοράν.
- Ἀγωνοθέτης* - ου (ὁ)· καὶ ἀγωνοθέτις - ἴδος (ἡ)· ὁ συγκροτῶν τοὺς ἀγῶνας καὶ βραβεύων τοὺς ἐν αὐτοῖς νικῶντας· κριτής, βραβευτής, ἀνταποδότης.
- Ἀθηναί* - ῶν (αἱ)· πόλις πρωτεύουσα τῆς Ἀττικῆς (νῦν δ' ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος)· πολ. Ἀθηναῖος.
- Ἄθλον* - ου (τό)· τὸ βραβεῖον τοῦ ἀθλητοῦ, ἀνταμοιβή.
Ἄθλος = ἀγὼν περὶ νίκης, ἀμιλλα, ἔργον πολύμοχθον.
- Αἰρέας* - ου (ὁ)· παρ' ἄλλοις Αἰνείας· Στυμφάλιος, ἐκ τῆς Στυμφάλου, πόλεως Ἀρκαδικῆς, λοχαγὸς τῶν μυρίων, συμπαρασυρθεὶς ὑπ' ἐχθροῦ, ὃν ἠθέλησε νὰ σώσῃ, εἰς τοὺς βράχους καὶ ἐκεῖ οἰκτίστου θανάτου τυχών.

- Δισχίρης* - ου (ό)· εἰς τῶν ἀμφὶ Χειρίσοφον, ἔχων τὴν τάξιν τῶν πελταστῶν.
- Ἀκμαῖος*, α, ον· ὁ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας εὐρισκόμενος· ὄριμος· ἀκμὴν ἐπίρρημ. = τῶρα ἀμέσως, ὀλονέν, τὸ κοινῶς παρ' ἡμῖν ἀκόμη.
- Ἀκορτιστής* - οὔ (ό)· ὁ ῥίπτων τὸ ἀκόντιον, ἐπιτήδειος πρὸς τὸ ῥίπτειν ἀκόντιον.
- Ἀκροβολισμός* - οὔ (ό)· τὸ ῥίπτειν μακρόθεν βέλη κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀνοίγειν τὸν πόλεμον, ἀψιμαχία.
- Ἀμαξα* - ης (ἡ)· ἡ κοινῶς καὶ παρ' ἡμῖν οὕτω λεγομένη τέθριππος, ἡ συρομένη ὑπὸ τεσσάρων ἵππων· τὸ τέθριππον.
- Ἀμετρος* (ό, ἡ)· ἀμέτρητος· παραπολύς· ὑπερβολικός.
- Ἀμφικράτης* - ου (ό)· υἱὸς Ἀμφιδήμου, Ἀθηναῖος, λοχαγὸς παρὰ τῷ Ξενοφῶντι, σφαγεὶς εἰς τὰ ὄρη τῶν Καρδούχων.
- Ἀναρχία* - ας (ἡ)· ἔλλειψις ἀρχῆς· ὅταν οὐδεὶς ὑπάρχη ἄρχων.
- Ἀνδράποδος* - ου (τό)· ὁ εἰς τὸν πόλεμον συλληφθεὶς· σκλάβος. Οἱ Ἕλληνες διηροῦντο εἰς ἐλευθέρους, δούλους, ἀνδράποδα.
- Ἀπόλεμος* - ου (ό, ἡ)· ὁ μὴ ἱκανὸς πρὸς πόλεμον· «πλήθος ἀπόλεμον» ἀνίκανον πρὸς πόλεμον· δηλ. γυναῖκες κτλ.
- Ἀπολλωνίδης* - ου (ό)· στρατιώτης τις ἐν τῷ Ἑλληνικῷ στρατῷ τῶν μυρίων, ὀμιλῶν τὴν διάλεκτον τῶν Βοιωτῶν· δειλὸς καὶ συμβουλεύσας τοὺς Ἕλληνας νὰ ζητήσωσι τὴν σωτηρίαν των ἐκ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν· ἐξεδιώχθη ἐκ τοῦ στρατοῦ.
- Ἀπόμαχος* - ου (ό, ἡ)· ὁ ἀνίκανος πρὸς μάχην· ἴδ. ἀπόλεμος.

- Ἀριστέας* - ου (ὁ)· Χίτος· ταξίαρχος εἰς τὸν στρατὸν τῶν μυρίων, ἐπαινούμενος παρὰ τοῦ Ξενοφῶντος, ὅτι πολυλαχοῦ πολλοῦ ἄξιος ἐγένετο εἰς τοὺς Ἑλληνας.
- Ἀριστώνυμος* - ου (ὁ)· Μεθυδριεὺς Ἀρκάς· εἰς τῶν Ἑλλήνων ὀπλιτῶν ἐπαινούμενος ἐπὶ ἀνδρείᾳ.
- Ἀρμενία* - ας (ἡ)· ἐπαρχία τῆς Ἀσίας, σχηματίζουσα τὸ πάλαι μέγα βασιλεῖον, καὶ διαιρουμένη εἰς μεγάλην καὶ μικράν· παρὰ Ξενοφῶντι ἀναφέρεται καὶ δυτικὴ Ἀρμενία «*ἡ πρὸς ἐσπέραν*» (ἔθν. Ἀρμένιος).
- Ἀρπασος* - ου (ὁ)· ποταμός, παρὰ Διοδώρῳ Ἀρπαγος καλούμενος, θεωρεῖται ὑπὸ τινων ὡς παραπόταμος τοῦ Ἀράξου φέρων τὸ αὐτὸ καὶ σήμερον ὄνομα· κατ' ἄλλους δὲ ὡς αὐτὸ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Εὐφράτου, τὸ ἄνω πρὸς τὰς πηγάς.
- Ἄρτεμις* - ιδος (ἡ)· θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Λητοῦς καὶ ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος, θεὰ τοῦ κυνηγίου καὶ τοῦ φωτὸς τῆς Σελήνης. Ταύτης ναὸς περίφημος ἦτο ἐν Ἐφέσῳ.
- Ἀρτούχας* - ου (ὁ)· σατράπης, ἡγούμενος Ἀρμενίων, Μάρδων καὶ Χαλδαίων.
- Ἀρχαγόρας* - ου (ὁ)· Ἀργεῖος φυγὰς· εἰς τῶν λοχαγῶν τῶν μυρίων.
- Ἀφρευκτος* - ου (ὁ, ἡ)· ἀναπόφρευκτος, ἀναπόδραστος.

B

- Βασίλας* - ου (ὁ)· Ἀρκάς, φονευθεὶς εἰς τὰ ὄρη τῶν Καρδούχων.
- Βοιωτία* - ας (ἡ)· ἐπαρχία τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος πρὸς Βορρᾶν τῆς Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος (ἔθν. Βοιωτός). «*Βοιωτιάζω τῇ φωνῇ*» = ὁμιλῶ τὴν διάλεκτον τῶν Βοιωτῶν.

Βωμὸς - οὔ (ὄ)· θυσιαστήριον· ἐν γένει κτίσμα, ἐφ' οὗ δύναται νὰ στηθῇ τι.

Γ

Γήλοφος - ου (ὄ)· Λόφος συγκείμενος ἐκ γῆς καὶ οὐχὶ ἐκ πέτρας· *Γεώλοφος*.

Γυμνιάς - άδος (ή)· πόλις τῶν Σκυθινῶν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἀσίᾳ, ἧς ἀμφιβάλλεται λίαν ἡ θέσις.

Δ

Δασμὸς - οὔ (ὄ)· 1) διανομή· 2) φόρος· δόσιμον.

Δελφοὶ - ὦν (οί)· πόλις τῆς Φωκίδος ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς ἄκρας τοῦ Παρνασοῦ, περίφημος διὰ τὸ ἐν αὐτῇ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος· ἐνθα κατὰ τριετίαν ἐτελοῦντο ἀγῶνες, τὰ Πύθια (ὄ πολ. Δελφός).

Δεσπότης - ου (ὄ) κλητ. ὦ Δέσποτα· 1) ἀπόλυτος ἐξουσιαστής· 2) οἰκοκύριος· ἰδιοκτῆτης· θηλ. Δέσποινα = οἰκοκυρά. Δεσποσύνη = ἡ κόρη τοῦ Δεσπότη.

Δημοκράτης - ου (ὄ)· ἐπικαλούμενος *Τημενίτης* ἐκ τῆς Τήμνου πόλεως τῆς Αἰολίδος ἐν τῇ μ. Ἀσίᾳ, ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἑρμου, μεταξὺ Κύμης καὶ Μαγνησίας· κατ' ἄλλους γράφεται *Τεμενίτης* ἐκ τοῦ Τεμενίου τῆς Ἀργολίδος· στρατιώτης δ' ἦτο οὗτος εἰς τὸν στρατὸν τῶν μυρίων ἐπαινούμενος ὑπὸ τοῦ Ξενοφῶντος διὰ τὴν φιλαλήθειάν του.

Δόλιχος - ου (ὄ)· (ἐνν. δρόμος)· διάστημα 12 ἢ 24 σταδίων, ἧτοι τὸ στάδιον εἰκοσιτέσσαρας φορές· ἦτο δὲ τὸ μακρύτερον διάστημα, ὅπερ ἠδύνατό τις νὰ διατρέξῃ εἰς τοὺς ἀγῶνας.

Δρακόντιος - ου (ὄ)· Σπαρτιάτης, φυγὼν ἐκ Σπάρτης παῖς ὢν, διότι ἀκουσίως ἐφόνευσε διὰ μαχαίρας ἄλλον παῖδα.

Ε

- Ἐχβάτανα** - ων (τά)· πόλις πρωτεύουσα τῆς Μηδίας· καθέδρα ὕστερον γενομένη τῶν βασιλέων τῆς Περσίας· τανῦν Ἀμχδάν· ἐν τῇ πόλει ταύτῃ διήρχετο τὸ θέρος ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας.
- Ἐνωμοτάρχης** - ου (ὁ)· καὶ ἄλλως ἐνωμοτάρχος λεγόμενος· ὁ ὀδηγῶν ἢ ὁ ἄρχων μιᾶς ἐνωμοτίας.
- Ἐνωμοτία** - ας (ἡ)· ἦτο τὸ τέταρτον μέρος τοῦ λόχου· παρὰ Ξενοφῶντι ὁ λόχος λογίζεται ἐξ ἑκατὸν ἀνδρῶν, καὶ διαιρεῖται εἰς δύο πεντηκοστίας καὶ τέσσαρας ἐνωμοτίας· «κατ' ἐνωμοτίας ποιήσασθαι» σημαίνει νὰ διαιρεθῇ ὁ λόχος εἰς τέσσαρα μέρη.
- Ἐπίβουλος** - ου (ὁ, ἡ)· ὁ ἐπιβουλεύομενός τινα, δόλιος.
- Ἐπιβουλεύω** - σκέπτομαι νὰ βλάψω τινά· κοινῶς ἐπιβουλεύομαι.
- Ἐπιδρομή** - ῆς (ἡ)· ἐρχομὸς αἰφνίδιος κατὰ τινος· ἔφοδος.
- Ἐπίλεκτος** - ου (ὁ, ἡ)· ὁ ἐκλεκτός, διαλεκτός· ἐπίλεκτοι, οἱ ἄριστοι τῶν στρατιωτῶν.
- Ἐπισθένης** - ους (ὁ)· ἀρχηγὸς τῶν ἐξ Ἀμφιπόλεως πελταστῶν τῶν μετὰ τοῦ Κύρου συναναβάντων.
- Ἐπιορκέω** - ῶ — παραβαίνω τὸν ὄρκον μου· — ἐπιορκός, ὁ παραβαίνων τὸν ὄρκον του· — ἐπιορκία, ἡ παράβασις τοῦ ὄρκου.
- Εὐζωτος** - ου (ὁ, ἡ)· ὁ ἔτοιμος διὰ δρόμον, ἐλεύθερος· κυρίως περὶ τῶν ἐλαφρῶς ὠπλισμένων στρατιωτῶν.
- Εὐξενος** - ου (ὁ, ἡ)· καὶ εὐξενός· ὁ καλὸς πρὸς τοὺς ξένους, φιλόξενος· «*Πόντος*», ἡ κοινῶς Μαύρη θάλασσα· κατ' ἀντίφρασιν ἀντὶ ἄξενος.
- Εὐρύλοχος** - ου (ὁ)· Λουσιεύς Ἀρκάς· εἰς τῶν Ἑλλήνων ὀπλιτῶν, ὅστις διεφύλαξε τὴν ζωὴν τοῦ

Ξενοφώντος εἰς τὰ ὄρη τῶν Καρδούχων διὰ τῆς ἀσπίδος του.

Εὐωχία - ας (ἡ)· φίλευμα· διασκέδασις· συμπόσιον.

Η

Ἡμίπλεθρον - ου (τό)· τὸ ἡμισυ ἐνὸς πλέθρου· τὸ πλέθρον ἦτο τὸ μέτρον ἐκτάσεως 100 ποδῶν Ἑλλην. ἦτοι τὸ ἕκτον τοῦ σταδίου.

Ἡρακλῆς - έους (ὁ)· ὁ ἐπισημότετος τῶν ἡμιθέων τῆς ἀρχ. Ἑλλάδος, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀλκμήνης.

Θ

Θήχης (ὁ)· ὄρος πρὸς Β. τοῦ Πόντου πλησίον τῆς Τραπεζοῦντος, ἐξ οὗ κατὰ πρῶτον εἶδον τὴν θάλασσαν οἱ Ἕλληνες, λεγόμενον καὶ Ἱερὸν ὄρος· ὁ Διόδωρος ὀνομάζει Χήριον ὄρος· ἀμφιβάλλεται ἡ θέσις αὐτοῦ.

Θύρα - ας (ἡ)· ἡ αὐλὴ τῶν ἀνακτόρων τῶν βασιλέων τῆς Περσίας, ὡς τώρα Πόρτα καὶ Ὑψηλὴ Πόρτα παρὰ τοῖς Τούρκοις· «ἐπὶ ταῖς θύραις τοῦ βασιλέως» = εἰς τὸ κέντρον τοῦ Περσικοῦ βασιλείου· «φοιτᾶν ἐπὶ θύρας» = παρουσιάζεσθαι εἰς τὴν αὐλήν.

Ι

Ἱερώνημος - ου (ὁ)· Ἡλεῖος, πρεσβύτατος τῶν λοχαγῶν τοῦ Προξένου.

Ἱππαρχος - ου (ὁ)· ἄρχων, διοικητὴς τοῦ ἵππικοῦ.

Ἱππεὺς - έως (ὁ)· ἔφιππος πολεμιστὴς· ἵππος (ἡ)· = τὸ ἵππικόν «μυρία ἵππος» ἢ «μύριοι ἵππεῖς.»

Κ

Καλλίμαχος - ου (ὁ)· Παρράσιος Ἀρκάς· γενναῖος ἀνὴρ ἐκ τῶν λοχαγῶν τῶν ὀπισθοφυλάκων.

Καρδούχια - ων (τά)· ὄρη τῶν Καρδούχων ἀπότομα ὑπεράνω τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ.

Καρδοῦχοι - ων (οί)· ἔθνος τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας· κατώκουν δ' οὗτοι οἱ πολεμικοὶ λαοὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ ἦσαν πολεμικοί, οὐδ' ὑπήκουον εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας· οὐ μόνον δ' ἡ χώρα, ἀλλὰ καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν ἐκαλοῦντο Καρδοῦχοι.

Κεντρίτης - ου (ὁ)· ποταμὸς ὀρίζων τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν τῶν Καρδούχων χώραν· ἀπέιχε δὲ ὁ ποταμὸς οὗτος ἕξ ἢ ἑπτὰ στάδια ἀπὸ τῶν Καρδουχίων ὀρέων καὶ χύνεται εἰς τὸν Τίγριν· ὁ σήμερον *Μποχ-τάντσαϊ*.

Κωμάρχης - ου (ὁ)· ὁ ἄρχων, διοικητὴς τῆς κώμης.

Κηφισόδωρος - ου (ὁ)· υἱὸς Κηφισοφῶντος Ἀθηναῖος λοχαγὸς μετὰ τοῦ Ξενοφῶντος, φονευθεὶς εἰς τὰ ὄρη τῶν Καρδούχων.

Κλεάνωρ - ορος (ὁ)· 1) ἐκλεχθεὶς στρατηγὸς ἀντὶ τοῦ Ἀγίου μετὰ τὴν σφαγὴν τῶν στρατηγῶν ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρνους· 2) ὁ Ὀρχομένιος ἀρχηγὸς τῶν Ἀρκάδων ὀπλιτῶν.

Κλεώνυμος - ου (ὁ)· στρατιώτης Λακεδαιμόνιος ἐπαινούμενος ὑπὸ Ξενοφῶντος διὰ τὴν ἀνδρείαν του· φονευθεὶς εἰς τὰ ὄρη τῶν Καρδούχων.

Κλῆρος - ου (ὁ)· λαχνός, ἢ τὸ ῥίψιμον λαχνοῦ.

Κνημὶς - ἴδος (ἡ)· σκέπασμα τῆς κνήμης· καλτσουνί.

Κολχίς - ἴδος (ἡ)· ἐπαρχία τῆς Ἀσίας μεταξὺ Ἰβηρίας, Ἀρμενίας καὶ Εὐξείνου Πόντου· οἱ κάτοικοι ἐκαλοῦντο Κόλχοι.

Κρατήρ - ἦρος (ὁ)· τὸ ἀγγεῖον ἐν ᾧ ἐγίνετο ἡ κρᾶσις τοῦ οἴνου καὶ ἕξ οὗ ἐκέρων.

Λ

Λακεδαίμων - ονος (ή)· 1) ή περί τήν Σπάρτην χώρα, ὕστερον δὲ καὶ πᾶσα ή ἐπαρχία τῆς Λακωνίας· 2) αὐτή ή πρωτεύουσα Σπάρτη· (ὁ πολ. Λακεδαιμόνιος.

Λακτίζω (μ. ἴσω). = κτυπῶ με τοὺς πόδας μου, κοιν. κλωτσῶ· « πρὸς κέντρα λακτίζει » = εἰς μάτην ἀνθίσταται.

Λάρισα - ης (ή)· πόλις ἔρημος εἰς τὸν Τίγρητα ποταμόν, ἥς περὶ τῶν θαυμαστῶν ἐρειπίων λέγει ὁ Ξενοφῶν.

Λόγχη - ης (ή)· 1) ή σιδηρᾶ τρίγωνος ἄκρα τοῦ ἀκοντίου· 2) ἀκόντιον.

Λυκάων - ονος (ὁ) πληθυντ. οἱ Λυκάονες, οἱ κάτοικοι τῆς Λυκαονίας, ἐπαρχίας τῆς Μ. Ἀσίας μεταξὺ Καππαδοκίας καὶ Πισιδίας.

Λύκιος - ου (ὁ)· ὁ Πολυστράτου Ἀθηναῖος διορισθεὶς ἀρχηγὸς τοῦ ἱππικοῦ τῶν Ἑλλήνων (ἴδ. ἵππαρχος) ἐν τῇ καταβάσει τῶν μυρίων.

Μ

Μάκρωνες - ων (οἱ)· οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἔθνος τῶν Σανιδῶν, ἢ Τσανδῶν. Ἡ σειρά τῶν Ποντικῶν ὀρέων, ἣτις διήκει πρὸς βορρὰν μεταξὺ τοῦ Καραδεροῦ καὶ τῆς δυτικῆς πηγῆς τοῦ ποταμοῦ Καλοποτάμου, φέρει ἔτι καὶ νῦν τὸ ὄνομα Μακοῦρ - δάχ· εἶνε δὲ καὶ ὄνομα χώρας καὶ ἔθνους.

Μάρδοι - ων (οἱ)· κατ' ἄλλους καλοῦνται Μαρδόνιοι· εἶνε δὲ οὗτοι ἔθνος ὠμόν, νομαδικὸν καὶ ὀρεινὸν ἐν τῇ Μηδίᾳ καὶ Ἀρμενίᾳ· καλοῦνται δὲ οὕτω καὶ μέχρι τῆς σήμερον.

- Μάστιξ* - ιγος (ή)· λωρίον πρὸς κτύπημα, καμτσίκι (ιμάς).
Μειοεκτέω - ὦ (μ. ήσω)· ἔχω ἢ ἔλαβον ὀλιγώτερον τοῦ δέοντος εἰς τὸ μερίδιόν μου, ζημιούμαι, εἶμαι κατώτερος· (μείον ἔχειν).
Μέμφομαι (μέλ. μέμφομαι)· = ψέγω, κατηγορῶ, ἔχω παράπονον «αἰτιῶμαι.»
Μέσπιλα (ή)· πόλις τῆς Ἀσσυρίας ἐπὶ τοῦ Τίγρητος, πλησίον τῆς παλαιᾶς Νίνου, ἧς τὰ ἐρείπια περιγράφει ὁ Ξενοφῶν· ἔκειτο δὲ πλησίον τῆς Λαρίσσης, ἐρήμου ὡσαύτως πόλεως.
Μηδέα - ας (ή)· καὶ Μήδεια καλουμένη, γυνὴ βασιλέως τῶν Μήδων, καταφυγοῦσα εἰς τὴν πόλιν *Μέσπιλα*, ὅτε οἱ Μῆδοι ἀπώλεσαν τὴν ἀρχὴν νικηθέντες ὑπὸ τῶν Περσῶν.
Μιθριδάτης - ου (ὀ)· σατράπης τῆς Λυκαονίας καὶ Καππαδοκίας, φίλος τοῦ νεωτέρου Κύρου.
Μικροψυχέω - ὦ (μ. ήσω)· εἶμαι μικρόψυχος· δειλός· «ἀθυμῶ.»
Μύρον - ου (τό)· εὐώδες ἔλαιον εἴτε φυσικὸν εἴτε τεχνιτὸν· ἴδ. καὶ λέξιν *Χρίσμα*.

N

- Νευρά* - ᾶς (ή)· = Νεῦρον· χορδὴ τοῦ τόξου.
Νίκαρχος - ου (ὀ)· Ἀρχάς, λοχαγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀπατηθεὶς ἢ δελεασθεὶς ὑπὸ τῶν Περσῶν καὶ λειποτακτήσας πρὸς αὐτοὺς μετὰ εἴκοσι στρατιωτῶν.
Νικόμαχος - ου (ὀ)· Οἰταῖος· εἰς τῶν λοχαγῶν ὁδηγῶν τοὺς γυμνήτας.

Ξ

- Ξαρθικλῆς* - έους (ὀ)· Ἀχαιοὺς· εἰς τῶν στρατηγῶν τῶν

μυρίων, ἐκλεχθεὶς τοιοῦτος ἀντὶ τοῦ Σωκράτους μετὰ τὴν δολοφονίαν τῶν στρατηγῶν ὑπὸ τοῦ Τισσαφέρους. **Ξένιος** - ου (ος, α, ον)· ἐπώνυμον τοῦ Διός· Ζεὺς δὲ προστατεύων τοὺς ξένους· *ξένια*, τὰ δῶρα τὰ διδόμενα πρὸς ἐνθύμησιν εἰς τὸν φιλοξενηθέντα· ὁ τοὺς ξένους αὐτοῦ προσβάλλων ἡμάρτανε πρὸς τὸν Δία τὸν προστατεύοντα αὐτούς, καὶ ἐτιμωρεῖτο.

❶

Οἰνοχόος - ου (ὄ)· κεραστής. Οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀσίας καὶ οἱ σατράπαι, οἱ τοὺς βασιλεῖς μιμούμενοι, ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν εἰς τὰς ἐκστρατείας καὶ τὰς ὁδοιπορίας μαγείρους καὶ οἰνοχόους καὶ ἄρτοποιούς (ἄρτοκόπους) καὶ πάντα τὰ τῆς μαγειρικῆς καὶ τῆς τραπέζης καὶ τοῦ ὕπνου σκεύη, ἵνα ὡς οἶόν τε ἀναπαυτικώτερον καὶ τρυφηλότερον διάγωσιν.

Οἰωνός - οὔ (ὄ)· 1) σημεῖον ἐκ τῆς πτήσεως τῶν πτηνῶν λαμβανόμενον· 2) σαρκοφάγον ὄρνεον.

Ὀλισθηρός - οὔ (ος, α, ον)· γλυστερός, ὅστις γλυστρά εὐκόλως· «ὄλισθος» = γλίστρα.

Ὀλολύζω (μ. ὕζω καὶ ὕξομαι)· φωνάζω ἐκ χαρᾶς ἢ λύπης κυρίως ἐπὶ γυναικῶν.

Ὀμηρος - ου (ὄ) διδόμενος πρὸς ἐξασφάλισιν· ἐνέχυρον.

Ὀμομήτριος - ου (ος - α - ον) ὁ ἐκ τῆς αὐτῆς μητρὸς ἀδελφός ἢ ἀδελφή.

Ὀμοπάτριος - ου (ος - α - ον)· ὁ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς ἀδελφός ἢ ἀδελφή.

Ὀπισθοφυλακέω - ῶ (μ. ἦσω)· φυλάττω ὡς ὀπισθοφύλαξ· ὀπισθοφυλακία = ὀπισθοφυλακή, τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ στρατεύματος.

Ὀρόντας - ου (ὄ)· γαμβρός τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν·

(ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΙΣ Β')

διάφορος τοῦ ὑπὸ τοῦ Κύρου φονευθέντος (ἴδε τεῦχος
Λ^ο ἐν λέξει Ὀρόντας).

Οὐρά - ἄς (ἦ)· ἡ ὀπισθοφυλακὴ στρατεύματος.

Οὐραγός - οὔ (ὄ)· ὁ ὀδηγῶν ἢ εὐρισκόμενος εἰς τὴν οὐράν,
ὀπισθοφυλακὴν.

Ὀχημα - ατος (τό)· ἄμαξα.

III

Πόλεμος - ου (ὄ)· ἡ μεταξὺ δύο ἢ πλειόνων ἐθνῶν ἐμπό-
λεμος κατάστασις· διαφέρει τῆς μάχης, σημαίνουσης
συμπλοκὴν μεταξὺ δύο στρατευμάτων. Πολέμιος ὁ
ἐν πολέμῳ ἐχθρός.

Παγκράτιον - ου (τό)· τὸ ἐκ πάλης καὶ πυγμῆς συγκεί-
μενον ἀγώνισμα.

Πάλη - ης (ἦ)· τὸ παλαίειν· μία τῶν πέντε ἀσκήσεων
τοῦ λεγομένου Πεντάθλου.

Πάροδος - ου (ἦ)· πέρασμα, διάβασις.

Περτηκόνταρχος - ου (ὄ)· ἄρχων πενήκοντα ἀνδρῶν.

Πέρσης - ου (ὄ)· κλητ. ὦ Πέρσα· κάτοικος τῆς Περσίας.

Πλέθρον - ου (τό)· μέτρον ἐκτάσεως 100 ποδῶν Ἑλλη-
νικῶν, τὸ $\frac{1}{6}$ τοῦ σταδίου.

Πολεμικόν - οὔ (τό)· ἐννοεῖται σημεῖον· «ὁ σαλπικτῆς
σημαίνει τὸ πολεμικόν» παραλείπεται «τῆ σάλπιγχι»
ἢ «τῶ κέρατι.»

Πολυπλάσιος - ου (ος - α - ον)· πολλακίς τόσος, πολὺ
μεγαλείτερος ἢ περισσώτερος.

Πόθος - ου (ὄ)· ἐπιθυμία πράγματος ἢ προσώπου ἀπόν-
τος· λύπη διὰ τὴν στέρησιν ἢ ἀπουσίαν ἀγαπητοῦ
ἀντικειμένου.

Πρόγονος - ου (ὄ)· οἱ πρόγονοι = οἱ προπάτορες οἱ πρὸ

ἡμῶν γεννηθέντες· ἔκγονος = ὁ υἱὸς ἢ θυγάτηρ ἢ ἐν γένει ἀπόγονος.

Πταρνούμαι — *πταρνίζομαι*· ἐκ τοῦ *πταρμός*, ὃν θεώρουν οἰωνόν (σημεῖον) θεῖον. Οἱ θεοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τῆς πτήσεως τῶν πτηνῶν ἐδείκνυον τὴν θέλησίν των, ὡς ἐφρόνουν οἱ Ἕλληνες.

Πυγμῆ - ῆς (ἡ)· γρόνθος, γρονθιά.

Πυθμῆν - ἔνος (ὁ)· ὁ πάτος, ἡ βάσις οἰουδήποτε πράγματος.

Πυραμῖς - ἴδος (ἡ)· οἰκοδόμημα ἔχον τὸ σχῆμα τοῦ γεωμετρικοῦ τούτου σχήματος.

P

Ῥόδος - ου (ἡ)· νῆσος εἰς τὸ Καρπάθιον πέλαγος· ὁ νησιώτης Ῥόδιος· οἱ Ῥόδιοι ἐφημίζοντο ὡς ἀγαθοὶ σφενδονῆται.

Σ

Σάγαρις - εως (ἡ)· ὄπλον τῶν Ἀμαζόνων καὶ ἄλλων ἔθνων τῆς Ἀσίας κοπτερόν· μπαλτᾶς ἢ τσεκοῦρι.

Σατράπης - ου (ὁ)· λέξις Περσική· διοικητῆς ἐπαρχίας παρὰ Πέρσαις. *Σατραπεύω* = διοικῶ χώραν τινὰ ὡς σατράπης. *Σατραπεία* = ἡ ἀρχὴ τὸ ἀξίωμα τοῦ σατράπου.

Σκηνῆ - ῆς (ἡ)· ἡ κοινῶς λεγομένη *τέντα*, *τσανδῆρι*, *καλύβη*· πρόχειρον παράπηγμα. *Σκηνόω* - ῶ = στήνω τὴν σκηνήν μου· στρατοπεδεύω.

Σκυθῖναι - ῶν (οἱ)· λαὸς κείμενος ἀνατολικῶς τῆς χώρας *Σκούθ*, ἣτις εἶνε σήμερον ἡ *Γεωργία*. Ἄλλοι νομίζουσιν, ὅτι εἶνε δυτικῶς τοῦ παρὰ *Στράβωνος* ἀναφερομένου ὄρους *Σκυδίσου*.

Σπηλαιώδης - ους (ὁ, ἡ) ἢ *σπηλαιοειδής*· ὁ ἐν εἶδει σπηλαίου.

- Στρατοκλήης* - έους (ό)· αρχηγός τών ἐκ Κρήτης σφενδο-
νητῶν εἰς τήν κατά τοῦ Ἀρταξέρξου ἐκστρατείαν
τοῦ Κύρου.
- Στρατόπεδος* - ου (τό)· 1) ὁ τόπος, ἔνθα οἱ στρατιῶται
στήνουσι τὰς σκηνάς των, ἵνα καταλύσωσι· 2) τὸ
τοιουτοτρόπως τοποθετημένον στρατεύμα.
- Στρατηγικός*-οῦ (ος-η-ον)· ὁ ἐπιτήδειος πρὸς στρατηγίαν.
- Στρατηγός* - οῦ (ό)· αρχηγός στρατεύματος·—ὑποστρά-
τηγος = ὁ δεύτερος τοῦ στρατοῦ — λοχαγός = ὁ
διοικῶν ἓνα λόχον.
- Σοῦσα* - ων (τά)· πόλις τῆς Σουσιανῆς χειμερινῆ καθέδρα
τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας· (πολ. Σούσιος).
- Σοφαίρετος* - ου (ό)· Στυμφάλιος εἰς τῶν στρατηγῶν
τῶν μυρίων.
- Σφάγιος* - ου (τό)· κυρίως εἰς τὸν πληθυντικὸν τὰ
σφάγια = τὰ πρὸς θυτίαν σφαζόμενα ζῶα.
- Σφενδογήτης* - ου (ό)· ὁ πετροβολῶν μὲ τὴν σφενδόνην,
στρατιώτης ὀπλισμένος μὲ σφενδόνην — σφενδονῶ
= ῥίπτω τι μὲ τὴν σφενδόνην.
- Σωκράτης* - ους (ό)· αἰτιατ. Σωκράτη καὶ ἡν· περίφημος
φιλόσοφος, Ἀθηναῖος, υἱὸς τοῦ Σωφρονίσκου καὶ τῆς
Φαιναρέτης, διδάσκαλος τῆς νεολαίας καὶ τῆς ἀρετῆς,
διαβληθεὶς ὅτι εἰσάγει νέους θεοὺς καὶ ὅτι διαφθείρει
τοὺς νέους, κατεδικάσθη νὰ πῆ τὸ κώνειον. Ὁ Ξε-
νοφῶν ἐγένετο εἰς τῶν μαθητῶν του.
- Σωτηρίδης* - ου (ό)· Σικυώνιος· στρατιώτης ἐν τῷ στρατῷ
τοῦ Ξενοφῶντος· ἀθλαδιάσας δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ διὰ
τοῦτο κτυπηθεὶς καὶ λιθοβοληθεὶς καὶ ὕβρισθεὶς ὑπὸ
τῶν ἄλλων στρατιωτῶν, ἠναγκάσθη νὰ λάβῃ τὴν
ἀσπίδα καὶ νὰ πορεύηται κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

T

- Ταξιάρχης* - ου (ό)· και συνηθ. *ταξίαρχος* = αρχηγός μιας στρατιωτικής τάξεως, λοχαγός κτλ. ένίοτε δέ ό πρώτος τής σειράς.
- Τάοχοι* - ων (οί)· λαός τής 'Ασίας κατοικών μεταξυ 'Αρμενίας και Πόντου περι τόν Φάσιν και 'Αράξην ποταμόν.
- Ταχύπους* - οδος (ό)· ταχύς τούς πόδας, και άλλως ώχύπους - οδος.
- Τείχος* - εος - ους (τό)· τó τείχος πόλεως, φρούριον, ώχύρωμα.
- Τηλεθάς* - ου (ό)· θεωρείται παρά πλείστων ώς παραπόταμος του Εύφράτου, όστις τανυν λέγεται *Καρασοϋ*. ό περιηγητής Λαυάρδος φρονει, ότι είνε ό ποταμός του Βίτλε, πόλεως άπεχούσης 30 ώρας από του Κεντρίτου. 'Ετι και νυν παρά τας όχθας του ποταμού τούτου κείνται πολλάι κώμαι.
- Τηρίβαζος* - ου (ό)· Πέρσης, σκτράπης τής 'Αρμενίας και ύστερον τής 'Ιωνίας.
- Τιμασίωv* - ωνος (ό)· Δαρδανεύς· εκ τής πόλεως Δαρδάνου έν τή Τροία· εξελέχθη στρατηγός άντι του Κλεάρχου.
- Τραπεζοϋς* - ουντος (ή και ό)· πόλις παραθαλάσσιος εις τόν Εϋξείνον Πόντον· (κάτ. Τραπεζούντιος) ήτο δέ πόλις 'Ελληνική άποικία των Σινωπέων.
- Τραυματίζω* (μ. ίσω)· προξενώ τραϋμα, πληγόνω.
- Τρόπαιον* - ου (τό)· και τροπαϊον· μνημειον νίκης, τροπής των πολεμίων.
- Τοξότης* - ου (ό)· στρατιώτης ώπλισμένος με τόξον.

Γ

Υδροφορέω - ῶ (μ. ἤσω)· φέρω ὕδωρ ὡς ὑδροφόρος.

Υδροφόρος - ου (ό, ή)· ό φέρων ὕδωρ.

Υπαιθρος - ου (ό, ή)· ό εύρισκόμενος εἰς ἀνοικτόν, ξέσκεπον τόπον «ἐν ὑπαιθρῷ» ἐνν. τόπω· «ὑπαιθρα» οἱ ἀνοικτοὶ τόποι, αἱ πεδιάδες κτλ.

Υποζύγιος - ου (ος, α, ον)· τὰ ὑποζύγια· καλοῦνται οὕτω πάντα τὰ ζῶα τὰ ὑπὸ ζυγόν τιθέμενα, ἢ σύροντα ἄμαζαν, οἶον βόες, ἡμίονοι, ἵπποι.

Φ

Φᾶσις - ἴδος καὶ ἰος (ό)· ποταμός· ἀκριβῶς δὲ εἶνε ἡ πηγὴ τοῦ ποταμοῦ Ἀράξου, ἣτις καὶ μέχρι τοῦ νῦν φέρει τὸ ὄνομα Πασιν - σοῦ. Οἱ Ἕλληνες συνέχεον τὸν ποταμὸν τοῦτον πρὸς τὸν τῆς Κολχίδος πηγάζοντα ἐκ τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ Μοσχικῶν ὀρέων καὶ χυνόμενον εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον· κοινῶς λέγεται σήμερον *Ριόν*.

Φιλήσιος - ου (ό)· Ἀχαιός· ἐκλεχθεὶς στρατηγὸς ἀντὶ τοῦ Μένωνος.

Φρόνημα - ατος (τό)· ὅ,τι τις φρονεῖ· κυρίως αἴσθημα μέγα, εὐγενές· καὶ τὸ ἐναντίον οἴησις, ἀλαζονεία.

Φυλακὴ - ῆς (ή)· φρουρὰ στρατιωτῶν.

Χ

Χαλδαῖοι - ων (οί)· οἱ ὑπὸ Ξενοφῶντος μνημονευόμενοι Χαλδαῖοι κατόκουν ἴσως πρὸς τὰ κάτω μέρη τῆς Βουχστανχάϊ, ὅπου καὶ μέχρι τῆς σήμερον καλεῖται Χαλδιτάχ. Οἱ κυρίως Χαλδαῖοι, λαὸς νομαδικὸς τῶν Κούρδων, κατόκουν εἰς τὰ ὄρη τὰ μεταξὺ τῶν πα-

ραλίων τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῆς Ἀρμενίας καὶ
καλοῦνται ὁμοίως καὶ *Χάλυβες*.

Χάλκωμα - ατος (τό). = ὁποιοιδήποτε χαλκοῦν κατα-
σκεύασμα, χάλκινον σκεῦος, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν τὰ
χαλκώματα.

Χαράδρα - ας (ή). σχισμὰς γῆς γενομένη ἐκ τῆς ῥοῆς
τῶν ὑδάτων· ρευματιὰ, στενοπορία.

Χάλυβες - ων (οί). οἱ αὐτοὶ καὶ οἱ Χαλδαῖοι· ἔθνος
ἐλεύθερον καὶ μάχιμον· εἶχον δὲ ὅπλα γέγρα μακρὰ
καὶ λόγχας.

Χρησμός - οῦ (δ). ἀπόφασις θεοῦ, προφητεία, πρόρρησις.

Χρίσμα - ατος (τό). πᾶν ὅ,τι χρησιμεύει πρὸς χρήσιμον·
ἔλαιον ἢ ἄλλο τι ὑγρὸν πρὸς ἄλειψιν τοῦ σώματος.

Κοινοπραξία

ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

- 1) Περί τῆς παρὰ Κοϊντυλιανῷ παιδαγωγικῆς.
- 2) Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἐν Ἑλλάδι.
- 3) Σκέψεις ὑπὲρ βελτιώσεως τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως.
- 4) Περί τεχνικῆς ἀναγνώσεως καὶ ἀπαγγελίας.
- 5) Ὁ Μαυρογένης ἢ παιδαγωγικὸν ἐγκόλπιον τοῦ λαοῦ ἐκδ. δ'.
- 6) Λόγος περὶ δημοτικῆς παιδείσεως.
- 7) Ξενοφῶντος Κύρου Ἀνάβασις, τεύχος α'.
- 8) Ξενοφῶντος Κύρου Ἀνάβασις, τεύχος βον.
- 9) Ξενοφῶντος Κύρου Ἀνάβασις, τεύχος γ'. ὑπὸ τύπωσιν.
- 10) Ὅμηρου Ὀδύσσεια.
- 11) Ἐφημερίς τῶν σχολείων σύγγραμμα περιοδικὸν τιμᾶται δραχ. 6.
- 12) Παιδαγωγικὸν σχολεῖον ἑτησίᾳ συνδρ. Δρ. 10.

Τιμᾶται Δραχ. 1.10

Τιμᾶται Δραχ. 1.10

Τιμᾶται Δραχ. 1.10